

קובץ גליונות

פרשת אמר

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

מרן ראש הישיבה
הגרמ"י ליפקוביץ זצוק"ל
מרן הגאון
רבי יעקב אדלשטיין זצוק"ל
הגאון הצדיק
רבי ישראל אלי' וינטרויב זצוק"ל
הגאון האדיר
רבי אברהם גנחובסקי זצוק"ל
הגאון הגדול
רבי שלום בן ציון פלמן זצוק"ל
הגאון הצדיק
רבי ראובן קרלינשטיין זצוק"ל
— ❁ —

ויבלחט"א

מרן ראש הישיבה
הגרמ"י ל שטינמן שליט"א
מרן שר התורה
הגר"ח קניבסקי שליט"א
מרן פוסק הדור
הגר"ג קרליץ שליט"א
מרן רה"י
הגר"ג אדלשטיין שליט"א
מרן המשגיח
הגר"ד יפה שליט"א

דברי שיח

כאיל תערוג

פרי חיים

נשיח בחוקיך

גאון יעקב

פניני דעת

דברי אמת

נפשו גחלים תלהט

פנינים משולחן רבינו

שלמים מציון

דרכי החיזוק

זכות הלימוד בקובץ

לע"נ האשה
מרת שרה מרים
בת הרה"ג
ר' שמואל ע"ה
נלב"ע
כ"ח אייר תשמ"א
תנצב"ה

לע"נ
ר' חיים
ב"ר יצחק ז"ל
נלב"ע
ט"ו אייר תשל"ב
תנצב"ה

ברכת מזל טוב לידידינו החשוב
 הרה"ג ר' משה יהודה שניידר שליט"א
 החברותא מזה רבות בשנים למרן ראש הישיבה מרן הגראי"ל שטינמן שליט"א
 ועורך העלון 'פרי חיים'
 לרגל שמחת ארוסי בנו הבה"ח שמעון נ"י מבחירי ישיבת 'אורחות תורה'

ברכת מזל טוב לידידינו החשוב הר"ר דוד יצחק הופנר שליט"א
 המסייע רבות בהפצת הקובץ בעיר אלעד
 לרגל הכנס בנו נ"י לעול תורה ומצוות

ברכת מזל טוב לבחור היקר חזקי גולדשטיין נ"י
 המסייע רבות בהפצת הקובץ בבית הכנסת היכל עבי בבני ברק
 לרגל הכנסו לעול תורה ומצוות

ברכת מזל טוב לידידינו החשוב הר"ר אבישי פרלשטיין שליט"א
 המסייע רבות למערכת בליקווד
 לרגל הולדת בנו נ"י בשעתו"מ

לע"נ

מר משה בן מנדל פרומן ז"ל

נלב"ע ז' טבת

תנצב"ה

ברכת תנחומים
 לידידינו החשוב

הר"ר אברהם פרנקל שליט"א
 המסייע רבות בהפצת הקובץ
 בשכונת רמת אהרון בבני ברק
 עם פטירת אביו
 הר"ר אלכסנדר זושא
 ב"ר אליהו הלוי ז"ל
 תנצב"ה

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900
 ניתן לתרום במכשירי "קהילות" ו"נדריים פלוס" בבתי הכנסת ברחבי הארץ,
 יש ללחוץ על לחצן 00000000 'קופות נוספות' ובחיפוש קובץ גליונות
 וכן בקו העדקה 073-2757000 יש להקיש עבור קוד 4311

נתרם	עקב	כ' אב
	ראה	כ"ז אב
	שופטים	ד' אלול
	כי תצא	י"א אלול
	כי תבא	י"ח אלול
	נעבים וילך	כ"ה אלול

נתרם	חוקת	ז' תמוז
	בלק	י"ד תמוז
נתרם	פנחס	כ"א תמוז
נתרם	מטות מסעי	כ"ח תמוז
	דברים	ו' אב
נתרם	ואתחנן	י"ג אב

נתרם	אמור	י"ז אייר
נתרם	בהר בחוקותי	כ"ד אייר
נתרם	במדבר - שבועות - נשא	ב' סיון
נתרם	בהעלותך	ט"ז סיון
נתרם	שלח	כ"ג סיון
	קרח	ל' סיון

באיך תערוג

פנינים על פרשיות השבוע וליקוטי ענינא דיומא
מרבן של ישראל מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א

בס"ד | גליון 204 | שנה ד' | פרשת אמור | שנת תשע"ז

פניני הפרשה

מהות גברא רבא

עד ממחרת השבת השביעת תספרו חמישים יום והקרבנות מנחה חדשה לה' (אמור כג, טז)

מספר הרה"ג ר' עמנואל ה. שליט"א: אמרתי למרן שליט"א שישנו סיפור מפורסם שרבי חיים עוזר פגש את אחד האדמו"רים ורצה לשמוע ממנו איזה פירוש חריף [ה"ה האדמו"ר מאוסטובצא זצ"ל] ונענה לו והביא את הגמרא במסכת מכות בדף כ"ב עמוד ב' המציינת את טיפשותם של הבבלים בזה שהם קמים בפני ספר תורה ולא בפני גברא רבה שהרי בתורה כתוב שמספר המלקות לחייבי לאוים הוא ארבעים, ובאו רבנן והורידו אחד ולוקים רק שלושים ותשע.

והקשה האדמו"ר למה הגמרא הביאה ראייה מפסוק בספר דברים ולא מפסוק קודם שנאמר בספר ויקרא ששם כתוב בענין ספירת העומר "תספרו חמישים יום" ובאו רבנן והורידו יום אחד וסופרים רק ארבעים ותשע? ובצרו חזא שאין סופרין רק מ"ט יום [ענין רא"ש פסחים פ"ו סימן מ' לגבי ספירת העומר שכן דרך המקראות כשמגיע המנין לסכום עשיריות פחות אחת מונה אותו בחשבון עשיריות ואינו משגיח על חסרון הא' כמו ארבעים יכנו]

ענה האדמו"ר: "שגברא רבה" זה מי שמצליח להפחית מכה אחת פחות מיהודי... ומרן הגרח"ע נהנה מאד מפירוש זה.

מרן ראש הישיבה שליט"א הרים את עינו ואמר לי בחיך: "לא היה ולא נברא". שאלתי: "והרי הסיפור מפורסם מאד וכיצד יודע מרן שליט"א שהסיפור הזה לא התרחש כלל?"

ענה מרן שליט"א ואמר "יתכן אולי שכך פירש האדמו"ר הגאון זצ"ל אך לא יתכן שרבי חיים עוזר נהנה מפירוש זה". "מדוע?" שאלתי. השיב מרן שליט"א "בספירת העומר מקרא מפורש הוא "שבעה שבועות תספור לך". ורבנן יישבו את הפסוקים, אך במלקות כתוב רק ארבעים יכנו!"

אכילת תרומה

לחם אלקיו מקדשי הקדשים ומן הקדשים יאכל (אמור כא, כב) בקובץ הערות (ס' מ"ז אות א) הביא בשם הגהות כסא דהרסנא על מה שכתב בשו"ת בשמים ראש [ס' ש"מ ד"ה ואת] שהקשה באשת כהן שנתחללה אמאי נפסלת מאכילת תרומה, מ"ש משפחת כהן דהויא זונה ומ"מ אוכלת בתרומה משום דהוי קנין כספו של כהן?

ואין לומר דזונה נפסלה רק מכא שהיא כהנת אבל מכא קנין של האדון אוכלת, דהא מבואר ביבמות ג' ע"ב דאשה אינה אוכלת כשהיא חללה אע"פ שהיא קנין כספו של הבעל.

והנה יש להסתפק אם הא דזונה אינה אוכלת בתרומה הוא מחמת שם זונה, או דביאתה אוסרתה בתרומה וכמו שביאת הפסול נותן לה דין זונה ליפסל להנשא לכהן ה"נ נותן לה דין פסלות בתרומה.

ומדברי התוס' ביבמות מ"ד ע"ב (ד"ה ה"ג) מבואר בב' דרכים, הא' דאינה אוכלת מחמת הגז"כ דכי תהיה לאיש זר דילפינן דכל הפסולין פוסלין אותה בתרומה, ולפי"ז שפיר יש לחלק דחללה הא כל השם שלה הוא דאין בה כלל דין כהן ולכן אף דהיא קנינו של הבעל מ"מ נכלל בזה דאין בה שום דיני כהונה, והרי קנינו הוא ג"כ מדיני כהונה וחללה נתמעטה גם מזה דא"א להיות בה שום דיני כהונה, משא"כ זונה דאינו דין דשם זונה פסול מתרומה אלא דהגז"כ ד"כי תהיה" גלי דאינה אוכלת מחמת הביאה דאיש זה ולכן אם מצינו זונה שלא נאסרה ע"י ביאת הפסולין אף דשם זונה עלה מ"מ דין כהונה עלה, משא"כ לענין איסור להנשא לכהן זה תלוי בשם זונה וכמש"כ אשה זונה וגו' לא יקחו אבל לענין תרומה אין זה תלוי כלל בשם זונה, אלא דביאת כל אלו נתרבה דאוסרתה, וכן מבואר בתוס' ביבמות ס"ט א' ד"ה לא פוסלין דאף לר"א דפנוי הבא על הפנויה עשאה זונה מ"מ כיון שאין זה זר לה לא נפסלה מתרומה, הרי להדיא דלענין תרומה לא תלוי כלל בשם זונה, וכן בהא שם ס"א ע"ב דלר' יהודה דאילונית אסורה לכהן מטעם

זונה מ"מ מסתבר דבת כהן אילונית אוכלת בתרומה. אמנם בתוס' ישנים שם מד ע"ב מבואר עוד דרך בזה והוא דילפינן זונה מחללה וכמו דחללה אסורה בתרומה ה"נ זונה.

ולפי"ז יקשה דלכאורה צריך להיות תלוי בשם זונה, והתוס' שם הקשו על פירוש זה דלפי"ז למה סברה הגמרא בדף סח ע"ב שצריך קרא לנבעלה לחייבי כריתות שאינה אוכלת בתרומה דהא כיון דאיכרי זונה הרי זונה אסורה בתרומה מחמת ההיקש דחללה, ולפי"ז יקשה ג"כ למה שפחה כשרה לתרומה כיון דשם זונה עלה.

ויש לעיין לפי סברתם דהוקשה לחללה, אי שייך לומר דכל שע"י שהיא קנינו הוא הנותן לה דין זונה לא שייך ליפסל לענין תרומה דלענין תרומה הא קנינו הוא סיבה להאכילו, ובזה שגילתה תורה דקנין כספו אוכל הרי יש בזה גז"כ דקנינו הוא סיבה להאכיל ולכן אף אי משום זה נעשה זונה מ"מ ע"כ זונה כזאת לא הוקשה לדין חללה, אבל מ"מ דין זונה עלה דלגבי איסור לינשא לכהן לא מצינו דקנינו הוא עדיף לענין זה, משא"כ לענין תרומה ועפ"י הסברה דאינו תלוי בדין זונה אלא דביאת זנות פוסלתה נמצא דגירות אם נסבור דהיא זונה ונשאת לכהן כל זמן שלא נבעלה אוכלת מהתורה, אבל לתירוץ השני אינה אוכלת כיון דאין האיסור זונה שבה מחמת דין קנינו, ואע"ג דלפי"ז יש לומר דגם בשפחה הלא גם בלא שהיא קנינו היא דנקראת זונה דהא גם לכשתשתחרר תהיה זונה אבל מ"מ כשהיא שפחה היא זונה רק מחמת דביאתה תהיה ביאת זנות וזה נגרם רק ע"י שהיא קנינו וכשורו וחמורו. (כ"ל)

גדר התראה

ויניחנה במשמר לפרש להם על פי ה' (אמור כד, יב)

בדעת זקנים מבעה"ת הקשו: וקשה כאן ושם (גבי מקושש) לר' יהודה דאמר (סנהדרין פ, ב) שאינו נהרג עד שיודיעוהו באיזו מיתה נהרג א"כ איך נתחייבו אלו, ושמא התרו בהן בכל ד' מיתות ב"ד והתירו עצמן למיתות כלן, ומיהו קשיא למ"ד התראת ספק לא שמה התראה שהרי בכל מיתה ומיתה הויא לה התראת ספק, ודוחק הוא שיהו בהם כל כך עדים שהתרו להם מכלם ביחד וכו' עכ"ל.

והעירו מה מועיל אם היו כמה כתות עדים שמתרים על כל ד' מיתות, והרי מ"מ כל כת אינה יודעת להתרות בודאות שיתחייב מיתה שהם מתרים עליה, ומאי נ"מ אם כת אחת מתרה על ד' מיתות או ד' כיתות מתרים? וי"ל דכת אחת המתרה על ד' מיתות חסר בהתראה, דרואים שאינם יודעים דינו, משא"כ אם ד' כיתות כל אחד מתרה על מיתה אחרת, יש כאן התראה ודאית אע"פ שאינם יודעים בבירור שיענש במיתה זו.

ספיקות בעניני וקדשתו

וקדשתו כי את לחם אלקיך הוא מקריב קדש יהיה לך כי קדוש אני ה' מקדשכם (אמור כא, ח)

דנו עם רבנו בענין השאלה שיש לפנינו אמו וכהן למי להקדים פרוסת המוציא [והגרש"א צידד דאולי י"ל דכהן הוא ספק (כהני חזקה) ואמו ודאין]. ואילו רבינו שליט"א טען גדרי כיבוד וקדשתו של כהן אינו כגדרי כיבוד או"א. בכהן דין להקדימו בתורה, [ואף לתת מנה יפה ראשון] ואילו בכיבוד או"א יש דין לקום לכבודו וכו' מי אמר שיש דין להקדימה בפרוסת המוציא. ואילו רבינו הגרח"ק טען שאותו דין שיש לכבד בכהן יש דין גם לכבד בכיבוד או"א.

אמר רבנו יש להסתפק אם איכא מצות "וקדשתו" גם לאחר מיתה, וכגון שיש ב' מתים לקבור, שיקדים לקבור המת הכהן הראשון [והנה לא שמענו דבר זה שחברה קדישא יקדימו קבורת כהן ללוי וישראל]

פניה ובקשה לקראת חג השבועות הבעל"ט

ברצונו להוציא גליון תוספת לגליון במדבר שבועות, מורחב אודות הדרכת רבנו בלימוד הש"ס, לתלמידים בתי"ת, בישיבה קטנה, בישיבה גדולה ובכוללים, ועוד. וכן שיחות רבנו בפתיחה וסיום מסכתות הנוגעות ללמוד המסכת. ע"כ אנו פונים ומבקשים למי שיש בידו הדרכה או הוראה בענינים אלו שיפנה למערכת בהקדם.

שכר מצוה בהאי עלמא

"ובורח מן העבירה וכו' ועבירה גוררת עבירה" (ד' ב') צ"ב הלשון דהא גם לולא זה דעבירה גוררת עבירה צריך לברוח מעבירות?

ומה דמצוה גוררת מצוה ששכר מצוה מצוה, אינו סתירה להא דאיתא בקידושין (ל"ט ב') שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, דבאמת שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, ומה דשכר מצוה מצוה לא נחשב שכר בהאי עלמא שזה דבר אחר.

ויש מפרשים הטעם דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, כי כל העוה"ז אינו כלום ולא שוה לתת שכר אפילו בעבור מצוה אחת ולא שייך תשלום כאן ובהכרח התשלום לעוה"ב, ומה דשכר מצוה מצוה אינו תשלום שכר המצוה, וכי העושה מצוה ובעד זה נתנו לו לעשות מצוה לא יקבל שכר עבור מצוה הראשונה שעשה וכן הלאה, אלא דשכרו שמור לעוה"ב אבל חוץ מזה אחד מהדברים שנותנים לו זה שכר מצוה מצוה.

צורת השכר

"בן עזאי אומר הוי רץ למצוה קלה וכו' ששכר מצוה מצוה ושכר עבירה עבירה" (פ"ד מ"ב) ויש לבאר דבשלמא שכר מצוה מצוה היינו שמשלם שכר המצוה שיזכה להוסיף עוד מצוה, אבל שכר עבירה עבירה איך יבוא ע"י מה שלא חטא.

אמנם כן הוא מבואר דאין העבירה הבאה נוספת עליו אלא היא גופא בחשבון העבירה שעבירה גוררת עבירה מחמת עצמה, ונחשב לו בחומר חטאו כל שעתידי ממנו לחובה, וכן כל פגם הגורם בחטאו לו ולאחרים וכן בחלול ה' שעתידי ממנו כל אלו הם בסיבת העבירה עצמה, ומלבד העונש בדינו עוד שכר העבירה עמו מכל השפעת הרע הנגררת מחמת העבירה.

ובפי' הגר"א לאבות שם הביא המקרא ובשוב צדיק מצדקו ועשה עול ונתתי מכשול לפניו וגו' [יחזקאל ג'] הרי אף שהבו"ת חפץ בתשובת רשעים ולא יחפוץ במוותם, מ"מ זוהי מדת העבירה עצמה שהיא מכשלת עון וגוררת חטא על פשע, כפי עומק פגם החטא מעשיו של אדם מחייבים הם השפעות למכביר הן לטוב והן למוטב הן לעצמו והן לאחרים.

גולה למקום תורה

"הוי גולה למקום תורה ואל תאמר שהיא תבוא אחרך" (ד' י"ד)

ברע"ב מפרש הוי גולה למקום תורה אם אין ת"ח במקומך ואל תאמר שהיא תבוא אחרי ת"ח יבואו לכאן. צ"ב מאי קמ"ל וכי למה הת"ח יבואו אליו לכאן ובודאי דעליו לגלות למקום תורה?

זנב לאריות

"והוי זנב לאריות" (שם) ברע"ב מפרש לגדולים ממך. משמע אפי' לאלו שקצת גדולים ממך. ולכאורה מדאמר לאריות י"ל דוקא לגדולים מאוד, ומנ"ל גם לאלו שאינם חשובים הרבה יותר ממנו.

שעה אחת במעשים טובים

"יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעוה"ז מכל חיי עולם הבא" (ד' י"ז) הנה תשובה צריך לעשות מי שחטא, אבל מה דאומר דמעשים טובים יפים מכל חיי עוה"ב, צ"ב שהרי מעשים טובים הם דברים שעל ידם זוכים לעוה"ב ומה שייך לומר שזה יותר טוב, דהא אלו הם הדברים עצמם המזכים האדם לעוה"ב וי"ל.

הלומד מהזקנים

הלומד מן הקטנים למה הוא דומה לאוכל ענבים קהות ושותה יין מגתו והלומד מן הזקנים למה הוא דומה לאוכל ענבים בשולות ושותה יין ישן, רבי אומר אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בו וכו' (ד' כ')

ופי' הרע"ב דפליג ואמר כי כמו שיש קנקן חדש מלא יין ישן, כך יש ילד שטעמו כטעם זקנים ויש זקנים פחותים במעלת החכמה מן הילדים.

וצ"ב בסברת ר' יוסי דהא בודאי זה תלוי במציאות וכסברת רבי, ואה"נ דבדרך כלל הזקן יותר חשוב מהצעיר, אבל הדבר תלוי במציאות, וגם שזה תלוי בכח הסברה וכו' זה הוא מתנת שמים.

ובכלל צ"ב מה צריך להוסיף את המשל מה זה מועיל להבנת הדבר? ויתכן דאם ישאלו אנשים מי עדיף הם יצטרכו לחשוב ולדון, ולכן אומרים משל מענבים ויין שזה דבר שכל אחד מבין ולא צריך חכמה גדולה להבחין, וזה מברר יותר.

מעלת הביזיונות

כמה פעמים האריך רבנו לתלמידי בגדלות מי שמקבל ביזיונות. וציין לעיין בדברי הרמב"ם המופלאים בפרק ד משנה ד באבות על המשנה

מאוד מאוד הוי שפל רוח אודות החסידים שהתרחקו מגאוה עד הקצה האחרון. וז"ל: הגאווה, כי לגודל חסרון זאת המידה אצל החסידים, וידעתם בניזוקה, רחקו ממנה עד הקצה האחרון, ונטו אל שפלות הרוח לגמרי, כדי שלא ישאירו בנפש זכר לגאוה בשום פנים.

וכבר ראיתי בספר מספרי המידות, שנשאל אחד החסידים, ונאמר לו: איזהו היום השמח שעבר עליך מימך? אמר: יום שהייתי נוסע על גבי ספינה, והיה מקומי בה השפל שבמקומות, והייתי לבוש בלויי סחבות, והיו בספינה סוחרים ובעלי ממון, והייתי שוכב במקומי, ואחד מאנשי הספינה קם להטיל מים, והגיעה שפלותי בעיניו, ופחיתות המצב אשר הייתי בו, עד כדי שגילה עצמו והטיל מימיו עלי. ונפלאתי על התחזקות תכונת העזות בנפשו, וחי ה', לא הצטערה נפשי במעשהו כלל, ולא התעורר בה רוגז, ושמחתי שמחה גדולה שהגעתי למדרגה שלא יצערני ביזוי זה החסר, ולא אשים לבי אליו. ואין ספק שזו היא תכלית בשפלות הרוח, עד שירחק מן הגאווה. עכ"ד הרמב"ם.

ובאותה שעה הביא רבנו גם את דברי היעב"ץ פרק ד' מסכת אבות משנה ד' ודמעות ירדו מעיני רבנו שליט"א באומרו הם היו אנשים גדולים. וזה לשון החסיד יעב"ץ תיתי לי דאתא עובדא לידי מאחד מבני ברית בזוי ושפל מאד מפחותי ההמון שקללני קללה נמרצת והרבה להכלים אותי ולבזותי בדברים קשים ומרים יורדי חדרי בטן, ואמר אלי שמותר ומצוה לנתק מעי מקרבי ולחתוך מבשרי רצועות ועדיין לא יש בזה די לפי ערך מעשי, אם שלא עשיתי לו מאומה רע מימי לא הכרתי מעולם וכוה וכוה אמר בקללו ולא התפעלתי כלל מזה, ונענעתי לו ראשי גם דנתיו לכף זכות אמרתי לפי מחשבתו טוב עשה לפי דמיונו המוטעה הותר לו דמי ומחלתי לו, אך עונותיו ילכדונו למקצת הימים כתוא מכמר עד כאן דבריו. (מאחורי הפרגוד)

לקיחת כסף מהצדקה

נשאל רבנו מאחד מתלמידים הקרובים:

הוד כבוד מו"ר שליט"א אחר מבוא הברכה בכבוד ובמורא כראוי. הנני מתקשה מאד בדברי הר"מ בפירוש המשנה באבות (פרק ד' משנה ב') ואמרתי להציע קמי מרן שליט"א שאלתי, ויאיר עיני במאור תורתנו הקדושה.

כתב שם הרמב"ם ז"ל: כשנעייך בדברי רבותינו זכרונם לברכה לא נמצא אצלם שהיו מבקשים ממון מבני אדם, ולא היו מקבצים ממון לשיבות הנכבדות והיקרות, ולא לראשי גלויות, לא לדיינים, ולא למרביצי התורה, ולא לאחד מהגדולים, ולא לשאר בני אדם מן העם וכו', עכ"ל.

והנני דל הדיוט מתפלא הרי רבו לאין מספר המקומות בתז"ל שאמרו בהם על גדולי וחכמי ישראל שגבו צדקה, וכתתו רגליהם מעיר לעיר בטריחה ובביזיונות לאסוף צדקה עבור עניים נצרכים.

בב"ב (דף ה' ב'): רבא אכפיה לרב נתן בר אמי ושקיל מיניה ארבע מאה זוזי לצדקה. ושם (דף י' א'): ר' יוחנן בן זכאי כפה בני אחותו לתת שבע מאות זוז לצדקה. ובע"ז (דף ט' ב') ר"א בן פרטא גבה מבני עירו מעות צדקה לחלק לעניים בפורים. ובירור' פאה (פ"ה ה"ח): ר' זכריה חתניה דריב"ל היו הכל מליזין עליו דלא צריך והוא נוטל צדקה, וכד דמוך בדקון ואשכחון דהוא מפליג ליה לאחרין. ובויק"ר (פרשה ה' ד') ובדבר"ר (פרשה ד' ה'): מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע ור"ע שהלכו לחולות אנטוכיא לעסק מגבת צדקה לחכמים, והוה תמן חד בר נש והוה שמיה אבא יודן כו'. ועוד שם: ר"ש בן לקיש אזל לבוצרה לאסיפת צדקה. ועוד שם: ר"ח בר אבא עבד פסיקא למתן [צדקה] בבי מדרשא דטבריה, ועוד במקומות הרבה, ובפרט על החכמים האחרונים מסופר הרבה כמה טרחו בעבודת הצדקה. ובני הגרע"א בתולדות אביהם מספרים נוראות על טרחתו באסיפת צדקה, וכתובת אגרות בקשה לכל דורש.

ועוד מצינו על הרבה קדמונינו שהיו גבאי צדקה: בנימין הצדיק (ב"ב י"א א'), רבי עקיבא (ב"מ י"א ב'), ר"ח בן תרדיון (ע"ז י"ז ב'), רב יוסף (ב"ק ל"ו ב', צ"ג א'), רבי אלעזר (יר' פאה פ"ה ה"ז), רבי יעקב בר אידי ור"י יצחק בר נחמן (שם ה"ח), ועוד רבים. ואיך כל זה מתיישב עם מה שכתב הרמב"ם. אחלה פני מרן להביני ענין זה.

והריני כופל ברכה מעומקא דליבא יאריך ימים על ממלכת ישראל מתוך בריות גופא ונהורא מעליא. כעתירת תלמידו המתאבק בעפרו ושותה דבריו בצמא.

והשיב רבינו בע"פ: דהרמב"ם לש' דאסור לקחת כסף עבור לימוד התורה, ומה שמצאנו שאספו לצדקה זה עבור סתם עניים, ומה שכתב לשאר בני אדם מן העם וכו', יש לפרש דהכוונה דלא אספו כסף לצדקה מהעם עבור לימוד התורה, או שהכוונה נמי דלא אספו צדקה עבור הת"ח שבעם.

י"ג עיקרים | שח רבי יצחק לוינשטיין ז"ל: באחד הימים קבלתי טלפון מארצות הברית, שמבקשים שרבונו יברך את אהרן בן הדסה – שזה ילד בן 12 שעבר תאונת דרכים קשה ביותר, הרופאים אמרו שאין שום סיכוי, אבל ההורים שלו התמסרו אליו, וגם הוציאו לצדקה מאות אלפי דולרים, והילד הזה שב להכרה אבל לא יכול ללכת, הרגלים שלו רח"ל התרסקו, ולכאורה אין מה לעשות. ומבקשים שרבונו יאמרו לו כמה דברי חיזוק. רבנו הכיר את הסיפור, וכתב כבר מכתב לילד הזה, אבל כעת מבקשים שיאמרו לו דבר חיזוק נוסף.

רבנו הוציא סידור מהארון ושואל: יצחק, אתה יודע את הי"ג עיקרים של הרמב"ם – אני מאמין – בעל פה? השבתי לו שאני לא יודע בע"פ. אמר לי רבנו כמה חבל, איך אתה לא יודע את זה בעל פה, עם זה אני חי כל ימי, עם זה היהודים עברו את המחנות, עברו את נבוכדנצר, ואת פרעה, ואת המן... תגיד לילד הזה, החיזוק הכי גדול שיום הוא יאמר את זה, וכמה שיכול גם לחשוב את זה, וגם עם אבא שלו שיושב לידו כבר חצי שנה, שיסביר לו מה זה הי"ג עיקרים, לדעת שהבורא הוא ממציא הכל. וכמה שהילד יותר יתחזק בזה, אני לא יכול להבטיח, אבל ודאי שהוא יהיה יותר בריא, ולחתונה שלו אני אשלח מכתב ברכה. (יצחק ירנן עמ' 184) ושח רבנו בשיעור בנפש החיים: שמעתי שבישיבה של רבי אלחנן וסרמן זצ"ל היו אומרים בכל יום את כל הי"ג עיקרים. ושאלתי פעם אחד שלמד שם ואמר שאינו זוכר. ואחד הנוכחים בשיעור אמר שראה (בספר על רבי אלחנן וסרמן זצ"ל) שרבי אלחנן היה אומר כל יום י"ג עיקרים. [א"ה וראה בס' מכתבי ח"ח עמ' מ"ט דכתב החפץ חיים במכתב, עוד אמרתי לעורר בזה אחב"י על ענין נשגב, והוא כידוע ממנהג שהנהיגו הקדמונים לומר בכל יום אחר התפלה את הי"ג עיקרי הדת, והם י"ג אני מאמין, שענין זה מיוסד על מאמר חז"ל מכות דף י"ג בא חבקוק והעמידן על אחת דכתיב וצדיק באמונתו יחי' וע"כ בימינו אלה שהאמונה נתרופפה בעוה"ר מצוה רבה על כל אחד ואחד להתחזק בזה ולאמור אותה בכל יום אחר התפלה כמו שנהגו אבותינו מלפנים].

ג' פרקי תהלים | משנת תש"ס שהתחילה האינתיפדה בריבוי פיגועים וכדו' רח"ל, הנהיג רבינו שליט"א עם שאר גאוני וצדיקי הדור לומר כל יום אחר התפילה ג' פרקי תהלים "פ"ג ק"ל וקמ"ב", ומקפיד רבינו עד היום הזה בין בחול בין בשבת לומר פרקים אלו עם הציבור לאחר שחרית, ובחול מוסיפים לומר ג"כ אחינו בני ישראל, ובשבת אין אומרים אחינו וכו'. [וראה גליון ויחי תשע"ד מנהג רבנו בימי אבילותו]

לימוד משניות אחרי התפילה | בהא דמבואר בשו"ע סי' קנ"ה שצריך מיד אחרי התפילה ללמוד תורה ונלמד מהפסוק ילכו מחיל אל חיל. וצ"ע שבזמן האחרון לא רואים זאת בבתי כנסיות שנשארים ללמוד אחרי התפילה, ואולי צריך לפרסם הלכה זו להחזיר עטרה ליושנה לחדש הלימוד אחרי התפילה.

כשנשאל מרן הגרא"ל שטינמן שליט"א על כך ענה: שוודאי ראוי לבני תורה לנהוג כזאת, והוסיף שכך היה המנהג פעם שמסרו שיעור משניות אחרי התפילה, וכן נהגו במנינו של מרן שליט"א בניץ, שמסר הגאון הרב משה פרודרבינק זצ"ל שיעור משניות אחרי התפילה שנים רבות, ומרן שליט"א היה נשאר לשמוע השיעור מידי יום ביומו. (בנתיבות הלכה שבועות) ולפני הרבה שנים היה רבנו אומר אחרי התפילה גם 'פרק שירה'.

לא לדבר בבית כנסת | בקבלות של רבנו שליט"א לפני ר"ה תשנ"ח נמצא בא' הקבלות, שלא לשוחח שיחת חולין בבית כנסת. ובאמת בדרך כלל כשמדברים עם רבנו בבית כנסת בשיחת חולין לעצה ותושיה, הוא משתדל לצאת מבית מדרש ורק אז מדבר עמם.

הוספות והערות לגליונות קודמים

הוספות להל' תפילה | נשאל רבנו הגר"ח ק' שליט"א מהגר"א מן שליט"א: ו' חוה"מ סוכות תשס"א. כתבו בשם רבינו כמה שו"ת, ובין הדברים "שאלתי פעם לאדם גדול האם על האב להסתכל בשמ"ע באמצע תפלה על בנו כיצד מתפלל ואמר לי חייך קודמין". ענה מרן הגר"ח: "נכון, עמדתי על יד ר' אהרן לייב בתפלה, ושאלתי אותו, וכך הוא ענה לי". (מתוך הספר דרך שיחה ח"ג העמוד לראות אור).

גליון 203 | על מש"כ בפרקי אבות פ"ג. שח לנו הגר"ח י' שליט"א שפ"א אמר לו רבנו "רוב אנשים חושבים על עצמם, וכל הזמן שקועים איך הם ירווחו ומה הם יצליחו. ושאלתי האם אפשר לעבוד על זה? וענה לי במילה אחת 'עקביא' היינו לחשוב על הג' דברים של עקביא בן מהלל דע מאין וכו' וזה יתן לו כוח לחשוב על כבוד שמים, ולא רק על עצמו".

הל' ברכת כהנים נכתוב אי"ה בגליון פר' נשא. הל' קריאת התורה נכתוב אי"ה בגליון פר' בהר בחוקתי.

לפטור מתחנון אחד מל ואחד פורע | הורה רבנו, אם שנים עושים את הברית, אחד מל ואחד פורע, שניהם נחשבים כמוהל שפוטר את הציבור מתחנון. (הגר"א דינר שליט"א בלקט שאלות מצויות ח"א עמ' י"ד) [א"ה וכן הוא בנועם מגדים לבעל הפרמ"ג סוס"י א].

תחנון במנחה | וכשרבנו היה סנדק בבוקר אינו אומר תחנון במנחה כמבואר במשנה ברורה סי' קל"א סק"א ובדרך כלל הוא נשאר לעמוד. אבל כשראה שזה גורם בלבול לאחרים האם לומר או לא, הוא עושה כאילו הוא אומר תחנון ומוריד את ראשו על הסטנדר, אבל לא אומר תחנון. (מפי הרה"ג ר' א"ש שליט"א)

עמידה ב"ובא לציון" | בשנים מאוחרות, בשחרית אחרי החצי קדיש מתיישב רבנו באשרי ונשאר לשבת באשרי ובלמנצח, אבל בובא לציון נעמד ונשאר לעמוד עד סוף התפילה.

ושמענו שטעמו: כי החזו"א נהג לעמוד בקדושה שובבא לציון, והוא ג"כ נהג כן לעצמו, אבל לא רוצה להראות ברבים את מנהגו, ואם ישב לפני הקדושה וכן מיד אחריה זה יהיה ניכר, ויחשבו שסובר שצריך כך מעיקר הדין, ולכן עומד מתחילת ובא לציון עד סופו, כדי שלא יהיה מורגש שעמד בגלל הקדושה. (רשימות הרב אהרן ניב שליט"א)

ובשיעורים למס' ברכות אמר רבנו: והנה הרמב"ם (פ"ז מתפלה הי"ח) כתב שבאשרי שקודם מנחה צריך לשבת בו, וגם משמע בדבריו (שם הי"ז) דקדושה דסדרא י"ל בישיבה, אבל החזו"א היה אומר בעמידה, ויש אומרים שדעתו היה שזה כשאר קדושה דהוא בעמידה.

[מנהג רבנו כל השנים שחזץ מנפילת אפים אינו יושב כלל [בחול] אחרי תפילת י"ח [גם כן מסתמא מהטעם הנ"ל], ובש"ק עומד בקריאת התורה עצמה אבל יושב על פי רוב בין גברא לגברא, ויושב במפטיר עד שקמים עם הס"ת, ואח"כ לאחר מוסף אינו יושב עוד עד סוף התפילה].

נעימות באין כאלקינו | רבנו נוהג להתפלל מאד בשקט כל התפילה ולעיתים רחוקות נשמע קולו, אפילו בפס' דומרה או בק"ש. ובתקופה מסוימת הבחנתי שכשאומר אין כאלקינו וכו' [בסוף התפילה לפני פיתום הקטורת] מאריך ומנעים בקול ניגון ערב של השתפכות הנפש [נקצת מזכיר הניגון את תפלת טל או גשם שרגיל רבנו לאומרן כש"ץ בשלוש רגלים קודם מוסף] ואומר במתינות ובנחת. (רשימות הרב אהרן ניב שליט"א)

ואמר רבנו: בחול אין אומרים אותו 'אין כאלקינו' ביום חול, ודעת החזו"א שגם בא"י אי"צ לומר. ורבי שמרייהו גריינמן זצ"ל היה חזן באבלותו בישיבת פוניבז' ולא אמר קדיש אחר אין כאלקינו, ואמר בשם החזו"א שאין צריך לאומרו, וממילא אין לומר אחריו קדיש. (שיעורי רבנו עמ"ס ברכות. וראה באעלה בתמר או' כ"א מש"כ בזה).

אמירת ברכו | סיפר רבנו שבחול אצל האשכנזים לא נהגו לומר ברכו בסוף התפילה, ואילו אצל הספרדים תמיד אומרים, רק כאן בארץ [בנוסה אשכנז] עשו כעין פשרה ואומרים ביום שאין קה"ת. (רשימות הרב אהרן ניב שליט"א)

שש זכירות | אחרי התפילה רגיל רבנו לקרוא פרק שירה, ושש זכירות. ונשאל רבנו האם אין בזה שאלה באמירת חצאי פסוקים שמופיעים לפעמים בסידורים, שכוללים שם הוי"ה כגון בשש זכירות [שלאחר שחרית] ואמר רבנו שאכן שואלים את זה. ובסידור "אשי ישראל" מופיע בשם החיד"א עשר זכירות [השש הרגילות ועוד ד', ורבנו מנה את הד' היתרות] והנוסח שם יותר מתוקן. (רשימות הרב אהרן ניב שליט"א)

עולם הישיבות

ישיבת זכרון מיכאל - זכרון יעקב

הישיבה הוקמה ע"י הגאון רבי שלום מאיר יונגרמן זצ"ל באלול תשמ"ט ומכהן בה היום כרה"י הגאון רבי יוסף חיים בן דוב שליט"א.

רבנו שליט"א הגיע למסע חזיון בישיבת זכרון יעקב בשנת תשס"ו ובין הדברים שנשארו חקוקים בלבו של רבנו זכרון יעקב כמה הקב"ה אוהב אותנו לא היה שום משבר.

הערכה רבה העריך רבנו את ראש המוסדות ומקים עולה של תורה בזכרון יעקב הגרש"מ יונגרמן זצ"ל ובהליתו ספד לו רבנו ואמר אף שלאחרונה אינו מספיד, רק דבר אחד יאמר עליו, "היה מזכה את הרבים גדול, ושכר מזכה את הרבים אין לשער, ויהי רצון שיבולע המות לנצח".

ומדי דברו עליו, משבחו רבינו שהיה בעל כשרון גדול, כאשר חיבר הרבה מאד ספרים, מהם חידושי תורתו, ומהם ספרי רבותינו הראשונים, אשר ניכרת בהם הרבה עמל וכשרון גדול.

וכשנסע רבנו לאנגליה בעש"ת תשס"ה נסע עמו הגאון הגדול ר' דוב לנדו שליט"א והגרש"מ זצ"ל, ואמו של הגרש"מ היתה אז על ערש דווי והוא נסע ללא חשש כיון שזה זיכוי הרבים לא יקרה תקלה. ואכן יומים אחרי שחזר היא נלב"ע.

ופ"א היה קושי גדול מאוד בהחזקת המוסדות ונכנס הגרש"מ עם הגאון הגדול ר' דוב לנדו שליט"א לרבנו שליט"א ואמר לו רבנו: שאם אינו יכול יותר שיסגור, ואז כשיצא חשב הגרש"מ כל עת אני הרי עדיין יכול וכך ניסה עוד ועוד עד שחזר להרגל.

ישיבת ירוחם

הוקמה בשנת התש"ל וכיהנו בה כראשי ישיבה הגר"ש פינקוס זצ"ל ויבדלח"ט הגר"א מן שליט"א, ועוד. בשנת תשמ"ה עברה ישיבתו של הגאון רבי רפאל טיקוצנסקי זצ"ל לירוחם.

רה"י הגאון רבי רפאל טיקוצנסקי זצ"ל

כשבנו הרה"ג ר"א שליט"א הוציא משיעוריו בס' תורת אבירים כתב רבנו מכתב ברכה לכבודו.

בס"ד החיים והשלו' לכ' ידידי הרה"ג ר' אברהם טיקוצנסקי שליט"א ולכל אשר לו אך טוב וברכה. על דבר רצונך להדפיס חדו"ת אשר חננך השי"ת וגם דברי אביך הגאון זצ"ל כידוע נמנע אנכי מליתן הסכמה מכמה מעמים אמנם בודאי יענת ומצאת דברי תורה אשר עליהם נאמר וישת עליהם תבל, גם ברא מזכה אבא להדפיס ד"ת מאביך הגאון זצ"ל שיהי שפתותיו דובבות בקבר כמשאחז"ל מהפסוק דובב שפתי ישנים והנני בזה לברך אותך בהצלחה וסייעתא דשמיא ברוחניות ובגשמיות לך ולכל משפחתך.

סדר בישיבה

לאחר פטירת הגר"ר רפאל התעורר דו"ד בישיבה ועלו למרן הגראמ"מ שך זצ"ל ואמר לו שאין בכוחו לעת זקנתו ליכנס לזה, ושילחם לרבנו הגרא"ל שיטפל בזה, ורבנו נכנס בעובי הקורה וסידר את הדברים, ומינה את הגאון ר' חיים מן שליט"א לרה"י.

מה יהיה עם כבוד

בשנת תשנ"ד הגיע רבינו שליט"א לראשונה למסע חזיון בעיר ירוחם. זה היה מהפעמים הראשונות שהסכים רבינו שליט"א להופיע ולשאת דברים בהיכלי הישיבות. בזמנו היתה זו קהילה חרדית מתפתחת. והוא הגיע בשביל לתת תנופה לכל מוסדות התורה בעיר.

שח לנו הגאון רבי חיים מן שליט"א, שבזמנו שימש כראש ישיבה בירוחם, שכאשר נכנס אל העיר ברכבו והמונים המתינו לקבל את פניו, רבינו שליט"א נרעש ואמר, כשרעד נשמע בקולו: 'אויבער ואס מיט כבוד'... (מה יהיה עם הכבוד)... היה ניכר עליו שהוא מנותק לגמרי מכל המתרחש, והכבוד שרוכשים לו שם זר ומנוכר לו.

גם כשירד מהמכונית, והלכתי לצידו כשהמונים מקדמים את פניו בשירה לכבודה של תורה, ראיתי שהוא סוטה מהמסלול ואינו מתקדם לכיוון השער, עד ששמתי לב שהוא פשוט הלך עם עינים עצומות... נתתי לו יד והובלתי אותו עד לכניסה להיכל הישיבה".

ענווה

כמה ימים לאחר הישיבה ביקשו את רשותו האם הוא מסכים שידיפסו בעיתון את הישיבה שנשא בישיבה והוא נתן את רשותו.

כשהביאו לו להגיה את המאמר, הוא תיקן בכמה מקומות. בכל מקום שהיה כתוב 'יש להקשות', ונראה לתרץ' וכדומה, הוא תיקן וכתב במקומם 'לכאורה קשה', 'אולי יש לומר', 'ושמא יש לומר' וכדומה. [הדברים נדפסו ב'ת"נ ערב שבועות תשנ"ה]

מלוותר לא מפסידים

עוד שח הגר"ח מן: פעם באתי לרבנו שליט"א והיה אז מחלוקת גדולה שהסעירה את התקופה. כשנכנסתי פנה אלי רבינו בכאב ואמר: "מה הם חושבים כשהם אומרים שהמחלוקת היא לשם שמים... הרי כולנו נצטרך עוד מעט לעמוד בפני בית דין של מעלה, וכי גם שם יוכלו לומר בתום לב שזה היה לשם שמים..."

אז פנה אלי ואמר לי: "אתה הרי ראית אותי עם רבי מיכל יהודה (ליפקוביץ) בישיבה. תגיד לי את האמת פעם ראיתם משהו ביני לבינו?!!... התחייך ואמר: "אולי כן?!!..." אני השבתי: "חס ושלום", והוא אומר: "כיון שתמיד אני אמרתי רק בשבילו והוא אמר רק בשבילי". והוסיף לומר: "תאמין לי שמלוותר לא מפסידים, רק מרויחים..."

מעולם לא דרשתי בשביל עצמי ולילדי

פעם באתי להתייעץ עימו בקשר לענין מסויים, האם להכניס מישהו למוסדות מסויימים. בין הדברים אמרתי לו "הראש ישיבה הרי הוא צדיק, ואם אומר בשמו דבר מה ודאי זה ישפיע".

בתחילה הוא דחה את דברי: אני צדיק?... אני צדיק?... בסוף אמר: "מעולם לא ביקשתי מאף אחד בשביל עצמי בשביל ילדי..."

שיחה בענין חסד

בשנת תשנ"ח הגיע שוב רבנו להיכל הישיבה ומסר שיחה מיוחדת [נדפס בקובץ 'קול תורה מה עמ' שט- שיא] [פניה ובקשה למי שיש בידו את הקלטה של שיחה זו לפנות בדחיפות למערכת].

טנא מלא ברכה

לידידנו העומד לימין המערכת בכל עת

הרה"ג רבי ישראל אשר שטינמן שליט"א

נכדו חביבו של מרן רבנו שליט"א, ולאביו הגאון רבי משה שליט"א להגל הולדת נכדו - נינו נ"י יזכו לראות רוב נחת ממנו ומכל יוצ"ח לתפארת המשפחה המפוארת

בשל נכונותם של מספר אברכים ליטול על עצמם את העול הכבד של גיוס המשאבים למען המשך הדפסת הגליון והפצתו, ובזכות היענות יפה של רבים מקוראי הגליון, הגליון ממשיך לצאת במהדורה מודפסת. עם זאת, בכדי שנוכל להמשיך בזה אנו תלויים בנדיבות לב הציבור היודע ומבין ערך ענין זיכוי הרבים והפצת תורתו של מרן רבן של ישראל שליט"א. מי שמעוניין ליטול חלק בענין גדול זה וכן להנציח תאריכים מסויימים במהלך השנה רצוי שיפנה כעת, כדי שנדע שאנו יכולים לעמוד במשימה. מבלי תרומות מהציבור לא נוכל להמשיך להדפיס את הגליון.

אפשר לתרום באפשרויות הבאות: בפניה לדוא"ל המערכת בכתובת 0527680034@okmail.co.il | פניה למוקד המגבית 072-2164440 (מענה אנושי) | במערכת הטלפונית הממוחשבת 24 שעות ביממה ע"י חיוג לשירות נדרים פון ב--03 7630585, קוד שלוחה 198. ניתן להשאיר הודעה מוקלטת לאחר התרומה. | באחת מעמדות 'נדרים פלוס' ברחבי הארץ, ע"י הקשה על 'קופות נוספות'. בחיפוש יש להקיש 'כאיל תערוג'. התרומה מאובטחת בתקנים המחמירים ביותר (פרטי האשראי אינם נשמרים במערכת).

להעזרת, הארות והוספות על העניינים הנכתבים בעלון, לתרומות והנצחות, נא לפנות למייל 0527680034@Okmail.co.il

או ל: 0527680034 בין הסדרים. או בת.ד. 5397 ירושלים, או בפקס 0722164414 ולציין עבור מערכת עלון כאיל תערוג

מרבין מרן בעל "אילת השחר" שליט"א

לעילוי נשמת הבחור היקר חיים בן ציון ז"ל בן יבלחטיא הר"ג ר' אברהם צבי טוב שליט"א

ה' שפתי תפתח

כאשר בס"ד התפנית לכתוב פרי חיים, אשר בעניי לא זכיתי לזה כבר הרבה זמן, מתחבטנא במה אפתח, באשר שתי דברים גדולים לפני. שמחה העצומה מצד אחד, מה שזיכנו הקב"ה לחזות בזיו השכינה בימי חג הפסח בהקבלת פני רבן של ישראל, והודי כפולה כעת שנשתחרר רבינו מבית החולים, בחסדו הגדול ית"ש. ומצד שני בעוה"ר נלב"ע גאון עולם צדיק וחסיד הגאון הגדול רבי שמואל איינשטיין זצוק"ל, ותרוייהו ביקרא דאורייתא קא מתעסקי... ובלית הכרעה אמרתי אלך לפי סדרן של דברים, ואפתח בראשון ראשון.

חסדי ה' כי לא תמנו...

ברוך השם אשר לא הסיר תפלתו וחסדו מעמנו, ואחרי שעברנו כולנו טלטלה עזה בימי החורף, כאשר נחלש רבינו למאד, וקיימנו בנפשנו "ויצעקו בני ישראל אל ה'" שמע אלקים את קולנו, וקל כביר לא מאס בתפלת רבים, וזכינו בליל הסדר תשע"ז לברך בהתרגשות ברכת "שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה" כשרבינו עטרת תפארתנו מרן ראש הישיבה שליט"א בראשנו. והגדיל חסדו ית"ש עמנו, שזכו אלפים ורבבות לחזות בזיו יקרא דאורייתא ולקבל פני רבינו בימי הפסח, אשרי עין ראתה כל אלה. לא יוכל הפה לתאר והאוזן לשמוע את רחשי הלב שפעמו בלב אלפי ורבבות בני ישראל, באותו רגע "כמימריה" שזכו לראות פנים בפנים את האור הגדול המאיר בפני רבינו, ולהתברך ממנו. אשרינו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו ומה יפה ירושתנו. מה נאמר ומה נדבר, אין לנו אלא להמשיך ולהודות ולזעוק לאבינו אב הרחמן, כשם שעד הנה עזרונו רחמיך ולא עזבונו חסדיך, נא אל תטשינו ה' אלוקינו לנצח !!

ואפרט מהגיגי לבי, בראותי את גודל המעמד שעומדים בהתרגשות אלפי בני ישראל תחת ביתו של רבינו, גדולי תורה ראשי ישיבות חשובים עם אלפי בני התורה וכלל אחינו בית ישראל מכל העדות והחוגים, עם הטף היקרים, בהמתנה וצפיה דרוכה לרגע הגדול לזכות ולראות פני רבינו, עלה בראשי מאמר הגמ' בברכות דף י"ז ע"ב אמר רב אשי בני מתא מחסיא אבירי לב נינהו, דקא חזו יקרא דאורייתא תרי זמני בשתא ולא קמגייר גיורא מינייהו. רואים שישנם מעמדות כאלו בכלל ישראל שאפילו גוי צריך להתפעל מזה, עד שיש עליו טענה שלא התגייר מחמת זה. ואמנם אי אפשר לדמות מעצמנו לדברי חז"ל, אך הרעיון קיים. והנה לפנינו מאמר נפלא מרבין על גמ' זו.

והק הדברים מן אורח בחנוכה הבית לויבת כנסת ישראל - אגדת ארדכי, כר"ח אייר תשנ"ז. וכבר ה"ז רבינו וישיב מן אורח. ולפתע קם ויזא. ולא פירש הטעם. - ובהקדמות ביאר שלא רצה לדבר מחמת חילול השם הדעת לתלמיד חכם מסויס שהי' - א"ה להיות מופלגת - אק אח"כ כשתר הביתה אחר לפני חברי הפועל בלחיים את כל הדברים שהיו לו אור. מן אור אלה באור כאור לפני אלפי.

ואלה הדברים

ברוך השם שזכינו ליום גדול זה, והשמחה גדולה על שנבנה מקום תורה חדש. הגמ' מביאה בברכות (דף י"ז ע"ב) אמר רב אשי בני מתא מחסיא אבירי לב נינהו, דקא חזו יקרא דאורייתא תרי זמנא בשתא ולא קמגייר גיורא מינייהו. ופרשיי שבחא דאורייתא תרי זמני בשתא, שהיו נאספים שם ישראל באדר לשמוע הלכות הפסח מדרש דרב אשי, ובאלול לשמוע הלכות החג. ולכא' הוא פלא מה שאומר רב אשי שנכרי כשרואה שיושבים בבית מדרש ואומרים שיעורים, ואינו מתגייר, זה ראייה שהוא מאבירי לב. והיינו שאינו כשאר בני אדם, דאם היה אדם עם שכל ישר היה צריך להתגייר. ומה רוצה רב אשי הרי הם גויים? ולמשל פעם היו עושים "מלחמת שורים" אצל הגויים, והיו באים אלפים ורבבות בני אדם לצפות במלחמת השורים, ולא יאמר אף אדם שהוא פלא שלא אמר אחד מכל האלפים ורבבות שהוא רוצה ג"כ ללחום עם שור. ומה נשתנה כאן שבאים בטענה לגוי שאינו מתגייר, הרי הוא גוי עובד עבודה זרה, כפרט הגויים שהיו בימי חז"ל שהיו גרושים הרבה מהנכרים שבזמנינו.

והנה בתוס' שם כתבו ושמו ניסא איתרחיש להו וראיתי בספר העיתים שחיבר הרב רבי יהודה בר' ברזילי ששמע שהיה עמוד של אש יורד מן השמים עליהם בכלה דאלול ובכלה דאדר. ומה שדחק את תוס' לפרש שהיה נס, משום שהיה קשה להם מה רוצים מהגוי, מה הוא רואה, לכן כת' תוס' שהיה נס, ועל זה הטענה שאעפ"כ לא נתגייר, והביאו שהיה עמוד של אש יורד מן השמים. ומ"מ צריך להבין בדברך כלל עמוד של אש אינו נראה לסתם בני אדם, רק למיוחדים שבדור. דבשיש עמודא דנורא בחלוית ת"ח, ג"כ לא כל אחד זוכה לראותו, וכידוע שבהלוית הר"מ קורדבירו זצ"ל היה עמודא דנורא, וכתבו שהאריז"ל ראה את זה. ואע"פ שהיו שם הרבה צדיקים גדולים מ"מ לא ראו, וא"כ בודאי שגוי לא רואה את זה, ומה הטענה של רב אשי. אך הביאור הוא דהנה למשל היום באוניברסיטה לומדים אלפי סטודנטים, ואעפ"כ לא יתפעל אף אחד מזה שיש אלפי סטודנטים, ולא יבוא ללמוד שם בגלל זה, רק אם רוצה ללמוד מדע וכדו' ילך לשם. ומה התימה שכשראו הגויים שנאספו אלפים לשמוע דרשה אצל רב אשי ולא נתגיירו, למה זה צריך להשפיע עליהם?

אבל הפשט בזה דכשאנשים עושים "דבר נקי לשם שמים" יש לזה השפעה, דאמנם לראות ממש לא כל אחד זוכה, אבל להשפיע, זה משפיע על כולם. הנה בנפש החיים כתב דכשאדם עושה מצוה הוא נעשה מסובב באור רוחני, וכשגומר את המצוה עולה האור לגן עדן וזה נשאר בשבילו. וכשעושים כל כלל ישראל מצוה יש הרבה מאד מהאור הזה. וכן מצינו אצל יונתן בן עוזיאל שאמרו (ב"ב קל"ד א') שכל עוף הפורח עליו מיד נשרף. ופי' הרטיב"א דכשהיה עוסק בתורה היו מתקבצין אצלו המלאכים לשמוע את תורתו, ולכן לא היה יכול עוף לגשת לשם כלל שהיה שם מלא במלאכים. וכל זה הוא כשעושים "מיט אגרויסע ערליכקייט" [בכונה גדולה וטחורה מאד]. ואנו איננו זוכים למדריגה גדולה כזו, אבל חז"ל הקדושים ומהם רב אשי, אמנם לא היה כיונתן בן עוזיאל, אבל היה נעשה מזה מין השראה של קדושה שהיתה משפיעה על אחרים, ואפי' גוי שלא היה יכול לראות את זה, מ"מ היה נעשה בזה רוח קדושה שהיתה יכולה להשפיע שאפי' גוי היה צריך להתגייר מחמת זה, שהיה צריך לקבל מזה יראת שמים ולא שייך אחרת, ואם לא נעשה גר, ע"כ הוא אבירי לב. ולכן כאן שנבנה מקום תורה ב"ה, אם המקום תורה יהיה בנוי על יראת שמים, על ערליכקייט, כמו שצריך, יוכל להיות מזה השפעה עצומה על הכלל ישראל – לכל הפחות, ויוכלו לזכות כלל ישראל להשגה גדולה עד מאד, כזה מקום גדול זה יכול להביא קידוש שם שמים גדול מאד. ויכול להיות מזה זיכוי הרבים עצום לכלל ישראל. וזה אנו צריכים לקוות שהקב"ה יעזור שיבנה כאן מקום תורה עם יראת שמים, עם תפילה כמו שצריך להיות, ואז באמת יבנה כאן מקום בכזו מדריגה שיקרב את ליבן של ישראל לאביהם שבשמים.

אפילוה מענינת. לאחר שכתבתי את הדברים הנ"ל, והודה לי רבינו על כן. שלא ילכו הדברים מתחדש לאיבוד. ראתה את זה הרבנית הצדקנית ע"ה. והיה לה כאן טענה אלאי למה כתבת את זה. הרי למעשה לא אירה רבינו... וכעס רבינו את טענתה. חייך ואמר ס'א"ע בסדר...

להמור את ההלל

בעת שנכנס לרבינו בחול המועד מרן ראש ישיבת פוניבז' הגאון רבי י. גרשון אדלשטיין שליט"א שאל היות שביום טוב ראשון גומרים את ההלל, ובשאר ימים אומרים הלל חסר, מה הדין במי שטעה וביום טוב ראשון אמר הלל חסר, האם עליו להשלים ולומר ביום א' מימי חול המועד הלל שלם. ולאחר שחכך רבינו בזה זמן מה, נקט דצריך להשלים. [והעירו אח"כ הני צורכי דרבנן ממשפחת הגאון שכן מוכח בכתבים בשם מרן הגר"ח זצ"ל, וכשנאמרו הדברים לרבינו מיד אמר הגאון שליט"א לא אני אמרתי...]

טהרת ישראל

דבר מעניין נוסף שראינו בחוש בעת שזכינו ליכנס בימי חול המועד להתברך מרבינו, הי' דבר מופלא, דאף שבכללות חסך רבינו במלים, וקיצר מאד בברכותיו, אך כשבקשתי ברכה בענין כשרות המקואות, חשב מעט ואז בירך בקול "הלואי זאלל זיין בסדר..." פ"י הלואי שיהי' בסדר. והי' ניכר עד כמה שדבר זה נמצא עמוק בתוככי לבי, כפי שאנו רואים בכל עת דאגתו וחרדתו לכך.

מרבין מרן בעל "אילת השחר" שליט"א

לעילוי נשמת הבחור היקר חיים בן ציון ז"ל בן יבלחט"א הרה"ג ר' אברהם צבי טויב שליט"א

חבל על דאבדיון...

מה נאמר ומה נדבר כאשר בעוה"ר נסתלק לבית עולמו האי גאון וצדיק משרידי דור דעה, תלמיד חכם מופלג, עניו וחסיד, הגאון הגדול רבי שמואל איינשטיין זצוק"ל אשר בנוסף לכל מעלותיו העצומות והמופלאות זכה ג"כ לההדיר ולהוציא לאור הרבה מאד כתבים של מרנא הגאון רבי עקיבא אייגר זצוק"ל שלא זכו לראות אור עד הנה. וכפי שקוראו רבינו "מרא דרבי עקיבא אייגר"

וחובה עלינו להעלות כמה מילי דהספידא, כדי שלא ניכשל ח"ו במה שהחמירו חז"ל מאד על המתעצל בהספדו של חכם. אך מצד שני מה אנו ומה חיינו לדבר במעלתו של גברא רבא דנן, אשר כרחוק מזרח ממערב רחוקים אנו מלהשיג את יקר גדלותו. וכפי שכבר הזכירו הרבנים הגאונים בהלוייתו, שהיה "נסתר", כי כל מה שאנחנו חושבים שאנו מכירים אותו, הכל הי' רק אפס קצהו, אבל עיקרו היה כולו נסתר ונחבא אל הכלים, אוי! מי יתן לנו תמורתו.

היכן רואים דבר כזה, יהודי שכל מסכת חיינו סבל ויסורים נוראים, ובכל זאת פניו מאירות וזוהרות כחמה בשמחת התורה, הפלא ופלא! אמנם כבר הראנו רבינו מה שציוה מרנא הגרעק"א זצוק"ל בצואתו וז"ל בהספד לא להזכיר שום שבח, זולת זה אשר מגיל 15 או 16 עד היום למרתי עם תלמידים ביסורים גדולים עכ"ל. וא"כ אין פלא שהנפטר הגדול שזכה לעסוק עשרות שנים ולהוציא לאור כתבי מרנא הגרעק"א זצוק"ל הולך ג"כ בדרכו המופלגת.

ובענין זה הכיר לו רבינו טובה מאד, על השתדלותו המופלגת לחפש ולטרוח להוציא כל מילי ורזי דהגרעק"א זצוק"ל, ואף בפסח דאשתקד כשנכנס אצל רבינו בחול המועד, שאל אותו רבינו אם מצא איזה כתב יד חדש של רבי עקיבא אייגר, וכשהשיב שלא מצא, אמר לו רבינו אבל אתה מחפש, וחזקה אז מען זוכט טרעפט מען - יגעת ומצאת תאמין. [פי' אם מחפשים מוצאים כמו שאחז"ל יגעת ומצאת תאמין]. והרבה פעמים כשנזכר רבינו באיזה חידוש של רעק"א שנמצא במקום נידח, ולא זכר כרגע את מקומו, היה מבקש לשאול את רבי שמואל, ולפעמים אף באמצע הלימוד רצה רבינו שנתקשר לר' שמואל לברר על רעק"א מסויים. ולגודל ענותנותו היה רבי שמואל אומר לי - הראש ישיבה יודע אלא שאינו רוצה להחזיק כבוד לעצמו לכן מבקש לשאלני.

ופעם אחת רצה רבינו לדעת היכן אומר רעק"א שרוב גזירות חז"ל הם מזמן משה רבינו, וכשבאתי לרבי שמואל לברר המקור, אמר לי שכן משמע בהגהות לשער המלך, [א"ה כמדומני בהל' שבועות], אך נראה לו שכונת רבינו למקום אחד שנמצא שם יותר מפורש, וכנהנה רבות.

וכמה פעמים במשך השנים אמר רבינו שאצל ר' שמואל יקויים כד שכיבנא נפיק רבי עקיבא איגר לוותי, כיון שעוסק כל הזמן לברר מתניתא דרעק"א, וכמו שאמר רבא כד שכיבנא נפיק רבי אושעיא לוותי דמתרצנא מתני' כוותי. וכעת לאחר פטירתו נכנסתי אל הקודש פנימה והזכרתי קדם רבינו שלפני שנים כשנלב"ע הרב הגאון ר' שבתי פרנקל זצ"ל שזכה לההדיר את הרמב"ם מחדש, עם הרבה עמל וטירחה להוציא דבר מתוקן, כשחזר רבינו מהלוייתו שהיתה לפני ראש השנה, נכנס הביתה ואמר לי באידיש כמדומה כך: דער רמב"ם איז יעצט גענויז אין בני ברק, ביי די לוייה. און אז ער איז שוין געקומען, האט ער מסתמא אן געוונטשין אלעמען מיט אגוט יאָהר. פי' הרמב"ם היה כעת בבני ברק! בהלוייה. ואם כבר בא לבני ברק מסתמא בדרך ג"כ את כולם בשנה טובה, ע"כ. והערתי שמסתמא אותו הדבר כעת בהלוייתו של הגאון ר' שמואל זצוק"ל שטרח כ"כ הרבה להוציא לאור דברי מרנא הגרעק"א, בא הגרעק"א להשתתף בהלוייתו, והסכים לזה רבינו.

אי אפשר לתאר במלים את העונג והקורת רוח שהי' לרבינו כשהי' משתעשע בלימוד יבלחט"א עם הנפטר הגדול, אשרי עין ראתה. ואמנם בשנים האחרונות הי' ממעט לבוא, ורק כשהי' קשה לו משהו מיוחד הי' בא בשבת אחרי מנחה ללוות את רבינו ממנחה הביתה, ובדרך היו משתעשעים בלימוד, או שהי' בא לרבינו לאיזה הכרח אחר. וכששאלתיו למה ממעט לבוא, הרי רבינו כ"כ נהנה לשמוע דבר חדש ממרנא הגרעק"א וסתם להשתעשע עמו בלימוד, השיב לי אחרי שנפל על רבינו עול הציבור,

קשה לי להפריע לו במקום שאינני מוכרח... ובהאי לישנא השיב לי גם ידידו ורעו כל השנים, מו"ר הגאון המופלג רבי נפתלי נבנצאל זצ"ל מגדולי מרביצי התורה בישיבת פוניבז' לצעירים.

מה נאמר ומה נדבר, חסרון עצום לעולם התורה בהיפקד מאתנו מו"ר הגאון הצדיק רבי שמואל זצוק"ל. והלואי שנזכה ליקח אתנו מעט ממדרגותיו העצומים בכל התחומים, אם בהתמדת התורה שאין לה ערך וגבול, ואם באהבת התורה באופן מופלג ביותר, ואם בהארת פנים לכל אחד ואחד, וצדקותו המופלגת, בכל חלקי השולחן ערוך, אוי! מי יתן לנו תמורתו.

המקום ינחם את משפחתו האצילה, ותלמידיו היקרים שזכו לשמשו במסירות נפלאה, שנזכה כולנו לראות במהרה בשיבת ציון ובנחמת כל ישראל אמן.

~ ~ ~ "לב" לאחים

מה נכבד היום שזכינו ברחמי וחסדיו המרובים ית"ש לשמוע קול ה' בכה, את דברי רבינו לכינוס הענק של "לב לאחים", מה שדיבר בביתו כדי להראות ולהשמיע לאלפי בני ישראל. וידוע לכולנו כי זה עשרות שנים שמשקיע רבינו כוחות אדירים לכל עניני הארגון, ובעיקר לחזק ולעודד את האברכים על גודל החיוב לצאת לאחינו שבשדות פעם בשבוע וללמוד אתם תורה, ולהכניס ילדיהם תחת כנפי השכינה במוסדות תורניים. ואף אמר לפרסם את מכתבו של מרן רשכבה"ג בעל ה"אבי עזרי" וצוק"ל שכתב נחרצות לאברכים לצאת. ונסע רבינו בכל קצות הארץ שנים ע"ג שנים כדי לעורר ענין נשגב זה. ואף ה' פעם בליקווד כניסו גדול של "לב לאחים", ושנים אח"כ דיבר בהקרנה מביתו בארץ ישראל, לקהל הקדוש שנתאסף שם.

ונזכרנו דבר מופלא מאד שה' א"י שבחן שדיבר רבינו באסיפה לפני כעשרים שנה באולם באיקוואד. הקרינו למטה את הכינוס ע"ג מסך ענקי, וכשדיבר רבינו אמר משא בא אפגס "צבי" מהישר, ונשמר מול המסך והסגל עד כולם רבינו אדבר, וא"י א"כ בדרכו אגור אישר, נדרס בכביש ומה...

ואחד הדברים שאוהז רבינו שצריך לעשות ויש בזה תועלת גדולה, היא האסיפה הגדולה פעם בשנה של כל ראשי הישיבות הק' והרבנים הגדולים, עם כלל האברכים והפעילים העוסקים בכל השנה בזיכוי הרבים לקרב לבבות אחינו שבשדות. ולאחרונה קורא רבינו לאסיפה זו "כנסיה גדולה", באמרו שבדורנו לא שייך לעשות כנסיה גדולה כמו שהיו עושים מפעם לפעם, אך כאן שמתאספים כל זקני וגדולי הדור עם כל התלמידי חכמים המופלגים, הרי זה מעין כנסיה גדולה, ובכלל כינוס לצדיקים, שהוא קידוש ה' גדול.

ובשנים עברו היה רבינו מתכוון כבר כמה שבועות קודם לכן מה לדבר בכנסיה נפלאה הזאת. אך בשנה זו אשר בעוה"ר נחלש רבינו ונבצר ממנו להשתתף בעצמו באסיפה, בכל זאת טרח לומר מלים ספורות בפני מצלמה כדי שיוכלו להראות ולהשמיע לקהל הקדוש.

וכה היו דבריו בעת שנכנסו אליו ראשי לב לאחים שליט"א ובקשו כמה מלים לכבוד הכנסיה הגדולה

דבר גדול מאד עם הרבה תועלת, כמבואר בחז"ל [להרבות] תלמידים

פאיז אגעוואלדיקע זכות מציל זיין, דבר גדול מאד

וכשביקש הרב אליעזר סורוצקין ברכה לכל הפעילים והתורמים והמשתתפים, אמר רבינו "כולם תתברכו"

אין לשער ואין לתאר את גודל התרגשות הציבור בראותם בעינים האיך שרבינו מדבר אליהם ומחזקם ומברכם, אשרי עין ראתה. וכולנו תפילה לאבינו שבשמים, חזק ואמץ את רבינו ביתר שאת ויתר עוז בבריאות איתנה ונזכה לילך לאורו עד ביאת משיח צדקנו בב"א.

~ ~ ~ והוא אשה בבתוליה יקח

כבר הובא בשנה שעברה שיש אחרים סגולה לחציאת זיווג. לקבל עליה שלישי בב' וה' השבוע. דפתח בזהוה אשה בבתוליה יקח. אך אחר רבינו שאין בזה טעם. כי זה ציווי ולא ברכה. אך סגולה אחרת שמענו שאמר חרן שר התורה לבני היקר החתן המופלג שמעון נ"ו ללמוד מסכת קידושין. וב"ה זכה חיד בתחילת הזמן שהתחילו קידושין להתארס.

ובכל לב נודה לה' מאד ובתוך רבים נהללנו, על שהחיינו וקיחנו והגיענו ליום הגדול הזה, באשר גמר השידוך ה' אצל רבינו, ושחח שחחה גדולה, כשתופס את יד החתן ואומר בקול "שמעון איז אחתן..." "שמעון איז אחתן..." ובירכו שיהי' בהצלחה. ואח"כ בירך את כל החשתתפים. יתן השי"ת שירבו שחחות אצל כל אחינו בית ישראל בקרוב חש בשחחה איתית ושליחה.

בהתקרב ל"ג בעומר, אספר כי אחרי שכבר כמה שנים חורה לי רבינו ליסוע להתפלל בחירון, כאחרו שכעת הזאת התפילה חקובלת מאד. בשנה אחת לא חשתי בטוב, ואחר לי שעלי להשלים וליסוע להתפלל שם "לכתחילה עד שלשה ימים, ועכ"פ לא יאחר חשבוע".

דברי שי"ח

ממרחן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

דבר העורך

על קוצו של יו"ד

פעמים רבות מביאים לפני רבנו ספר תורה עם סיום כתיבתו, כדי לכבדו בכתיבת אות.

כידוע, בדרך כלל מעמד "כתיבת האותיות" הוא למעשה מילוי אותיות שכבר הוכנה להן "מסגרת" בידו האמונה של סופר הסתם, וזאת כדי לשמר על מראה כתב אחיד וכן כדי לאפשר את הכתיבה גם לאלו שאינם בקיאים בצורת האותיות.

המשך בעמוד הבא

פשט על הפרשה

"אמור אל הכהנים בני אהרן" (כא, א)

איצטריך למכתב הכהנים ובני אהרן דאי כתיב הכהנים לחוד הו"א דגם מ"ר בכלל שה' כהן קמ"ל בני אהרן וכמ"ש בזבחים ק"ב ב' דהיכא דכתיב בני אהרן אין מ"ר בכלל, ואי כתיב רק בני אהרן הו"א דאף פנחס בכלל קמ"ל הכהנים ופנחס עדיין לא נתכהן אז כמ"ש שם ק"א ב'. והנה כאן כתיב אמור אל הכהנים בני אהרן ובפ' אחרי כתיב דבר אל אהרן אחיך ובפ' טומאות לקמן כתיב דבר אל אהרן ואל בניו והטעם פשוט דכאן הפרשה נאמרה דוקא לכהן הדיוט דבכה"ג יש דינים אחרים כדכתיב להלן והכהן הגדול מאחיו וגו' ובפ' אחרי נאמרה הפרשה רק לכה"ג ולא הי' כה"ג אז רק אהרן לכן כתיב דבר אל אהרן אחיך ובפ' טומאות שנאמר לכל הכהנים כתיב דבר אל אהרן ואל בניו. אך יל"ע למה בפ' מומין לקמן נאמר דבר אל אהרן הרי הדין נוהג בכל הכהנים. ויל"ל משום דבעי למכתב שם איש מזרעך וגו' כל איש אשר בו מום מזרע אהרן למדרש מינה איש ששוה בזרעו של אהרן (בכורות מ"ג ב) לכן כתיב דבר אל אהרן.

(טעמא דקרא)

על שי"ח

"תחנון בבית הכנסת לדרמן"

בימים האחרונים התפלל מרן שליט"א את כל התפילות בביתו, במנין מצומצם, עקב חולשה קלה. עם זאת, הוא מקבל קהל ויוצא לבריתות כרגיל ב"ה, ומשיב לכל השואלים כמדי יום.

אלא שבכך שאינו יוצא להתפלל שחרית ותיקין בבית הכנסת הקבוע 'לדרמן' נוצרה שאלה מעניינת. כידוע, כבר כמה שנים שמרן שליט"א מסכים לשמש כסנדק בברית, רק אם הברית נערכה בבית המדרש לדרמן הסמוך לביתו, בעקבות זה בכל ימות השנה אין אומרים 'תחנון ונפילת אפים' במנין שחרית שבו הוא מתפלל, כי אין יום שאין לו ברית. והנה השבוע, כשהתפלל בבית, החל ויכוח בין התלמידי חכמים בבית הכנסת האם מתפללי המנין הותיק והרגיל של בית הכנסת צריכים לומר תחנון או לא.

הצדדים: מחד גיסא, טענו כמה מחשובי המתפללים, הסנדק שליט"א אינו מתפלל עמנו היום, ובעלי הברית גרים בעיר אחרת ואף אחד לא מכיר אותם ואין לנו שום שייכות עמם, ואין כל סיבה להיפטר מאמירת תחנון ונפילת אפים, ובפרט שהברית לא נערכת כלל עכשיו אלא בעוד כמה שעות, ואף אחד שנמצא כעת בבית הכנסת לא יהיה בכלל בברית, כך שאין כל קשר עמם.

מאידך גיסא, טענו כמה תלמידי חכמים, שאמנם הסנדק ובעלי הברית אינם עמנו אבל זהו המנין הקבוע של מרן שליט"א ובפרט שבמקום הזה נערכת הברית בהמשך היום - ונחשב כמו המשך ישיר למנין בו מתפלל מרן, והביאו שני הצדדים ראיות לכאן ולכאן.

הלכה למעשה - לא אמרו תחנון, בהוראת מרן שליט"א והכריע כהצד השני שאמנם הוא לא נמצא בפועל בבית הכנסת אבל זה המנין בו הוא רגיל להתפלל, והוסיף, כי הסיבה שאין אומרים תחנון במקום בו מתפללים בעלי הברית הוא כי השמחה של המצוה כל כך גדולה שאין מקום לתחנונים אלו, שמחה זו קיימת כי במקרה הנ"ל. (ועי' בספר אישי ישראל עמ' רפ"ב מה שהביא מרבינו בענין זה)

נוסיף עוד, כי לפני כמה חודשים הגיע רב אחד שליט"א לרבינו ושאל כמה שאלות בהלכות נפילת אפים ושאל בכל מיני אופנים של שמחות ושונות אם נופלים או לא, והיפך סיבות וזמנים שונים שאין צריך ליפול אפים, באמצע אמר לו רבינו: יש סבורים כי נפילת אפים הוא 'עונש'... אדרבה, זה תפילה שחז"ל תיקנו ויש בה מעלות נשגבות מאוד, ואמנם אם פטורים מלומר, לא אומרים, אבל למצוא תירוץ לפטור עצמו זו טעות...

כמה ידיעות נחוצות לבאי החלאקה ביום ל"ג בעומר בבית מרן שליט"א

- זמני קבלת קהל לילדי החלאקה אצל מרן שליט"א: יום שישי ט"ז אייר מהשעה 12:10 בבוקר ועד השעה 13:15. וביום ראשון בצהריים בשעה 13:50 (אחרי מנחה) ועד השעה 14:20, (אין צורך בתיאום מראש).
- כיון שמרן שליט"א מקפיד שגם ילדים קטנים יכסו את הראש בכיפה, נא להלביש לילד כיפה, וכן להלביש אותו בחולצה עם שרוולים ארוכים, שכן מנהגו.
- אין צורך לבוא עם 'מספריים'.
- מרן שליט"א נוהג ליטול ידיו אחרי שגוזז שיער, והורה שראוי שגם הילד יטול הידים.
- לפי הידוע לנו בשנים קודמות, הגיעו מאות של ילדי חלאקה, ולכן תיתכן המתנה מעט ארוכה, מומלץ להצטייד בממתקים לילד ושתייה, כי הימים האלו חמים מאוד.
- כדי למנוע אי - נעימות: כדאי להסביר מראש לילד שמרן שליט"א יגזוז לו מעט שער ושזה לא כואב (וראינו כמה פעמים שהילד בכה ומרן טרח להרגיע אותו שזה לא כואב...) ואח"כ בני הבית מחלקים מין מתיקה לילד לשמח אותו.
- אנו מאחלים מעומקא דליבא, לכל צעירי הצאן שיזכו לגדול בתורה ויראת שמים, וההורים היקרים ירוו נחת דקדושה, וכשם שזכו למצות תספורת הראש, יזכו גם להכניסו בעול תורה ומצוות ולהכניסו לחופה באושר ונחת.

טעמי השמחה בל"ג בעומר (מ"ד – הכוונה למרן הסטייפלר בעל הקהילות יעקב)

ט"ז אייר תשל"ה, דיברתי עם מו"ר (שליט"א) זצוק"ל על טעם השמחה של ל"ג בעומר, והראתי למו"ר את העטרת זקנים בסי' תס"ג שכתוב שם שהשמחה בל"ג בעומר היא משום יום שמחתו של רשב"י, והי' אצל מו"ר חידוש ואמר לי מו"ר הלא כתוב שטעם השמחה משום שתלמידו ר"ע פסקו למות וכן השתרש אצלי. (כך אמר לי מו"ר).

מש"כ בשו"ת שם אר"י (בלחובד) חלק אר"ח סי' י"ד, שהשמחה בל"ג בעומר משום שרשב"י הצילו הקב"ה מהריגת המלכות והאריך ימים ומת בידי שמים (כדאיתא בשבת דף ל"ג) וקבעו את ל"ג בעומר יום פטירתו ליום שמחה לזכר הנס הזה שנעשה לו, אמר לי מו"ר שבעטרת זקנים הנ"ל לא משמע כן דשם כתוב שרשב"י אמר על ל"ג שהוא "יום שמחתו" דהיינו שהיום בעצמו יום שמחתו, ועוד אמר לי מו"ר שתירוצו לא נכון משום שלהרבה תנאים נעשו נסים שניצלו מהריגה ומ"ט לא עושים ביום הסתלקותם הילולא ושמחה, ושאלתי את מו"ר מה פי' "יום שמחתו", אמר לי כמו שאצל החסידים יום דהילולא של צדיק שעושים אותו שמחה ומשתה ואח"כ אמר לי מו"ר שאפשר ליישב את הטעם של השם אר"י כי אצל המקובלים כל מה שקשור לרשב"י זה חשוב מאד ועושים שמחה וי"ט כי אצל המקובלים רשב"י חשוב יותר מכל התנאים כי הוא גלה את תורת הקבלה והוא אבי הקבלה ותורת הנסתר (וכמדומה שאמר לי שאצל המקובלים רשב"י הוא כמו משה רבנו) לכן עושין המקובלים שמחה והילולא על שניצל מהריגת המלכות וזכה אח"כ לגלות את תורת הנסתר ששה במערה י"ג שנים ועיקר הנוסעים למירון בל"ג בעומר הם החסידים והספרדים.

בענין תגלחת בל"ג בעומר

חכם אחד שאל לרבינו שליט"א מה הדין באחד שהתחיל לגלח ביום ל"ג בעומר ונעשה לילה אם יכול לגמור התגלחת או לאו, והשיבו רבינו שליט"א ששמע הוראה בזה מרבינו החזו"א זצוק"ל וכעת בעת כתיבת הדברים שאלתי לרבינו שליט"א מה הורה החזו"א בזה והשיבני שאמר שיכול לגמור אף שנעשה לילה, וכשדנתי קמיה מרן שליט"א אם גם בקטן שרי לגמור בל"ד או דלא שייך בו כבוד הבריות וכדלעיל, אמר מרן שליט"א דאין חילוק וגם בקטן שרי.

ובספר אורחות רבינו חלק ב' עמוד צ"ו כתב "סיפר הגר"ח שליט"א שפעם התחיל אביו מו"ר לספרו בל"ג בעומר ושקעה החמה והוא היה באמצע התספורת ושאל את מרן החזו"א זצוק"ל אם מותר לגמור, ואמר לו מרן אם התחיל יגמור" עכ"ל.

בשדי חמד באסיפת דינים מערכת חוה"מ אות ה' כתב דלא מסמנא מילתא לגלח הקטן תגלחתו הראשונה ע"י ספר נכרי, ונסתפקנו האם יהודי שאינו שומר תורה ומצוות דינו כגוי לענין זה שלא לעשות תספורת זו אצלו, והצעתי הספק קמיה מו"ר מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א והשיב דלכאורה אין ראוי.

ושמעתי ששאלו למו"ר מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א בזה מה לעשות עם שיער הקטן אחר התגלחת ואם צריך לשומרו, והשיב דא"צ לשומרו אך אין לזורקו בדרך בזיון באשפה, ושאלתי לרבינו שליט"א אם נכונה שמועה זו ומה הטעם וכתב לן בזה"ל "עייני נדה י"ז א' תד"ה שורפן בשם הערוך" ושוב שאלתי לרבינו שליט"א דהנה בתוס' שם כתבו בזה"ל "ובערוך ערך שלש פירש ששריפת ציפורן מזקת לאדם וכן כל דבר הבא מן האדם כדאמר בס"פ כלל גדול (שבת דף ע"ה ע"ב) גבי דם הנדה אידי דחלשא לא מצנעא לשונרא ולכן שורפן חסיד שמחמיר לשורפן אע"ג שמזיק לו" עכ"ל ולא זכיתי להבין חדא דבדברי התוס' נתבאר דדוקא שריפה מזקת לאדם, ועוד דאם יש ענין שלא לאבד השיער דרך בזיון א"כ זהו בכל תגלחת ולאו דוקא בתגלחת ראשונה, והשיב לן בזה"ל "נכון בכל תגלחת אין ראוי לאבדם דרך בזיון ולאו דוקא שריפה". (קונטרס תגלחת מצוה)

שו"ת בעניני ל"ג בעומר

סעודות של שבת, הרי היה לו רק חרובים ומים, וצריך פת.
ת. חרובים זה מזין, וכשיטת ר' עקיבא בברכות.
ש. איך קראו לאמא של רשב"י, שראיתי לאחר מן הראשונים שכתב שקראו לה חמי שמובא סיפור על רשב"י שראה את אמו בשבת, והלשון "חמי" הוא הבין שזה שם אמו, האם זה מוכרח.
ת. למרות שבדרך כלל חמי בש"ס הכוונה לראות, כאן הוא למד שזה שם אמו.

(שו"ת ידון משה ח"מ)

ת. כל המקבל את החכמים כאילו קיבל את הקב"ה, זה מדרש.
ש. מדוע דוקא אצל ר' שמעון מצינו שאמר יכולני לפטור את העולם כולו מן הדין.
ת. כי רשב"י רב גובריה.
ש. כתוב בזה"ל (האנינו דף רפ"ח ע"ב) שר' שמעון בר יוחאי אמר שמעולם הוא לא ביטל שלש סעודות איך היה לו יין לקידוש והרי היה לו רק חרובים ומים.
ת. הביאו לו מהשמים יין.
ש. ואיך הוא אומר בזה"ל שהוא מעיד על עצמו שמעולם הוא לא ביטל שלש

ש. מדוע מרבים בשמחה בל"ג בעומר, הרי הם פסקו למות מכיון שנגמר כל התלמידים וא"כ לשמחה זו מה עושה.
ת. השמחה היא ע"ז שנשארו חמשה תלמידים, שגם עליהם יכלה להיות הגזירה שימותו.
ש. מדוע זה נקרא הילולא, והרי הילולא בש"ס הכוונה לחתונה.
ת. זה רק כינוי.
ש. כתוב בזה"ל לראות פני האדון ה' - מאן פני האדון דא רשב"י, מה הפשט בזה.

המשך דבר העורך

פעם התבונן אחד הנוכחים בשום לב במעשיו של רבנו בעת הזאת. הוא הבחין כי רבנו תר בעיניו בין האותיות הממתינות למלוי עד שמצא את אשר חפש. הוא קרב את הקולמוס אל האות יו"ד ומילא אותה בדיו. והיה הדבר בעיניו לפלא: מדוע בחר רבינו דוקא בקטנה שבאותיות? לשאלתו הסביר רבנו כי בכל האותיות מלבד האות יו"ד מכיון שהמסגרת שלהן כבר מוכנה - עצם צורת האות נעשתה כבר, ואין במלויה בדיו משום כתיבת אות חדשה. לעומת זאת באות יו"ד כאשר נתונה רק המסגרת - הרי היא נראית כמין סמך, וכשהוא ממלא אותה בדיו הוא זוכה לכתוב אות חדשה בספר התורה. בזאת נחה דעתו של השואל, אך לא לזמן רב. תקופה קצרה לאחר מכן נודע לו כי כאשר מכבדים את מרן הגאון רבי אהרן יהודה ליב שטיינמן בכתיבת אות בספר תורה, הוא מדקדק לכתוב כל אות אחרת מלבד האות יו"ד... המסקנה המתבקשת לכאורה היתה כי יש כאן חלוקי דעות בין שני הגאונים. ואולם, כשבדק את הענין מעט יותר לעומק התברר לשואל כי מנהגו זה של מרן הרב שטיינמן נובע בדיוק מהסיבה שהסביר רבנו: בהיות הרב שטיינמן ספק אטר יד ימינו, הוא נמנע מלהכנס לספק ההלכתי האם הוא יכול לכתוב ובאיזו יד, ומעדיף למלא אות קימת - פעולה שכאמור אין בה משום כתיבה של ממש ומותרת לכל הדעות...

בברכת שבת שלום יצחק זלמן שטיינמן (ב"ב)

לקבלת הגליון ניתן לשלוח בקשה במייל: 0573145900@okmail.co.il או בפקס: 077-2092005

נשמח לקבל הערות והארות וכן עובדות ושו"ת מרבינו

להנצחות ולתרומות: 053-3145900 כתובת: ר' יהודה הנשיא 52 בני-ברק

נשיה בחוקקיר

עלון שבועי על פרשת השבוע ועניני השעה
מתורתו של מרן פוסק הדור רבינו **נסים קרליץ** שליט"א
גליון מס' 165 • אמור תשע"ז

הרחקת נזיקין ממדורות ל"ג בעומר

להרחיק מו התנור ד' אמות לתקרה

במס' ב"ק (ס"א:), לא יעמיד אדם תנור בתוך הבית אא"כ יש על גבו גובה ד' אמות [שלא תבער האש בעלייה, רש"י]. ובתוס', שיכול לעכב עליו בעל העלייה אם הבית של אחד והעלייה של אחר, היה מעמידו בעלייה בעל הבית מעכב. ובסמ"ע (סק"א) כתב, משמע דבסתם תנור איירי דפתחו מן הצד ואפ"ה הצריך ד' אמות בגובה. וזה שייך אף בתקרות שלנו שאינם של עץ, דשייך נמי בהו שריפה. אמנם חשש זה שייך בתנור שבוער ע"י עצים שיכול לצאת מהם שלהבת גדולה, משא"כ בלהבה של אש בגז שהאש מוגבלת, לא אמרו להרחיק מזה. ובתנור אפיה של מצות שהאש בוערת ע"י עצים אה"נ דצריך להרחיק. ועי' בנתיבות המשפט (ביאורים סק"א) שביאר דכיון דהשימוש בתנור בבית הוא תדיר ואילו היו מרחיבין השיעור לא היה אפשר לדור בבית כלל, נתנו חכמים שיעור מה שאפשר שלא יזיק ע"י שמירה, וכיון שהוא בביתו ואפשר לו שישמרנו בהרחקה כזו שוב אין צריך להרחיק יותר, משו"ה אם לא שמר והזיק חייב, עיי"ש. על כן כשעושים מדורות ל"ג בעומר וכיוצ"ב צריכים להרחיק באופן שאפילו בלי שמירה לא יוכלו להזיק. (חוט שני)

ריקודין ומחולות בל"ג בעומר

בענין ל"ג בעומר, בשו"ע ובפוסקים נזכר רק הטעם שפסקו מלמות, אבל עניני השמחה והמדורות לכבוד הלולא דרשב"י לא נזכר בפוסקים, אלא מתלמידי האר"י ז"ל, וכן היה מנהג הספרדים בא"י, אבל בני אשכנז לא נהגו כן. ולפי"ז לכאורה אין היתר לעשות ריקודים ומחולות בליל ל"ג בעומר, ולמנהג הספרדים היה ראוי לאסור גם ביום ל"ג, רק שנהגו להקל משום הלולא דרשב"י. ובשנה שחל ל"ג בעומר ביום ו', כתב המשנ"ב שבשעת הדחק מותר לעשות נישואין בליל ל"ג בעומר, צ"ע אם אפשר להתיר גם ריקודים ומחולות של רשות. ואולי אפשר להקל אם מתכוין לכבוד רשב"י דחשיב דבר מצוה.

שמחת חתן בימי ספירת העומר

אם עשו חופה בל"ג בעומר לפני השקיעה, פשיטא שמותר להמשיך ולשמוח אחרי השקיעה דאחרי שיש חתן הרי יש מצוה לכולם לשמוח. ומה"ט מי שנוהג אבילות אחרי ל"ג בעומר מותר לו לכתחילה להשתתף בנישואין של מי שנוהג להקל אחרי ל"ג בעומר. דכיון שיש חתן מצוה לכולם לשמוח [וכן מותר לסדר לו חופה וקידושין כיון דמותר לחתן ולכלה שכן מנהגם].

נישואים אחרי ל"ג בעומר

מה שהעולם לא עושים נישואין אחרי ל"ג בעומר, אף הנוהגים אבילות מפסח עד ל"ג בעומר, דמעיקר הדין אחר ל"ג בעומר מותר, י"ל כיון שאין בני אדם רוצים לעשות נישואין בזמן שלא מסוגל, והוא דבר רגיש ובני אדם מתרחקים מכל חשש בזה, ועל כן נהיה המנהג כן, אבל לנוהגים היתר אחר ל"ג בעומר בשאר עניני אבילות, אבל חתונות לא עושים. (חוט שני)

בענין תזמורות בשמחות

ב' אייר תשס"ד

היות ותזמורות בשמחות הרי תכליתן להוסיף שמחה של מצוה ואם נותנים את התפקיד הזה בידי פורקי עול תורה התוצאה היא רחוקה מלהוסיף ולחזק את מצות השמחה אלא ח"ו הפוך מזה לכן חייבים לדקדק להזמין תזמורת רק שומרי מצוות בדקדוק, ולהרחיק אנשים כאלו שלובשים כיפה רק כדי להכשיר את יצר הרע.

נסים קרליץ

ב"ה דברים האלה אמיתיים כי אנשים אלה גורמי מכשול. ומצוה לקיים שמחת - חתן עם כשרי ישראל

ע"ז באה"ח מצפה לרחמי ה', שמואל הלוי ואזנר

פרסום ראשון

שיחה ממרן פוסק הדור שליט"א המתפרסמת לראשונה

מידת ההשפעה של האדם מהעולם תלויה בהכרה – מי העולם בשבילו

כתב הרמב"ם (פ"ו מדעות ה"א) דרך ברייתו של אדם להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר רעיו וחבריו ונוהג במנהג אנשי מדינתו, לפיכך צריך אדם להתחבר לצדיקים ולישב אצל החכמים תמיד כדי שילמד מעשיהם, ויתרחק מן הרשעים ההולכים בחשך כדי שלא ילמד ממעשיהם וכו' ואם היו רעים וחטאים שאין מניחין וכו' יצא למערות ולחוחים ולמדברות וכו'.

ביאור: אדם צריך לשמור על עצמו, וכיון שהוא נמצא בין אנשים יש לו טבע שהוא נמשך ממה שהוא רואה אצל אחרים, וצריך להזהר מהשפעתם, וכשנמצא בין אנשים צריך להתחבר לצדיקים ולהתרחק מהרשעים, ועד כדי כך צריכה להיות הזהירות, שכשאין ברירה עליו לילך למערות ולמדברות.

כאשר נתבונן במשמעות הדברים נבין זאת יותר לעומק: החזו"א היה רגיל להראות את לשון המהר"ם שכותב כאשר מביא קושיא - "מקשים העולם", מי זה "העולם" של המהר"ם?! העולם שלומדים, שמקשים קושיות, זה העולם של המהר"ם, למהר"ם לא היה עולם אחר, זה העולם שלו.

זה גם מה שכתוב כאן בדברי הרמב"ם האדם מטבעו נוהג כמנהג אנשי מדינתו, ולכן מוטל על האדם להחליט מי הם אנשי מדינתו, וזה דבר שמסור לליבו של כל אחד ואחד.

גם אדם שנמצא בסביבה הטובה ביותר, אך אם עדיין יש לו בראש, בהכרה הפנימית שלו, כאילו העולם נמצא "שם", באיזו מדינה רחוקה-איפה שמרגיש שזה העולם, הרי הוא בסכנה שימשך לשם, וכפי מידת הכרתו אם הרבה אם מעט, כך מידת ההשפעה עליו.

וגם אם יהיה במדבר זה לא יעזור, אם עדיין הוא מרגיש שהעולם נמצא "שם", ומה יועיל לו אם נמצא במדבר!! גם הוא נחשב כאנשי מדינתו שלומד מהם.

נמצאנו למדים שעיקר העבודה הראשונה היא להכיר מה זה העולם בשבילי, שבשבילי אין עולם אחר חוץ "ממקשים העולם", זה העולם בשבילי! ואין עולם אחר, ולא משפיעים עלי אנשים שהם מחוץ לאותו עולם, וגם אז צריך להזהר להיות דבקים בצדיקים וללמוד ממעשיהם.

"קו הכשרות" עניני ובידורי הלכה בנושא הכשרות

שע"י בית ההוראה שבנשיאות מרן הגאב"ד רבי נסים קרליץ שליט"א טל' 0722722360

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

303

• שיחה ממרן הגאון רבי גרשון אדלשטיין שליט"א •

ובנפש החיים שער א' האריך בזה וכתב "מה שהוא ית' נקרא בעל הכוחות, כי לא כמידת בשר ודם מידת הקב"ה, כי האדם כשבונה בנין דרך משל מעץ, אין הבונה בורא ומציא אז מכוחו העץ, רק שלוקח עצים שכבר נבראו ומסדרם בבנין, ואחר שכבר סידרם לפי רצונו, עם שכוחו הוסר ונסתלק מהם, עם כל זה הבנין קיים.

אבל הוא ית"ש כמו בעת בריאת העולמות כולם בראם והמציאם הוא ית' יש מאין בכוחו הבלתי תכלית, כן מאז כל יום וכל רגע ממש, כל כוח מציאותם וסדרם וקיומם תלוי רק במה שהוא ית"ש משפיע בהם ברצונו ית' כל רגע כוח ושפעת אור חדש, ואילו היה הוא ית' מסלק מהם כוח השפעתו אף רגע אחת, כרגע היו כולם לאפס ותוהו".

וביאר שם כי זהו שאנו אומרים בתפילה "המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית", הקב"ה מחדש ומקיים את הבריאה 'בכל יום', ולא רק פעם ביום, אלא 'תמיד' כל רגע ורגע בלי הפסק – רצון השם מקיים את העולם, שהרי העולם נברא יש מאין, וכיצד זה ממשיך ועומד? מוכרח להיות שרצונו של הבורא ממשיך לקיימו בכל רגע.

מצוות תמידיות

ובביאור הלכה סימן א' הביא מספר החינוך שש מצוות תמידיות וזה לשונו: "שש מצוות שחיובן תמיד, לא יפסקו מעל האדם אפילו רגע אחד כל ימיו, וכל זמן וכל רגע שיחשוב בהן קיים מצות עשה, ואין קץ למתן שכר המצוות". והמצוה הראשונה שהזכיר שם היא: "להאמין שיש אלוה אחד בעולם שהמציא כל הנמצאות, ומחפצו ורצונו הוא כל מה שהוא עכשיו ושהיה ושיהיה לעד עד" וכו', היינו לזכור תמיד את האמונה כנוצר בדברינו לעיל, שכל מה שיש בעולם הוא מכוח רצון השם, ומבלעדי רצונו יתברך לא היה שום מציאות.

ובאמת זו מדרגה גדולה שאדם יזכור תמיד בכל רגע שהכל ברצון השם ולא יסיח דעתו מזה, זה קשה מאד, אך **לכל הפחות בזמן שיש נפקא מינה למעשה, כגון כשחושב ומתכנן לעשות איזה דבר, יידע ויזכור שהכל יהיה ברצון השם, ואין שום טבע, רק בסייעתא דשמיא יוכל להצליח במה שהוא עושה**, ובחובות הלבבות (שער אהבת השם פ"ו) כתב "שיתנה בכל דבר שעתיד לעשותו ולאמרו ברצון הבורא", היינו שראוי גם להזכיר בפה ולומר שהכל ברצון השם.

ויתבונן בכל מה שקורה איתו, למשל אם הוא נחלש ונעשה חולה, מה הסיבה לזה, למה הוא חלש, אמנם הוא יודע שיש לו מחלה ומחמת זה הוא חלש, אבל זה גופא למה באה עליו המחלה, הסיבה היא בהשגחה מפני שכך רצון השם שהוא יהיה חלש וחולה.

אדם נברא להרבות כבוד שמים, שזו כל תכלית הבריאה, כמו שאמרו בסוף פרקי אבות כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו שנאמר כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, היינו כל העולמות – אצילות, בריאה, יצירה, ועשייה [עולם העשייה הוא העולם שלנו, העולם הגשמי] כולם נבראו כדי שיתרבה מהם כבוד שמים, ואם אין כבוד שמים ח"ו אין זכות קיום לבריאה.

והנה חפץ דומם, כגון השולחן שלפנינו, הרי הוא דומם ואין בו דעת, ומה שייך לדרוש ממנו, וכי הוא חייב משהו, והאם אפשר לדרוש ממנו? אמנם הרי אנו אומרים בתפילה 'וצבא השמים לך משתחוים', והענין בזה כי כל דבר בבריאה יש לו מלאך ממונה המחיה אותו [וזהו שאמרו במדרש (בראשית רבה י, ו) שכל עשב יש לו מלאך שמכה עליו ואומר גדל] והמלאך הזה, שהוא כוח רוחני שאין אנו רואים אותו, הוא משתחוה להקב"ה. זה הפירוש צבא השמים לך משתחוים.

שוית השם לנגדי תמיד

הרמ"א בשולחן ערוך או"ח סימן א' מביא מדברי הרמב"ם במורה נבוכים שהביא את הפסוק בתהלים "שויתי ה' לנגדי תמיד", וכתב כי זהו כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים אשר הולכים לפני האלוקים, שאדם יזכור תמיד ולא ישכח את האמונה שהקב"ה רואה אותו בכל רגע, ועל ידי זה יגיע למדרגות גדולות מאד, וכפי שסיים וכתב שם: "כשישים האדם אל לבו שהמלך הגדול הקב"ה אשר מלאו כל הארץ כבודו עומד עליו ורואה במעשיו, מיד יגיע אליו היראה וההכנעה בפחד השם יתברך ובושתו ממנו תמיד". ע"כ.

ויש להתבונן האם שויתי השם לנגדי תמיד זה חיוב מעיקר הדין, או שהוא מידת חסידות? – הנה מצינו גם בשערי תשובה לרבינו יונה (ג, כז) שהזכיר ענין זה וכתב: "מן האזהרות התלויות בלב השמר לך פן תשכח את השם אלוהיך, ואמרו זכרונם לברכה כל מקום שנאמר השמר פן ואל הרי זה לא תעשה, הוזהרנו בזה לזכור את השם יתברך בכל עת". הרי שזהו חיוב, שהתורה מזהירה עליו, לזכור תמיד את הקב"ה, ולא להסיח דעת מ'שויתי השם לנגדי תמיד'.

והנה הרמ"א כתב לנגדי 'תמיד', ורבינו יונה כתב 'בכל עת'. תמיד היינו לכל הפחות פעם ביום, כמו הדלקת המנורה בבית המקדש, שנאמר בה להעלות נר תמיד (שמות כז, כ), ויש תמיד שהוא שתי פעמים ביום כמו קרבן תמיד שמקריבים פעמיים ביום, בבוקר ובין הערביים, ויש תמיד שהוא כל הזמן בלי הפסק, כמו שכתוב בלחם הפנים (שם כה, ל) לחם פנים לפני תמיד, ככה צריכים לקיים שויתי השם לנגדי 'תמיד', ורבינו יונה כתב 'בכל עת' היינו בכל זמן.

בכל עת ובכל שעה

בברכת המזון אנו מזכירים: "שאתה זן ומפרנס אותנו תמיד בכל יום ובכל עת ובכל שעה", בכל יום היינו פעם ביום, ובכל עת היינו בכל זמן מזמני היום, שהיום מחולק לכמה עונות, לילה ובוקר – לפני הצהריים ואחרי הצהריים. יש מזון הנצרך כמה פעמים ביום, כגון לחם, דרך בני אדם לאכול לחם שתי פעמים ביום, ויש מזון שמספיק פעם אחת ביום, כגון בשר, שאינו נצרך יותר מפעם אחת ביום.

ובכל שעה היינו בכל רגע ורגע – יש מזון הנצרך לאדם כל הזמן בלי הפסק, כגון אוויר לנשימה [האוויר הוא מציאות, כפי שניתן לראות כשממלאים בלון באוויר] והקב"ה ממציא את האוויר בכל רגע מפני שזה נצרך כל הזמן, כמו שכתב החובות הלבבות (שער הבחינה פ"ה) כי הקב"ה ממציא את הדברים בעולם לפי הצורך שיש בהם, והדבר המצוי ביותר הוא "האוויר הנשאף, מפני שאי אפשר לעמוד בלעדיו שעה אחת בשום פנים, המציאו הבורא יתברך בעולם והזמינו הזמנה שאינה נמנעת משום אדם באיזה מקום שיהיה ובכל עת וזמן". זהו המזון שהקב"ה זן ומפרנס אותנו בכל שעה – בכל רגע ורגע.

הכל בהשגחה

ונשוב לדברי רבינו יונה, שהוזהרנו לזכור את השי"ת בכל עת כמו שנאמר השמר לך פן תשכח את השם אלוהיך.

מה הפירוש שלא לשכוח? – לזכור שאין שום טבע ומקרה בעולם, אלא הכל בהשגחה, ומה שנראה לעיני בשר שיש טבע, זהו הסתר פנים שנדמה כאילו שזה טבע. כל מה שיש בעולם, וכל המאורעות שקורים בעולם, הכל בהשגחה ברצון השם! ורצונו ית' הוא המקיים ומחיה את כל הבריאה כמו שכתוב (תהלים ל, ו) חיים ברצונו, ואלמלא רצונו ח"ו לא היה שום קיום לכל הבריאה.

החיוב - תמיד ובכל כוחו

תכלית כל הבריאה היא להרבות כבוד שמים, ואם אדם אינו עושה כבוד שמים אין לו זכות קיום, מפני שאינו מקיים את התכלית שבשבילה נברא, שהוא חייב בה, **וכמה החיוב? לפי הכוחות שיש לו, כי הכוחות ניתנו לו כדי להרבות כבוד שמים, וצריך לנצל כל כוחותיו לזה, לעשות רצון השם ולקיים מה שהוא חייב.**

כמו שכתב רש"י בברכות (לב, ב) על מה שאמרו בגמרא שם ארבעה צריכים חיזוק תורה ומעשים טובים תפילה ודרך ארץ, ופירש רש"י "שיתחזק אדם בהם תמיד ובכל כוחו", והזכיר בדבריו שני עניינים: תמיד, ובכל כוחו. תמיד היינו בלי הפסק, ובכל כוחו היינו עם כל הכוחות שיש לו. ומי שאינו מתחזק 'תמיד' כבר אינו 'בכל כוחו', אם יום אחד הוא מחזק וביום אחר אינו מחזק, וכי יום אחד יש לו כוח ויום אחד אין לו כוח, ומדוע אינו מתחזק?!

וכן מה שהוא בריא, זה בהשגחה, ומן השמים נתנו לו את הבריאות לכבוד שמים, שיעשה מה שהוא יכול כפי כוחותיו.

ואם אינו עושה מה שהוא חייב, סופו ליתן דין וחשבון על זה, אם לא יענש כאן בעולם הזה, יענש בעולם הבא בגיהנום, וכבר דיברנו כי כל קשיים וייסורים או ביזיונות שיש לאדם בעולם הזה צריך לשמוח בהם, כי הם מועילים ומכפרים לו במקום גיהנום, ולולי זה הרי הגיהנום הוא איום ונורא רח"ל.

אלא שיש מידת הרחמים "דרך אפיים" – שהקב"ה מאריך אף. ואמנם הקב"ה אינו ותן כדאיתא בגמרא (ב"ק נ, א) ועיין מסילת ישרים פרק ד', אבל הוא מאריך אף וממתין לאדם כדי שיעשה תשובה, ואם יעשה תשובה יזכה לכפרה וינצל מדינה של גיהנום.

אמנם גם התשובה אינה דבר פשוט, ובתפילת שמונה עשרה אנו מבקשים השיבונו וכו' וקרבונו וכו' והחזירנו 'בתשובה שלמה' לפניך – מה היא תשובה שלמה? רבינו יונה בשער הראשון מונה עשרים עיקרי התשובה, אך מתוכם יש שלושה דברים עיקריים כמו שכתב שם (באות ט') "ומודה ועוזב ירוחם, פירוש, יסודות התשובה שלושה: החרטה והודיו ועזיבת החטא, והחרטה והודיו בכלל מודה כי המתודה מתחרט. ואין תשובה פחותה משלושה אלה".

אבל היצר הרע חזק מאד, ואין זה פשוט – **עזיבת החטא של ביטול תורה, דברים בטלים ולשון הרע, ועזיבת החטא של תפילה בלי כוונה, והזכרת שם שמים בלי יראה, יש הרבה דברים שחסר יראת שמים, ועל זה מבקשים 'סלח לנו', בלי סליחה זה נורא ואיום, אבל כיצד זוכים לסליחה, וכי תיתכן סליחה בלי תשובה?**

העצה של רבינו יונה

יש עצה טובה שרבינו יונה כותב בשערי תשובה במקום אחר (ש"ב אות י') אם אדם מקבל עליו לשמוע מוסר החכמים והמוכחים – בדורות הקודמים בכל עיר היו מגידים ומוכחים שהיו מעוררים את הציבור בדברי מוסר ותוכחה, גם בשיבות היו משגיחים, צדיקים גדולי עולם, שהיו מוכחים ומשפיעים יראת שמים.

וכתב רבינו יונה שם: "כאשר ישמע מוסר החכמים והמוכחים, יקשיב וישמע ויכנע ויחזור בתשובה, ויקבל בלבו כל דברי התוכחות ושל אגרע דבר מדבריהם, והנה האיש הזה ברגע קטן יצא מאפלה לאור גדול, כי עת אשר יאזין ויסקיט ולבבו יבין ושב, ויקבל ביום שמעו דברי המוכיח, ויקיים עליו להיותו עושה ככל אשר יורוהו תופשי התורה מן היום הזה ומעלה, להזיזהר כאשר יזהירוהו יודעי בינה לעתים, עלתה בידו התשובה ונהפך לאיש אחר. ומעת אשר קיבל כזאת במחשבתו וגמר עליו ככה בלבבו, קנה לנפשו זכות ושכר על כל המצוות והמוסרים, ואשריו כי צדק נפשו בשעה קלה", עכ"ל.

רבינו יונה נותן לנו כאן עצה נפלאה, שאפשר לזכות לתשובה שלמה ברגע אחד, וכלשונו 'ברגע קטן יצא מאפלה לאור גדול', ואשריו כי צדק

נפשו בשעה קלה, אם אדם מקבל עליו לשמוע מוסר החכמים, קבלה אמיתית שהוא מתכוון באמת לקיימה, לשמוע בקביעות דברי מוסר ולקיים אותם, כבר 'עלתה בידו התשובה ונהפך לאיש אחר', ובוה כבר 'קנה לנפשו זכות ושכר על כל המצוות והמוסרים' – כבר מעכשיו יש לו שכר על כל המצוות שהוא עתיד לקיים בדרך שילך בה. ומאחר שבדרך הזאת סופו להגיע לתשובה שלמה, הרי הוא נחשב כבר מעכשיו לבעל תשובה גמור! על ידי הקבלה לשמוע בקול המוכיחים.

אמנם בימינו אין מוכיחים שמשפיעים כל כך, וצריך למצוא מוכיח שישפיע עליו. והעצה הטובה ביותר היא ללמוד בספרי מוסר. **ספר מוסר הוא המוכיח והמשפיע הטוב ביותר!** שמעתי כי החפץ חיים בשיחותיו היה מזכיר הרבה מספר שערי תשובה, והיה מביא את לשונו ומבארו, כך הייתה דרכו בשיחות שאמר בשיבתו, וגם בשאר מקומות שהיה מדבר דברי חיזוק, כידוע שהיה מגיע להרבה מקומות למכור את ספריו, והיה מדבר שם בפני הציבור דברי חיזוק.

אגב אורחא יש להזכיר הנהגתו של החפץ חיים, כפי ששמעתי מאממו"ר זצ"ל, שבכל מקום שהיה מגיע, היה נזהר מאד בכבודו של המרא דאתרא, וכשהיה בא לבית הכנסת לא עמד להתפלל ליד כותל המזרח אלא מאחור, והיה מזדרז לסיים תפילת שמונה עשרה לפני שיסיים הרב תפילתו, כי אם היה מאריך היו מחכים לו, והיה ניכר בזה שמחשיבים אותו יותר מן הרב, לכן היה מקצר ומכוון רק את הכוונות הנצרכות כפי הדין. ובאמת החפץ חיים כפי גודל דרגתו באמונה לא היה קשה לו לכוון בתפילה גם בזמן קצר.

קביעות בספרי מוסר

ולענייננו, העצה היא לקבל ולשמוע תוכחה, כמו שכתב בשערי תשובה, וכן על ידי קביעות בספרי המוסר, וכפי שאמרנו כי ספר מוסר הוא הבעל מוסר הטוב ביותר, וכבר סיפרתי כי מרן הגר"י זצ"ל היה לומד בכל יום פרק במסילת ישרים, בכל יום למד פרק אחר, וכשגמר את הפרק האחרון התחיל שוב ללמוד מתחילת הספר. כך שמעתי מרבי דוד פרנקל זצ"ל ששמע מאחד מבניו.

ומדוע דווקא מסילת ישרים? כיון שרבי חיים מוואלוז'ין אמר לתלמידו רבי זונדל מסלנט "כל ספרי מוסר טוב ללמוד אך ספר מסילת ישרים יהיה מנהלך", כל ספרי המוסר הם טובים ומשפיעים, אבל בפרט ספר מסילת ישרים, זהו המנהל, הנותן הדרכה לפי כוחות הנפש של האדם כיצד להתקדם ולעלות מעלה מעלה.

לכן מרן הגר"י זצ"ל למד בזה, וכך נהיה בריסקער רב, וכל אחד ואחד יכול, אפילו אם לא יגיע לדרגתו של הבריסקער רב, אבל הוא יכול לפי דרגתו שלו להתקדם ולהתעלות, על ידי שילמד ויתנהג לפי המסילת ישרים, או ספרי מוסר אחרים, כל אחד במה שהוא מרגיש טעם, ויש הרבה ספרי מוסר מעניינים שמשפיעים מאד.

וכבר סיפרתי שידוע לי מאנשים שלא היו רגילים ללמוד מוסר, והתחילו בקביעות ללמוד ספרי מוסר, ועל ידי זה כל חייהם השתנו, ומרגישים חיים מאושרים! שכל הנהגתם ברוגע ובשמחה, וגם הבית מלא שמחה, **המשפחה מרוצים ממנו וגם הוא מרוצה מהם, כיון שכל הנהגתו היא לפי ספרי המוסר, במידות טובות, בסבלנות ובסבר פנים יפות, וכפי שמאריך גם בספר תומר דבורה כיצד צריכה להיות ההנהגה בין אדם לחבירו, בלי לדבר לשון הרע, ובלי לצעוק, דיבורו בנחת ואינו מרים את קולו כמו שכתב באיגרת הרמב"ן, על ידי זה זוכים לחיים מאושרים, שהמשפחה מאושרת וגם הוא מאושר.**

זוהי ההשפעה של ספרי המוסר, וזה דבר לא קשה! יהי רצון שנוזכה כולנו, כל אחד ואחד מאיתנו וגם אני בכלל, לזכות לחיים טובים ומאושרים על ידי הקביעות בספרי המוסר.

לעילוי נשמת הרבנית מרת
אהובה צפורה יונגרמן ע"ה
בת הגה"צ ר' גבריאל זאב זצ"ל
נלב"ע ליל פסח שני תשע"ב - תנצב"ה

לעילוי נשמת
הרה"ח רבי **משה קליינר** זצ"ל
ב"ר **יעקב דוד** ז"ל
נלב"ע ח' אייר תשס"א - תנצב"ה

לעילוי נשמת
ר' **יהודה ב"ר יוסף** ז"ל
נלב"ע י"ג אייר
תנצב"ה

מוקדש לזכות הרך הנולד בן יהודית
יזכו אביו ואמו להכניסו בבריתו של
אברהם אבינו בעתו ובזמנו לגדלו לתורה
לחופה ולמעשים טובים!

גיליון זה מוקדש לזכות **רחל בת אסתר** לרפואה שלמה בתושח"י

דברי אמה

מאמרי חיזוק השקפה והדרכה
מזקן המשגיחים
מרן הגר"ד יפה שליט"א

גיליון מס' 31 ■ אמור - ל"ג בעומר

אחד הצדיקים שהוא יום בו אפשר לשוב בתשובה, ראוי להתעורר - לא להסתפק במועט - להסתפק במועט זה אסון גדול. אין הכוונה לשאוף לדרגות שהם למעלה מכפי יכולותיו האמיתיות, אלא שינצל את הכוחות שלו, וינצל את הזמן כראוי.

כל דיבור בתורה הוא שורש לדבר נשגב ממנו

על האדם להתבונן בכך, שכעת - כל דבר בתורה שהוא לומד, הוא לומד בחיצוניותה של התורה, ובעולם הבא הקב"ה ילמד אותו עוד ועוד - מה שמונח בכל דבר. אפשר שמדבר אחד בתורה שאדם למד בעוה"ז הוא יזכה בעוה"ב לגילוי שעולה בכמותו על כל הש"ס! עולם הבא פ"ה הוא; שהוא כל הזמן 'בא', זז - איננו עומד על מקום אחד, דהיינו מרבד גבוה יותר - נשגב יותר. א"כ כל דבר בתורה שאנו לומדים הוא מהווה שורש להרבה דברים נשגבים ונעלים עוד יותר.

לכן - שהאדם ישים לב, מה הוא מפסיד על ידי שהוא מפסיד 'דבר אחד מהתורה', כמה חבל א"כ לבזוז את הזמן... מסופר על ראש ישיבה אחד באמריקה שראה בחורים מדברים באמצע הסדר, אמר להם: 'קחו ירושלמי', הביטו בו הבחורים בחוסר הבנה, המשיך אותו ראש-ישיבה והסביר: 'אני רואה שיש לכם זמן לדבר - מסתמא שאת ה'בבל' אתם כבר יודעים, אז קחו ירושלמי'...

ביום זה - שאנו שמחים על גילוי תורה, אזי על האדם להוסיף מאמץ לדעת כמה שיותר תורה. שהרי כמה יצטער לעתיד לבא כשהוא ייווכח כמה הוא הפסיד, ומה הוא היה יכול להשיג על ידי התורה.

ל"ג בעומר - יום לחיזוק בכבוד התורה ולומדיה

ביום זה - ל"ג בעומר, הפסיקו תלמידי רבי עקיבא למות. סיבת מיתתם - לפי נוסח אחד הוא: 'מפני שלא נהגו כבוד זה בזה'. ראוי לנו א"כ להתחזק - ביום זה ולנהוג כבוד בחברינו, וודאי ובודאי ברבותינו.

לכאורה עלינו להבין מדוע מתו תלמידי רבי עקיבא דווקא בימים אלו - ימי הספירה. מבאר המהר"ל, מפני שימים אלה מראים על מעלת התורה, בכך שלקבלת התורה אנו סופרים לקראת יום החמישים, נמצא שהתורה היא שער החמישים - השער הגבוה ביותר - ועלינו לזכור שאי אפשר מיד לקפוץ לשער החמישים, אלא עלינו לספור - להתעלות בכל יום ויום עד שמגיעים לתורה - שער החמישים.

א"כ בימים אלה שמראים על מעלת התורה, מתו תלמידי ר"ע - על שלא נהגו כבוד זה בזה - ופגעו בתורה. שהרי חבריהם היו לומדי תורה - והיה זה פגיעה בכבוד התורה. כמה א"כ ראוי להתעורר בכבוד התורה, כבוד החברים וכבוד הספרים.

אחד הגדולים אמר שביטול תורה זה פגיעה בכבוד התורה. כתוב במדרש [מד"ר שמות מא'] 'בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב, ואומרת: אוי להם לבריות מעלבונה של תורה', מפרש הגר"א; שהרי, הקב"ה הבטיח שכר גדול למי שהוגה בתורה, אולם אם למרות זאת אינו לומד התורה 'נעלבת', מכיון

בעוה"ז לבוש התורה - בעוה"ב נשמת התורה

רבי שמעון בר יוחאי גילה בשעת פטירתו הרבה מסודות התורה. ומטעם זה נקבע יום זה כיום של שמחה - יום שנתגלו בו הרבה מסודות התורה. אומר הזהר; כפי שלאדם יש גוף ונשמה, כך גם לתורה יש את לבוש התורה ונשמת התורה. אכן, אחד הטעמים לקידוש על היין בשב"ק הוא שעל ידי זה נזכה ליינה של תורה - פנימיות התורה.

בזהר מובא, כי מי שחושב שהתורה מסתיימת בחיצוניותה - 'תיפח רוחו' ולא יהיה לו חלק לעולם הבא! והטעם לכך הוא; שהרי, וכי זה כבוד הקב"ה, לכתוב תורה לבני הדיטות, - מה שהדיטות עצמם דברו ועשו, מה גדלות יש בזה... לכן ייענש אדם החושב כן. אלא מה נגיד: 'מעשה אבות סימן לבנים' ויש בזה מוסר השכל... גם ב'סתם סיפורים' יש מוסר השכל... לא זוהי דרך התורה! אלא לתורה יש לבוש ויש גם נשמה - תוכן פנימי, ובזכות שאנו עוסקים ב'לבוש' התורה בעוה"ז, אזי לעתיד לבא נזכה להבין אף את 'נשמת' התורה. אמנם ראוי להשתדל שגם בעולם הזה נדע את נשמת התורה, אולם בעוה"ז ישנם דברים הקודמים לכך.

אש המדורה

נשתרש המנהג בישראל להדליק מדורות אש בליל ל"ג בעומר, ומצינו בזה כמה טעמים; א. כדי לרמוז על אש התורה - שנגלתה לנו ביום זה. ב. לרמוז על אש האהבה של הקב"ה לישראל - ועל כך מתבטא הזהר; אילו יהודי היה יודע עד כמה הקב"ה אוהב אותו, הוא היה שואג כארי ורץ אחריו.

ואותה האהבה קיימת לעולם, כפי שאנו אומרים בכל יום: 'אהבת עולם בית ישראל עמך אהבת' - אהבת אותנו אהבת עולם, ולכן תורה ומצות חקים ומשפטים אותנו למדת - שיהיה טוב לנו גם בעולם הזה גם בעולם הבא' כמו שהרמב"ם מפרש 'ויצונו ה' לעשות את כל החקים האלה ליראה את ה' אלקינו לטוב לנו כל הימים לחיתנו כהיום הזה' [דברים ו, כד]. 'לטוב לנו כל הימים' - לנצח, וגם לעולם הזה.

קיום תורה ומצוות - אושר גם בעוה"ז

שייך שאפילו גוי יבין עד כמה גדול האושר בחיים על פי התורה גם בעולם הזה, כפי שיעיד הסיפור הבא; היה גוי אחד שהגיע לרב הקהילה היהודית בארגנטינה וביקש להתגייר, אמר לו הרב למה לך להתגייר - קיים 'שבע מצוות בני נח' ויהיה לך עולם הבא. אמר לו הגוי, כבוד הרב אבל אני רוצה גם עולם הזה... מבהיל! הבנת הגוי הייתה שחיים על פי התורה - זה עולם הזה... למרות שהתורה מורה לנו ש'זה אסור' וגם 'זה אסור'. אולם עלינו להשריש בנפשנו שכל דבר אותו אסרה לנו התורה, מצד האמת הוא רע בעצמו - הדבר הנאסר הוא לא טוב בשבילנו. ומאידך, כל המצוות הם לטובתנו - בעולם הזה ובעולם הבא. כפי שבכל ברכה שאנחנו מברכים על המצוות, אנו מקדימים 'אשר קדשנו במצוותיו' - ה' קידש אותנו ע"י המצוות ובכך הוא היטיב עמנו.

אזי, ביום זה - ל"ג בעומר שהוא יום בו אפשר להתעלות במיוחד, וכמו שאמר

היה אומר על דורנו אנו. אם כן למרות שהמוחות והלבבות שלנו נתקטנו, אבל מצד שני בגלל התגברות הקליפות בימינו, עבודת ה' שלנו מאד חשובה - הלימוד שלנו, התפילה שלנו וההתגברות על היצ"ר, ואפ' אם אדם לא זוכה תמיד להתגבר על יצרו, שלא יחשוב 'בין כך לא התגברתי אתמול, אז היום...'. יש להשריש בנפשנו שכל התגברות והתגברות יש לה חשיבות בפני עצמה.

ביום זה - **ל"ג בעומר** שהוא מסוגל להתקרבות לה' והוא עת רצון, כפי שמובא בספ"ק ששבוע מפסח שני והלאה - ול"ג בעומר בתוכו, הוא שבוע בו כל השערים פתוחים - זמן בו התפילה מועילה במיוחד, זמן בו אפשר להתחזק להתקרב אל ה' במיוחד. ומלבד הדברים הגדולים שנאמרו על היום הזה, היו שאמרו שהוא יום מעין יום כיפור. חשוב מאד שנשתדל לנצל את היום הזה לתפילה ולהתקרבות אל ה', וה' יעזור שבגלל דברים קטנים לא נפסיד דברים גדולים. (שיחה בישיה"ק ליל ל"ג בעומר)

.....

מדוע מנחת העומר באה מן השעורים

דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם... והבאתם את עומר ראשית קצירכם אל הכהן. והניף את העומר לפני ה' לרצונכם ממחרת השבת יניפנו הכהן (פרק כג, יא). את מנחת העומר שמקריבים למחרת יום טוב ראשון של פסח, צריך להביא מן השעורים. לעומת זאת, את שתי הלחם שמקריבים לאחר שהשלימו את ספירת העומר (דהיינו את המנחה שמביאים בחג השבועות), מביאים מן החיטים.

מבאר המהר"ל (תפארת ישראל פרק כה), שאת הקרבן שמקריבים ביום הראשון שלמחרת יציאת מצרים, מביאים מהשעורים שהוא מאכל בהמה, לבטא שלמחרת היציאה ממצרים עדיין לא היו ישראל ראויים לקבל את התורה, משום שהיו קשורים לגשמיות - כבהמה שכולה גשמיות. אבל לאחר שעברו ימי ספירת העומר, בהם התעלו ישראל למדרגה הרוחנית הנצרכת כדי לקבל את התורה, מביאים הם קרבן שתי הלחם מן החיטים, שהם מאכל אדם, לבטא שלאחר שהתעלו מהגשמיות הבהמית למדרגת אדם, הם ראויים לקבל את התורה הרוחנית.

עוד אומר המהר"ל, ובהקדם: חז"ל אמרו: "לעולם ישים אדם עצמו כשור לעול וכחמור למשא". מבאר המהר"ל שכאן גילו לנו חז"ל על שתי בחינות שונות של עמל. לחמור יש כח לשאת משאות, ולשור יש כח לשנות דברים כאשר באמצעות חרישת האדמה הוא הופך שדה בור לאדמה פורייה. כך גם על האדם, מוטל לעמול לשאת את משא החכמה - כחמור, דהיינו לחזור ולשנן את תלמודו, ולהתגבר בכך על העצלות הטבעית. נטייתו הטבעית של אדם היא לא לחזור על תלמודו אלא ללמוד דברים חדשים, אך חלק מעמל התורה הוא לשוב ולשנן את הנלמד. ועל כך נאמר שהזורעים בדמעה ברינה יקצורו, שלאחר שציער את עצמו וחזר על תלמודו למרות הקושי הטבעי, הוא יקצור ברינה את פירות עמלו - דהיינו שבזכות החזרה יזכור היטב את לימודו.

ברם, עמל נוסף מתבקש מהאדם, להיות כשור לעול, והיינו שכאשר עוסק בתורה בעניין עמום שאינו מובן בתחילת העיון בו, עליו לעמול ולהתייגע בו עד אשר יתברר ויתלבן לאשורו ויתיישב על הלב, ובכך יתהפך על ידי העמל מדבר שאינו מובן לדבר מובן. גם עמל זה, לנתח כל פרט ולהבינו עד הסוף, מהווה התגברות על העצלות הטבעית.

ואומר המהר"ל, שלכן מקריבים את מנחת העומר משעורים, שהוא מאכל בהמה, לבטא שבימים אלו של הכנה לקבלת התורה, על האדם להכין עצמו להיות כשור לעול וכחמור למשא. (לעבדך באמת)

למייסד בנו חכמי ישראל

הגיליון מוקדש לרפואת רה"י הגאון הגדול

רבי רפאל שמואל יעקב בן יהודית צביה בורנשטיין שליט"א

שזה מראה שהתורה כ"כ גרועה - שאפ' בשביל שכר גדול אין לה עוסקים?! משל למה הדבר דומה; לנערה שאינה מצטיינת במיוחד, וכדי שירצו לינשא לה, מביאה עמה נדוניה גדולה, אולם אם גם נדוניה גדולה לא מספיקה כדי שירצו אותה - סימן שהיא מאד גרועה. אזי התורה שיש עמה שכר כ"כ גדול ובכ"ז לא לומדים אותה - זה מראה שהתורה היא כ"כ גרועה, שגם בשביל שכר גדול לא לומדים אותה! נורא! חשוב א"כ שניקה זאת לתשומת ליבנו.

ל"ג בעומר - שורש להתפשטות התורה

ביום זה - **ל"ג בעומר** לימוד רבי עקיבא את חמשת תלמידיו הנותרים - והם מילאו את הארץ בתורה, ומחמשה תלמידים אלו נתפשטה התורה בכל קצווי ישראל. שמחה גדולה! היום הזה היווה שורש להתפשטות התורה. א"כ צריכים אנו להתעורר ביום זה - לא להסתפק במועט, אלא לנצל את כל מה שביכולתנו להשיג, ולאחר שנשיג את מה שאנחנו יכולים, אזי ה' יתן לנו סייעתא דשמיא למעלה מיכולתנו. וצריך לדעת בראש ובראשונה; לא דורשים מאתנו להסתגף, אלא פשוט לנצל את הזמן - לא להיות טיפשים, אלא לדעת להעריך את הזמן.

ל"ג בעומר - לנצל כל רגע

א"כ יום זה - **ל"ג בעומר**, הוא יום של התקרבות לה' - יום בו אפשר להשיג רבות יותר מכל יום, להשיג יותר במעלות התורה ובחזיון בעבודת ה'. ומלבד מעלתו של יום זה אפשר להשיג בו עוד - ע"י תפילה - יום של התקרבות לה' - כמה חבל א"כ לבזבז את היום הזה, וחשוב לנצל א"כ כל רגע ורגע ביום הזה.

מתורת רבי שמעון בר יוחאי זיע"א

כתוב בספרים, על ידי שלומדים מדברי החכם ביום השנה, מכיוון שדברי תורתו הם ממעמקי נשמתו, אזי חשוב הדבר כאילו היה הלומד על קברו. א"כ נלמד כמה מדברי קדשו של רבי שמעון בר יוחאי זכותו תגן עלינו; (המשגיח שליט"א הביא כמה מאמרות רשב"י המובאים בחז"ל והעתקנו מעט מהם מחוסר מקום) 'אמר רשב"י אמר הקב"ה לישראל היו מכבדין את המצות שהן שלוחי ושלוcho של אדם כמותו אם כבדת אותן כאלו לי כבדתי ואם בזית אותן כאלו לכבודי בזית' [תנחומא ויגש ו] זוהי עובדה שצריכה ללוות אותנו בכל רגע; המצוות הם שלוחי של הקב"ה--

'תניא, רבי שמעון בן יוחאי אומר: שלש מתנות טובות נתן הקדוש ברוך הוא לישראל, וכולן לא נתן אלא על - ידי יסורין. אלו הן: תורה וארץ ישראל והעולם הבא' [ברכות ה.].

שואל השל"ה, [עשרה מאמרות' מאמר ה'] הרי 'נותן' בעין יפה הוא נותן, מדוע א"כ נתן לנו ה' את הדברים הללו ע"י יסורים? מפרש השל"ה, המצוות הללו הינם מתנות רוחניות, וכדי שיהיה האדם ראוי לקבל את התורה - מפאת היותו קרוץ מחומר, יש צורך בייסורים אלו שיזכנו אותו, וכך יהיה האדם כלי קיבול כשיר לקבל את התורה.

'תני רבי שמעון בן יוחאי אומר אם ראתה את הבריות שנתייאשו ידיהן מן התורה מאד עמוד והתחזק בה ואתה מקבל שכר כולם מה טעמא הפרו תורתך - עת לעשות לה' [ירושלמי ברכות פ"ט ה"ה]

בשעה ש'הפרו תורתך' - זהו העת ל'עת לעשות לה'', ואז השכר גדול הרבה יותר. מצד אחד באמת צריך להצטער על ש'הפרו תורתך', אבל מצד שני צריך לדעת שבשעה כזו אפשר הרבה יותר להרוויח. כפי שאמר האריז"ל לתלמידיו ר' חיים ויטל; 'עכשיו כשנתגברו הקליפות, עבודה קטנה שלנו חשובה כמו עבודה גדולה בימי התנאים' - את זה אמר האריז"ל בדורו, מה

זקניך ויאמרו לך

גליון מס' 27

ישמח לב מבקשי ה', לכל החפץ להתחמם לאורם של רבותינו שליט"א, גליון נושא, והבדילנו מן התועים,

הם מאירים לנו את הדרך, הם מנתבים את אורחותינו לבל ימוטו, בפרט בזמנינו שהרחוב כל כך פרוץ וירוד, ואנחנו צריכים להחזיק בקשרי מלחמה לשמור ולהגן על כל הקדוש והיקר לנו, נחוץ לנו מאוד להיות קשובים לדבריהם וללמוד מהם אורחות חיים.

מורנו ורבינו הגראי"ל שליט"א אומר כי ככל שאדם מחובר לטוב הוא מבין יותר ישר, כאשר אדם מתרחק מביהמ"ד כבר נעשה שכלו עקום, הוא מאבד את כל המבט על העולם ועל החיים, הוא נוסע לכיוון הפוך מהכיוון אליו הוא צריך לנסוע וזה חבל מאוד, לא מדברים ממסכן שלא מכיר את האמת, שחי חיי בהמה, אכול ושתה כי מחר נמות, אלא גם מי שגדל על האמת הוא שומר שבת הוא מקיים מצוות, אבל הוא מאבד את כל המבט, הוא שרוי בחושך הסכלות.

ננסה להביא מעט מדברי רבינו שליט"א בחובת ההתרחקות מאוירת הרחוב, ומאיך כמה נצוצי נוגה פנינים משולחן גבוה, מאוירת הפסגות בה חי רבינו שליט"א, כדי שנוכל לצעוד בעקבותיו בדרך העולה בית קל,

וז"ל רבנו בזמנינו הדורות יורדים ההפקרות והפריצות נוראים כמו כן השכלולים למיניהם מושכים לכיוון של חיי נוחות ורוחה יתירה לכן יש להישמר ולהתרחק מעניני העולם וממותרות למיניהם כיון שבסופו של דבר הם מפילים את האדם מלבד שמאבדים את טהרת הלב ושקיעות בלימוד ותפילה שזה עצמו הפסד רב מאוד

החיים ברחוב מעוותים לגמרי את המחשבה, העולם כולו חרט על דגלו את המטרה האחת והיחידה לשמה הוא חי והיא להפיק מהחיים כמה שיותר הנאות, התפיסה הזו כי עולם הזה דומה לפרודור והשהות כאן היא רק תחנת מעבר, זה תפיסה שלא יכולה להתפס בעיני הרחוב, זה ממש שולל את הטעם מכל החיים, מה נעשה למסכנים שחיים בחושך, אבל אנחנו יודעים את האמת כי ימי חיינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה, היום כאן ומחר בקבר, יש לחיים מטרה אחרת לגמרי, זה ממש חיים אחרים,

אבל הרחוב סוחף לכיוון שלו, וכאשר אתה נמצא ברחוב זה האוירה שאתה נושם, אי אפשר להתנתק מזה רק בהתבוננות מעמיקה, בימים עברו היה יותר קל ליהודי בנקודה זו, כי בחיי עוה"ז היה מחסור ועוני,

ברוך אלוקינו שבראנו לכבודו והבדילנו מן התועים ונתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכנו, הודאה זו אומר אותה כל יהודי כל יום, בהודאה זו הוא מודה לבורא עולם על המתנה הנפלאה והיא האמת שבה זכינו מאז מתן תורה, בזכות מתנה זו אנחנו יודעים את מטרת חיינו, כי נבראנו לכבודו, ולצורך זה הוא הבדיל אותנו מן התועים, באמצעות התורה שהוא נתן לנו, ובזכות התורה שהוא נתן לנו אנחנו זוכים לחיי עולם.

במסכת אבות חז"ל ציוו אותנו הרחק משכן רע ואל תתחבר לרשע, רק ע"י התרחקות תמידית מהרע נוכל לשמור על קניני הנצח שלנו.

הא לך דבריו המאירים של הרמב"ם בפ"ו מהלכות דעות הלכה א, וז"ל דרך ברייתו של אדם להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר ריעיו וחביריו ונוהג כמנהג אנשי מדינתו, לפיכך צריך אדם להתחבר לצדיקים ולישב אצל החכמים תמיד, כדי שילמוד ממעשיהם, ויתרחק מן הרשעים ההולכים בחשך כדי שלא ילמוד ממעשיהם, הוא ששלמה אומר הולך את חכמים יחכם ורועה כסילים ירע, ואומר אשרי האיש וגו', וכן אם היה במדינה שמנהגותיה רעים ואין אנשיה הולכים בדרך ישרה ילך למקום שאנשיה צדיקים ונוהגים בדרך טובים, ואם היו כל המדינות שהוא יודעם ושומע שמועתן נוהגים בדרך לא טובה כמו זמנינו, או שאינו יכול ללכת למדינה שמנהגותיה טובים מפני הגייסות או מפני החולי ישב לבדו יחידי כענין שנאמר ישב בדד וידום.

למדנו מדברי הרמב"ם כי דרך הצדיקים משולה לאור כי היא מאירה את הדרך, אתה יודע את הכיוון איך ללכת, ולכן זה הכרח לישב אצל הצדיקים תמיד, כדי שתוכל ללמוד ממעשיהם הטובים, והכרח להתרחק מהרשעים, כי דרך הרשעים משולה לחושך, היא מחשיכה לך את הדרך, במקום ללכת למקומך אתה הולך לגמרי למקום אחר, ולכן תרחק מהרשעים הרבה כי אם תתקרב לרשע בהכרח תלמד ממעשיו הרעים, הלא ידעת אם לא שמעת כי חז"ל בחנו את הדברים והם אומרים מתוך ידיעת האמת, אל תסמוך על עצמך לומר לי זה לא יקרה.

מודים אנו לה' על חכמי כל דור ששתל בינותינו, בתום ליבם ביושר אורחותיהם בצורת האדם השלמה שבהם

הוא סבל מהגויים, ואז היה לו יותר קל לזכור כי כאן העוה"ז ארעי, אבל היום החיים נעימים, והאדם שוכח כי הוא רק בתחנת מעבר, ולכן כמה צריך להתרחק מכל דבר שנקרא רחוב, זה מקרר זה מוריד זה מאבד את כל המבט,

סח לי נכדו של רבינו שליט"א כי בהזדמנות אחת רבינו תפסו בידו ואמר לו אתה אדם צעיר קשה לך לחוש, אבל אני כבר זקן וקל לי לחוש את התחושה, תאמר אתי ביחד אדם להבל דמה ימיו כצל עובר.

וכן סיפר אברך שלקח את רבינו ברכבו לירושלים, וכאשר הם עברו בכביש הראשי ראו משם את הבית החיים בהר המנוחות, רבינו שליט"א דפק בחוזקה ואמר ברגש איך יתכן שאנשים עוברים כאן ורואים כאלה דברים ואינם עושים תשובה כך אמר ושנה ושילש.

בערב פסח שנה זו יצא קונטרס מלוקט מהרבה ענינים מרבינו שליט"א, אני מצטט מתוך הדברים מה שנוגע לעניננו, ז"ל רבינו שליט"א, אצלנו לא מדברים על גוי מה שנוגע אלינו זה הרחוב, הרחוב רחוק מאוד מתורה, כל מה שעושים ברחוב אפילו למשל ניגונים אם מנגנים ברחוב זה טריפה, אפילו אם לא יגידו שום מילים לא טובים, אבל זה מגיע מהרחוב הרחוב זה טריפה, כל זמן שזה רחוק עושים את זה אנשים שלא שקועים בתורה, מה שהם עושים צריך להתרחק, ואם לא מתרחקים זה עד כדי כך חמור עד כדי גזירה כמו שהיה בזמן אחשוורוש, אנחנו יודעים שבזמנינו הרחוב הוא חילוני ממילא כל מה שהם עושים אפילו לא עבירות זה מאוד משפיע, כל אחד מושפע, ולכן צריך להתרחק לגמרי.

רבינו שליט"א כל כך רחוק ממבט אנשי העולם לפעמים זה ממש מדהים, צריך לדעת כי מי שלא נושם אוירת פסגות לא יבין מה מדברים אליו, הדברים שנכתבים כאן מיועדים רק פנימה, אנחנו הרוצים להחזיק בדרך החיים לחיות חיי רוממות חיי קדושה.

סיפר בנו של רבינו שליט"א כי פעם אחת הרבנית קנתה תותים, אחד מהילדים שם לב שבשקט רבינו שאל את הרבנית למה היא קנתה, הרי היה אפשר לתת את הכסף לעניים, יש כאן שני תובנות ראשית למה אני צריך לקחת לעצמי הרי אני יכול לתת לשני, זה מבט הפוך לגמרי מהעולם שמנסה לקחת הכל לעצמו, ושנית יש כאן יהודי שחי איך כל דבר אפשר להפוך לנצח, נתינה לשני היא יצירת נצח אתה עשית מצוה אתה התרוממת, הדאגה שלך לשני היא עבורך קנין נצח.

כאשר נשאלה הרבנית מדוע הם חיים בבית כל כך פשוט, היא ענתה כי רבינו אומר כי בעולם הזה כמה שפחות יש לאדם זה יותר טוב, למה אדם רוצה להנות כאן בעולם הזה ולהפסיד מעוה"ב, נכנס יהודי לרבינו ומבקש ברכה שיהיה לו פרנסה בשפע, לכשיצא שאל רבינו מדוע הוא מבקש דבר כזה, למה הוא לא מבין כי

זה בא על חשבון, למה הוא לא מבין כי זה לא טוב בשבילו, מילא לבקש שיהיה מה שצריך, אבל לבקש שיהיה בשפע למה, העולם הזה הוא מלון יקר, יש לכל דבר מחיר, מי שיש לו שכל לוקח מהעולם כמה שפחות.

הרמב"ן ויקרא פרק יט פסוק ב לימד אותנו כי אזהרת התורה קדושים תהיו, באה ללמד את האדם כי מלבד כל מצוות התורה יש מצוה כללית, קדושים תהיו להיות פרוש מן המותרות, ז"ל הרמב"ן עיקר הכתוב בכיוצא בזה יזהיר, שנהיה נקיים וטהורים ופרושים מהמון בני אדם שהם מלכלכים עצמם במותרות ובכיעורים, עכ"ל, הדיבורים האלו ניתן לאדם לשמוע אותם כל עוד הוא בחברה יהודית, אבל כאשר הוא רק מתקרב לרחוב כבר אי אפשר לדברים כאלה להכנס לאזניו, הוא לא מבין אותם, זה ממש נוגד את כל מהותו.

הכאב הוא כי באמת כל אחד רוצה להיות טוב, רק בלי משים לב הוא מושפע, וזה מה שחז"ל באו ללמד אותנו הרחק משכן רע ואל תתחבר לרשע, כי אם לא תעשה כן אתה מבלי משים לב תמצא את עצמך רחוק,

כל ערום יעשה בדעת כי יש הרבה דרגות בענין כמו ששנינו בענין חולה שצריך לאכול דבר איסור מאכילים אותו הקל הקל כי רוצים למעט באיסור כך צריך להיות היחס כלפי לשהות עם אנשים שהשפעתם שלילית, תמיד תברח מאנשים שאינם שומרי תורה ומצוות כמו מאש, כי אנשים כאלה הם ממש מזיקים הם חיים לגמרי בעולם שונה ממך, הערכים שלהם שונים, המטרה שלהם שונה, החוויות שלהם שונות השאיפות שונות, ואתה מבלי משים מושפע מהם צריך להיות מודע לכך, אם אתה נאלץ להיות בקרבת אנשים אלו תחיה עם המחשבה הזו תיצור מרחק מהם לפחות אל תבלה איתם ביחד, אל תהיה חבר שלהם, איך אמרו חז"ל אל תתחבר לרשע, יש לך איזה עסק איתו מילא אבל למה אתה חבר שלו זה מיותר לגמרי, אבל גם מאנשי הרחוב צריך להזהר, גם אנשים ששומרים תורה אם הם לא חיים לאור האמת זה לא טוב עבורך הם יכולים לקרר אותך.

וק"ו בן בנו של ק"ו להתרחק מכל החיבור הנורא לעולם הרע שנקרא אינטרנט וחביריו, על זה לא עלה על דעת אדם מעולם מכזה רוע, זה לא נתפס איך יהודי שומר תורה בכלל מסוגל להחזיק בידיו כזה מכשיר, איך הוא נותן לעצמו להיות מחובר בכזה חיבור לרע, רבינו שליט"א אומר כי זה ממש מעציב לחשוב שצריך לעורר על דברים כאלה אצל יהודים שומרי תורה, זה מראה על טימטום הלב שקיים גם אצל יהודים שנקראים שומרי תורה. זה מראה כי כל אחד מסוגל להיגרר אחר הרע מבלי משים לב, זה מראה כי ההבדל בין גן עדן לגיהנם הוא כחוט השערה, אם אתה שומר על עצמך מה טוב, אבל אם אתה לא שומר על עצמך אוי ואבוי, אתה ממש מגיע לפתחה של גיהנם.

גליון קל"ב, פ' אמור
י"ז אייר ה'תשע"ז
רמת - השרון

לע"נ מרן הגאון הגדול רבי
יעקב אדלשטיין
זצוקללה"ה

מסיחותיו של מו"ר הגאון הגדול

רבי יעקב אדלשטיין זצוקללה"ה

גוי קדוש

אמור | עומר | צורת בן תורה

[מתוך שיחה לפ' אמור תשס"ד]

"וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה אֲמַר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אַהֲרֹן..."^א

פרשת השבוע פ' אמור, בהמשך הפרשה כתובות מצוות המיוחדות לכהנים, ומפני שהכהנים בדרגה גבוהה יותר מכל עם ישראל, יש עליהם תוספת מצוות המוסיפות קדושה. המצווה העיקרית "לִנְפֹשׁ לֹא יִטְמָא בְּעִקְרוֹ", שלא יטמא הכהן טומאת מת, ולגבי נשואין עם אשה הוא גם מוזהר, "אִשָּׁה זָנָה וְחֻלְלָה לֹא יִקְחוּ וְאִשָּׁה גְרוּשָׁה מֵאִשָּׁה לֹא יִקְחוּ כִּי קֹדֶשׁ הוּא לַאלֹהִים".

וראים מכאן יסוד גדול, שככל שהאדם יותר מעולה יש עליו יותר ויותר חובות, יוצא אם כן שזה לטובתו של הכהן ובו בעת גם לרעתו. מצד אחד הכהן מוגבל, לא יכול להכנס לבית הקברות ולא יכול להתחתן עם כל אשה, גרושה אסורה לו ועוד. במאמר מוסגר - היה אצלי אדם אחד, שבא אליו כהן עם הארץ, ואמר שהוא רוצה שיתן לו הדרכה כיצד להסתלק מן הכהונה, לוותר עליה. ולמה לו כל זאת? משום ישנה אשה אחת שהוא מאוד חפץ בה, אשה טובה מאוד רק שיש בעיה שהיא גרושה, ואמרו לו שלכהן אסור להתחתן עם גרושה. והוא רוצה להתחתן אתה. הוא רוצה להיפך להיות ישראל, היכן עושים את זה באיזה בית דין וכו'. הוא רוצה לחתום על שטר ויתור על הכהונה. ואנו הרי יודעים שאי אפשר, יוצא שבמקרה זה זה לרעתו. אבל זה בעצם לטובתו, לאיש הזה אין שכל, הוא לא מבין שהכהן קדוש יותר. אמרתי לו, אם יהודי רוצה לאכול בשר טריפה כי זה יותר בזול, ויאמר שהוא רוצה לוותר על יהדותו ולחתום על שטר להיות כמו גוי, זה כמובן בלתי אפשרי.

יחזקאל הנביא אומר, "וְהָעֵלָה עַל רוּחָם הָיוּ לֹא תִהְיֶה אֲשֶׁר אָתָם אֲנִי נִהְיֶה כְּגוֹמִים כְּמִשְׁפָּחוֹת הָאֲרָצוֹת לְשִׁגְרָת עֵץ וְאֶבֶן"^ב. אתם רוצים לוותר

על היהדות ולא לקבל עונשים על מה שאתם עושים, דבר כזה לא יתכן, נהיית יהודי בעל כרחך. משל למה הדבר דומה, אדם רואה מאכל טעים מאוד, ורוצה להכניס את זה לפה. יושב לידו אדם אחר שידוע שאותו מאכל הוא רעיל ואם יאכלנו ימות. ואומר לו אל תאכל. אמר לו החפץ לאכול, אתה אדם רע, אני רוצה בתענוג הזה לאכול את האוכל הזה ואתה מפריע לי והוא כועס על המפריע. והאמת שזה שמפריע הוא בעצם רחמן שידוע שאם יאכל את זה הוא ימות. האיש בכל זאת מכניס את האוכל לפה, והשני נותן לו מכה ביד להוציא את האוכל מפיו, והוא צועק עליו, אדם אכזרי מדוע אתה מכה אותי. אבל בעצם הוא מבורך שנותן לו מכות ומציל אותו ממוות. אותו אדם יכול להרחיק לכת ולומר אני בכל זאת רוצה לאכול את הרעל הזה, כמו החתול שמסוגל לאכול רעל של נחשים בלי למות... אני מוותר על הכבוד להיות אדם.

כך היהודי אם הוא מוותר על היותו יהודי ורוצה להיות בעל חי, כמו גוי. אבל זה לטובתו שישאר יהודי, מי שמרחם עליו יאמר לו שאיננו יכול. כך הכהן לא יכול להיפך להיות ישראל. בתוך עם ישראל, הכהונה זו ירושה במשפחתו של אהרן הכהן.

אבל ישנה קדושה שאדם בונה אותה לעצמו גם בלי להיות שייך למשפחת אהרן הכהן, ע"י שעוסק בתורה, וע"י שמקדש את הגוף שלו במצוות ונהיה בן תורה. בני תורה הם קדושים יותר מעמי הארצות. ולכן כשבן תורה אומר - אני רוצה להיות כעת יהודי פשוט, זה הרי כמו רעל בשבילי, לרדת מדרגתו זה כמו הכהן שרוצה לרדת מדרגתו, זה בלתי אפשרי. מי שהוא בן תורה וזכה לכך, זכה לקרבת אלקים ע"י לימוד התורה. כמו שיש מצוות יתירות בכהונה, ישנן מצוות יתירות לבן תורה. שלא יהיה חילול השם בהתנהגות שלו. דוגמא, כתוב בגמרא "ת"ר האוכל בשוק הרי זה דומה לכלב ויש אומרים פסול לעדות"^ג, יש עמי ארצות שאוכלים בשוק. אבל בן תורה שהולך בשוק ומכניס פיתה לפה כשהוא הולך ברחוב, זה חילול השם גדול, שבן תורה כזה אוכל כך בשוק. הוא רוצה להיות כלב? צריך לזכור שהוא אדם.

וכן כשהולכים למקומות בזויים שלבן תורה לא מתאים כלל שיראה את עצמו שם זה גם חילול השם. לפעמים יש באותה משפחה קרוב שאינו בן תורה ויש לו מכשירים כאלה, ובימינו

יעה"ר מביא עלינו נסיונות קשים מאוד, שמצד אחד, זה שעומד בנסיונות שכרו גדול הרבה יותר. אם בזמן שהייתי בחור בישיבה המשגיח היה מדבר שיחות נלהבות, שהייתה"ר מסית ללכת למעין בית כזה ששם מציגים 'סרט' יפה, בתי קולנוע קראו לזה. בני תורה לא הולכים אמנם לכאלה מקומות, אבל ישנם בחורים שעדיין לא ספגו את האוויר של הישיבה ולפני שהיו בחורי ישיבות ראו שאחרים הולכים לבתי קולנוע ורואים שם סרטים כיצד תופסים גנב, זה רוצח וזה נואף ועושה עבירות. לפעמים הבן דוד מזמין אותו, בא ונלך, אבל קל מאוד להיזהר כי זה בבית אחר, אני לא הולך איתך, אני נמצא קרוב לבית המדרש.

בימינו בא היצה"ר והכניס את אותם התמונות שאפשר לראות בכל בית, ישנם מכשירים כאלה שדרכם אפשר לראות הכל, ולכן ליצה"ר נהיה יותר קל ולנו קשה להתגבר עליו, אבל הקב"ה מגדיל את השכר שלנו, למרות שקל מאוד להגיע לעבירה הזו ולא צריך ללכת לבניין מיוחד. אני זוכר את המשגיח ר' אבא גרוסברד זצ"ל בישיבת לומז'ה בפתח תקווה שאמר "יש מקום טמא שנקרא קולנוע רמה ברמת גן" כך קרא לזה, טמא הוא אמר 'ותזהרו לא להתקרב, מה תראו שם, כיצד שוטרים תופסים גנב? הדבר מטמם את המוח, אל תלכו לשם'.

יש פיתויים ונסיונות, ולכן חשוב מאוד לשמור על הדרגה והקדושה שאנחנו כהנים, כמו שכהן לא יכול להפסיק להיות כהן, אנחנו לא יכולים להפסיק להיות בני תורה. יש לנו את המצוות של בני תורה כיצד אננו צריכים להתנהג ומי שפוגם בזה זו סכנת נפשות. כשבחור ישיבה עוזב את התורה זה כמו אש.

מעשה שהיה בכפר חסידים, שהגיעו לשם בחורים שבילדותם הוריהם לא היו בני תורה מובהקים, הם הגיעו מתיכונים שונים, והלכו ללמוד בישיבה גדולה ולמדו טוב. אבל אז אמרו שכעת מאחר ופרצה מלחמת סיני, הבחורים הרגישו שהם צריכים להתנדב ללכת לחזית המלחמתית כדי לעשות את המצווה הגדולה של 'מלחמת מצווה'. אבל זו בעצם עבירה, כי אם בן ישיבה הולך למלחמת מצווה כזו זו עבירה ממש. סיפרו את זה לר' אליה לאפיאן, שהיה משגיח של ישיבת כפר חסידים, אמר להם המשגיח בואו ונלמד את הגמרא בבא בתרא^ד,

"אמר רב יהודה אמר רב: כל הפורש מדברי תורה אש אוכלתו שנאמר ונתתי את פני בהם,

^ד בבא בתרא ע"ט, ע"א

^א קידושין מ, ע"ב | רמב"ם הל' עדות י"א, ה'

^ב ויקרא כא, א
^ג יחזקאל כ, לב

ממילא נקודה קטנה של לכלוך נראית עליו בבירור, אבל כשהוילון אפור לא מרגישים בכך. לכן חשוב שבני התורה יהיו ניכרים בצניעות ההנהגה שלהם.

וכן צריך זהירות מיוחדת בהנהגה בתוך הבית ויש הטועים וחושבים שהיות ואדם מתחתן עם אשה, וראשתו כגופו^א, וכשם שאני לא מקפיד אם היד שלי מתעייפת מדי, כך הוא חושב שהאשה לא צריכה להקפיד. אכן לאשה גם צריך לומר שלא להקפיד אבל הבעל צריך לדעת שיש לתת כבוד לאשה יותר מלאנשים זרים.

הביא פעם ר"מ בישיבה דוגמא קיצונית לכך, שהיה אברך אחד בעל חסד גדול שהשתדל לעזור לכל אחד עד כדי כך שהיה רואה זקן אחד נכנס לאוטובוס, מיד היה מפנה לו את המקום, רואה זקן או זקנה הולכים עם סל כבד, היה תופס את הסל 'אולי את צריכה עזרה' ועוזר לה לסחוב את הסל. היה לו טבע טוב והיה בעל חסד ואוהב לעזור לאנשים.

פעם אחת, רץ מהר בדרך לכולל, והוא רואה מולו אשה שהולכת לאט ובקושי ומחזיקה סל כבד מאוד. רץ אחריה לעזור לה לסחוב את הסל, וכשהתקרב ראה שזו אישתו... אמר לה. אה... חשבתי ש... אז אם את כבר הולכת הביתה יש גם שקית ששכחתי להביא הביתה, הביא גם את השקית הזו.

צריך לזכור שמה שכתוב 'אשתו כגופו' זה למעלייתא, לא לגריעותא.

וכן אמר מרן זצוקללה"ה בשיחה לפ' אמור תשס"ז: "כשם שהתורה אומרת לכהנים 'קדושים תהיו' ומזהירה את הכהנים באזהרה מיוחדת, אז כך אלו שלומדים תורה צריכים להזהר במיוחד בהנהגה בתוך הבית ומחוצה לו, כדי שכל מי שרואה בן תורה יאמר- אשרי זה שלמד תורה, כמה נאים דרכיו כמה מתוקנים מעשיו".

ראיתי ילדים בבית ספר שאיננו תורני, מקום שבו מחכים לחופש מהלימודים, בבית ספר תורני אוהבים ללמוד, ואצלם בבית הספר ההוא בית הספר הוא כמו בית סוהר כי הם רוצים לשחק כל היום. כשקרב החופש כל היום סופרים, איזה יופי כל יום מתקרב החופש כי מתגעגעים לחופש, רואים גם משם שדבר שאדם רוצה ואוהב אותו סופר ספירה לפני כן, ואם אינו סופר סימן שאינו מצפה.

כך סופרים את ספירת העומר מתי כבר יהיה מתן תורה. החינוך אומר, שהיה צריך לספור להיפך, היום ארבעים ותשע ימים לפני מתן תורה, ארבעים ושמונה וכו' אבל מכיוון שעם ישראל במדבר, לפני קבלת התורה, לא היו בטוחים מתי מתן תורה לא ידעו כיצד לספור, אבל כך ספרו למתן תורה את הימים שעברו, מפסח שנחיינו בני חורין, יום אחד עבר כבר, יום שני זה כבר יותר קרוב למתן תורה. לכן מי שסופר מראה את החשיבות שהוא מתגעגע וזו גופא הטהרה. שהתורה תהיה חשובה אצלו, ומי שאינו סופר חסר בטהרה.

וכדי שאדם יהיה ראוי לקבל תורה הוא צריך שלא יהיה אגואיסט, לא יאהב את עצמו יותר מכולם. צריך שלא ידבר לשון הרע. וכשאדם מוכן לוותר לחבר ולנהוג כבוד זה בזה, לחלוק כבוד לחברו, זה עושה אותו ראוי לקבל תורה. וזו הסיבה שתלמידי רבי עקיבא פגעה בהם מידת הדין דווקא בימים האלה, משום שלא נהגו כבוד ולא היו ראויים לקבל תורה.

אנו בימים האלה מתחזקים במידה הזו לנהוג כבוד זה בזה כלפי חברים וכבוד לכל דבר שהוא חשוב בעיני הקב"ה. ובזכות זה נהיה מוכנים בקדושה לקבלת התורה בבחינת נעשה ונשמע ונזכה שההשתדלות שלנו תשפיע לכל עם ישראל ויתקיים הפסוק, 'וְעָמְךָ כָּלֶם צְדִיקִים לְעוֹלָם יִירָשׁוּ אֶרֶץ נָצֶר מְטַעֵי מַעֲשֵׂה יָדִי לְהַתְפָּאֵר'^א אמר ואמן.

ממילא נקודה קטנה של לכלוך נראית עליו בבירור, אבל כשהוילון אפור לא מרגישים בכך. לכן חשוב שבני התורה יהיו ניכרים בצניעות ההנהגה שלהם.

וכן צריך זהירות מיוחדת בהנהגה בתוך הבית ויש הטועים וחושבים שהיות ואדם מתחתן עם אשה, וראשתו כגופו^א, וכשם שאני לא מקפיד אם היד שלי מתעייפת מדי, כך הוא חושב שהאשה לא צריכה להקפיד. אכן לאשה גם צריך לומר שלא להקפיד אבל הבעל צריך לדעת שיש לתת כבוד לאשה יותר מלאנשים זרים.

הביא פעם ר"מ בישיבה דוגמא קיצונית לכך, שהיה אברך אחד בעל חסד גדול שהשתדל לעזור לכל אחד עד כדי כך שהיה רואה זקן אחד נכנס לאוטובוס, מיד היה מפנה לו את המקום, רואה זקן או זקנה הולכים עם סל כבד, היה תופס את הסל 'אולי את צריכה עזרה' ועוזר לה לסחוב את הסל. היה לו טבע טוב והיה בעל חסד ואוהב לעזור לאנשים.

פעם אחת, רץ מהר בדרך לכולל, והוא רואה מולו אשה שהולכת לאט ובקושי ומחזיקה סל כבד מאוד. רץ אחריה לעזור לה לסחוב את הסל, וכשהתקרב ראה שזו אישתו... אמר לה. אה... חשבתי ש... אז אם את כבר הולכת הביתה יש גם שקית ששכחתי להביא הביתה, הביא גם את השקית הזו.

צריך לזכור שמה שכתוב 'אשתו כגופו' זה למעלייתא, לא לגריעותא.

וכן אמר מרן זצוקללה"ה בשיחה לפ' אמור תשס"ז: "כשם שהתורה אומרת לכהנים 'קדושים תהיו' ומזהירה את הכהנים באזהרה מיוחדת, אז כך אלו שלומדים תורה צריכים להזהר במיוחד בהנהגה בתוך הבית ומחוצה לו, כדי שכל מי שרואה בן תורה יאמר- אשרי זה שלמד תורה, כמה נאים דרכיו כמה מתוקנים מעשיו".

"וכן הרמב"ם" לאחר שמביא את הלכות קידוש השם וייהרג ובל יעבור שכשהגויים רוצים לגזור גזירה הרי זה קידוש השם אם נהרג, בסופו אומר הרמב"ם שיש קידוש השם גם בלי להייהרג, כבר בחייו. שהוא חי על קידוש השם ומקיים את המצוות על קידוש השם ככתוב בפרשת השבוע - **וְלֹא תַחַלְלוּ אֶת-שֵׁם קִדְשִׁי וְלִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה' מְקַדְּשָׁם**

גוי טהור

[מתוך שיחה לפ' אמור תש"ע]

"וספחתם לכם ממחרת השבת מיום ה'ביאכם את עמך התנופה שבע שבתות תמימות תהינה: עד

מהאש יצאו והאש תאכלם, כי אתא רב דימי א"ר יונתן, כל הפורש עצמו מד"ת נופל בגיהנם שנאמר (משלי כא, טז): אדם תועה מדרך השכל, בקהל רפאים ינוח. ואין רפאים אלא גיהנם שנאמר (משלי ט, יח) ולא ידע כי רפאים שם בעמקי שאול קרואיה".

מי שנמצא בישיבה ועוסק בתורה ופוסק ממנה, אוכלתו אש. ומיהו הטיפש שמשחק באש ונמצא ליד אש שיכולה לשרוף, לא כדאי לשחק באש כזו. היו שני בחורים שלא שמעו בקולו, נתפתו ע"י חבר אחר, הלכו שני החברים הללו, ונהרגו שניהם במלחמה, לא חזרו חיים לישיבה. האש שרפה אותם, המשיגה אמר להם שזה אש והם לא שמעו בקולו, הפורש מדברי תורה זו סכנה גדולה.

כהן שמחלל את הכהונה שלו... זו סכנה. 'הזר הקרב יומת'. כתוב בפרשה הקודמת שאפילו כהן הנכנס לבית קודש הקודשים - חייב מיתה בידי שמיים. לכן צריך לדעת שכעת תחילת זמן הלימוד בישיבה, לומדים שומרים את הסדרים ואת לימוד המוסר, אנו לא משחקים בדברים כאלו. אנו צריכים להיות חכמים ולא טפשים.

בן תורה

צורת בן תורה | מידות

[מתוך שיחה לפ' אמור תשס"ז]

וּבְנֵיהֶוָה בֶּן-יִתְדִלְעַ וְהַפְּתִי וְהַפְּלִי וְבְנֵי דָוִד פְּהֻזִּים הָיוּ^א

כתוב בפסוק 'ובני דוד כהנים היו'- מה זה 'כהנים היו'? כתוב בגמרא^א שהיו עוסקים ומלמדים תורה ולכן היו קדושים כמו כהנים. ולכן אתם כל מי שעוסק בתורה, כמו הכהנים של הדור הזה. ובדורינו שאין כהנים לעבוד בבית המקדש אבל מי שהוא קשור לישיבות ולכוללים הם בבחינת כהנים. כמו כן כתוב 'בנים אתם לה' אלקיכם' ולכן ההתנהגות של בני תורה צריכה להיות לא כמו סתם בני אדם.

יש לפעמים אדם שנוקט במידת הענווה, הוא ענו ואומר 'מי אני', 'אני שום דבר לא', אכן אבל בציבור מסתכלים על בני התורה כמו דוגמא של אדם עליון יותר, כך חושבים בציבור. בטבע של כל אחד מישראל עמוק עמוק בפנים הם מכבדים אדם שקרוב לקב"ה. ולכן בני התורה 'סובלים' מכך יותר, כמו משל הוילון שהוא לבן לגמרי אז

^א יבמות ס"ב, ע"ב, סנהדרין ע"ו, ע"ב

^ב יומא פ"ו, ע"א

^ג ה' יסודי התורה פ"ה ה"א

^ד ויקרא כב, לב

^א ויקרא כג, טו

^ב מד"ר אמור, כ"ח ג'

^ג זוה"ק אמור צ"ו ע"ב

^ד ישעיה ס"ב א

^ה שמואל ב, ח, יח

^ו נדרים ס"ב, ע"א

נפשו גחלים תלהט

גלין 140 אמור תשע"ז

ניצוצות ממשנת הגאון הצדיק ר' ישראל אליהו וינטרויב זצוק"ל
לתרומות והנצחות, הוספת מנזרים, הצעות והערות יש לפנות ובטלפון: 0527697944 ולמייל shneiderav1@gmail.com

דבר המערכת

בהיותנו נמצאים בימי ההכנה לקבלת התורה ראינו לנכון להביא מאמר נוסף בענין תפקיד המלמד את בן בנו תורה. המאמר השני הוא המשך המאמר על "ל"ג בעומר שהובא בשבוע שעבר. המאמר נמסר למערכת על ידי הגר"ש שליט"א ונכתב על ידי אחד ממרביצי התורה שומעי לקחו של רבינו ז"ל. לקראת ל"ג נביא מה שהביא בכתב דעתו אודות לימוד חלק הרזי תורה לבני תורה.

הבהרה: מחמת סגנונו היחודי שאינו שווה לכל נפש דברי תורתו של רבינו זצ"ל עוברים עריכה ועיבוד לשוני כפי שנעשה בספר "נפשו גחלים תלהט" ש"ל בעדודו. על כן כל שגיאה וטעות נא לתלות אך ורק בעורך. נשמח על כל הערה והארה.

המערכת

וב"ר יב (ה) שאחרי שחטא אדה"ר נלקח ממנו כח זה, והוא מה שאמרו שנתן עליו הקב"ה את כפו ומיעטו למאה אמה. אין לנו שום מושג בהבנת כל משמעות דבריהם, אך בפשטות כתוב כאן שאדה"ר ירד מאותה תפיסה של "רואה מסוף העולם עד סופו" שהיתה לו קודם החטא ועכשיו נשאר מזה רק רושם כדוגמת רושם הנשאר על הנייר לאחר מחיקת הכתב [היינו שנשאר מזה רק בהיקף הנקרא "מאה אמה"]. למדנו א"כ שישנו באדם כח נפשי שמוסוגל להשתייך אל העתיד שעדיין אינו קיים בפועל ממש בגישה כאילו הוא כבר קיים עתה עד כדי כך שיצור אצלו דחף מוחשי, שמו של כח זה הוא כח החכמה שבנפש שהאופי שלו לחבוק את הכל [וכנ"ל], ואף שכיום אינו נמצא בעצמה ואיכות של מסוף העולם ועד סופו אך עכ"פ נשאר ממנו רושם.

יחודיותו ומיוחדותו של כל תלמיד ותלמיד

ידעת דברים הללו נצרכת למלמדים לבנות אספקלריא שדרכה יזכו למבט הנכון כלפי ה"מלמדות" בכלל והתלמידים בפרט. שכן חובה על כל מלמד להפקיע את ההסתכלות השטחית שהבאנו בתחילת דברינו שכל הילדים נכנסים ללמוד בחיידר ומתקדמים איתם בהתאם לכחם, וכאילו זהו מסלול מסוים להעברת המסרים החינוכיים. כעת ראינו שבכל ילד יש כח המקיף עולם מלא [שהוא כח החכמה שלו והוא תשתית של כל כוחות הנפש שלו], וממילא אין תפקיד המלמד להעביר רק מדע וידעיות בעלמא (המכוונים את דרך החיים שלו), אלא תפקידו לייצר ולפתח את כל התשתית שלו! [א.ה. רבינו ז"ל לא פירט אך נדמה שהמכוון לפתח את כח הבהירות שיש בתורה וכן את המבט החובק עבר הווה ועתיד שפירותיו רבים מתוך ידיעה שהשורש נמצא בכל אחד ואחד ואכמ"ל] המלמד ממש יוצר את תלמידיו! וכבר אחז"ל כל המלמד את בן חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו. מתוך הסתכלות זו צריך המלמד להסתכל על תלמידיו ולהרגיש שעיסוקו הוא עם כל עתידו של התלמיד, ולהסתכל על העתיד באותו לבעדיקאייט (חיות ורענונות) של ההווה. עד היכן הדברים מגיעים?

זהירות המלמד מלהוליד בני ט' מידות

הבאנו בעלון הקודם [139] מכתבי הגר"א שהיחס בין הרב לתלמידו הוא על דרך מה שאמרו בנדרים (כ) שאב ואם צריכים זהירות בהנהגתם שח"ו לא יהיו הוולדות פגומים או מקולקלים באופי הנפש שלהם, הנקראים "בני תשע מידות" [שהם ט' דרכים הגורמים קלקול והשחתת האופי, ע"י חוסר איזון בכוחות הנפש מחמת שההורים בונים בהולד הן את גופו והן את אופי נפשו, וכמבואר בחז"ל בכ"מ], ויש מהם הנקראים "בני שנאה" "בני אנוסה" "בני גרושת הלב" אשר כל אלו הם סיבות שיהיה פגם בתשתית הנפש של הולד המקלקל את כל אופיו ועתידו.

וכתב הגר"א ז"ל דכן הוא ממש במלמד את בן חבירו תורה - שהוא בגדר מולידו - שצריך שילמד מתוך אהבה וחיבה, כי אם הוא ילמד מתוך כפיה ואונס, הרי שאז יהיה פגם של בני אנוסה בתלמיד, וכן אם מלמדו מתוך שנאה חלילה, ייוצר פגם של בני שנאה. (באופן שבין אם הוא מלמד כמי שכפאו שד, ובין שמאנס את התלמידים, בשניהם

המלמד את בן בנו תורה כאילו ילדו [עניי ישראל עמ' תקנ"ג]

מסירות נפשו של הרב מפוניביץ'

ההסתכלות השטחית הרווחת בציבור היא שאין בכל ילד וילד כח מיוחד, אלא כולם נכנסים ללמוד בחיידר ומתחילים ללמוד וכך מתקדמים איתם בהתאם לכחם, וכאילו זהו מסלול מסוים להעברת המסרים החינוכיים. ובודאי שאינו כן! נבאר הדברים בס"ד.

ישנה עובדה מפורסמת שהיתה בשעתו עם הרב מפוניביץ' זצ"ל. בעת שהגיע לארץ בזמן המלחמה, עמד על אחת הגבעות בבני ברק ואמר שכאן בע"ה תקום ישיבה. הוא דיבר על כך באופן מוחשי בזמן שהגבעה היתה שוממת לחלוטין. הסובבים אותו חשבו שהרב רח"ל יצא מדעתו מחמת כל מה שעבר עליו במלחמה, וממילא הוא הוזה הזיות. בסופו של דבר כל מה שדיבר יצא לפועל, והקים ישיבה שהיתה כמעט אם הישיבות בארץ ישראל. והכל מכח התשוקה העצומה שהיתה לו והמסירות נפש - כפשוטו - שמסר עליה זכה ומן השמים סייעוהו שיצליח.

עובדא זו מלמדת אותנו שבעומק כוחות הנפש של האדם טבוע כח של תשוקה ומסירות נפש לדבר עד כדי כך שהוא חי את הדבר ומסתכל על כל העתיד כאילו הוא כבר הווה ממש הגם שבפועל עדיין אין שום דבר. יש להתבונן מהיכן נלקח כח זה, להסתכל על העתיד שאינו קיים וללכת עם דביקות במטרה עד כדי מסירות נפש?

כח החכמה בנפש - בהירות

בברכת צרכים קבעו חז"ל את מטבע הברכה "אשר יצר את האדם בחכמה". ויש להבין, וכי רק באדם ניכרת גדולת חכמתו של הקב"ה, הלא ניתן לעמוד על חכמתו ית' גם מיתוש? ועוד יש להבין מדוע נתקנה "ברכת החכמה" על עשיית צרכים דווקא, הלא כל רגע מחיי האדם זועק חכמה? וביארו בזה תלמידי הגר"א ז"ל, שהכוונה כאן על כח מיוחד בנפש האדם שהוא התשתית של כל כוחות הנפש, שמו הוא "חכמה", וחז"ל ביארו לנו מהות מידה זו בגמ' [סנהדרין ו:] עה"פ "אמור לחכמה אחותי את", אם ברור לך הדבר כאחותך שהיא אסורה לך - אמור, ואם לאו אל תאמר. הרי שמהות החכמה הוא כח של ברירות ובהירות מוחלטת בלי שום טשטוש כלל. ואכן בכח החכמה מונחת תפיסת המציאות לפי האמת בטהרתה ממש. ובהירות זו היא כ"כ מוחלטת עד כדי כך שהיא בעלת יציבות גמורה באופן שלעולם היא לא תתקלקל גם אם ישקע האדם בשכבות של דברים שאינם ראויים. נמצא שאין פירוש המושג "חכמה" כפי המורגל - מדע, אלא כח להבהיר את האמת בטהרתה. וזו כוונת הברכה אשר יצר את האדם בחכמה - שיצר בו את התשתית הנעלה הזאת בעומק הנפש. ומחמת זה נתקן דוקא על עשיית צרכים כי מהלך דחית מותרות בא ממהלך נקודת החכמה שבאדם שטבעה הוא ברירות וכמשנ"ת. האדם נמצא בתוך העולם ומשתמש בו כדי להכניסו ולכלולו בקומתו. אבל לא כל מה שנכנס מוסוגל ליהפך לחלק מקומתו. ישנם חלקים בעולם שהם עבור האדם בגדר זרים ונחשבים אצלו פסולת. נקודת החכמה שבקומתו בה נמצא חוש הברירות שאינו סובל תערובות זר בקומתו, הוא הקובע מהו ברירות ומהו פסולת ודוחהו [בסוד ישרים שמות תשמ"ז].

כח החכמה לחבוק עבר ועתיד [ומה שנשאר מזה כהיום]

תכונה נוספת יש למידת החכמה. כתיב "מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית" (תהילים ק"ג). היינו שכח החכמה חובק בתוכו את כל המציאות ממש, ומצינו בחז"ל ציור מוחשי לזה גם באדם עצמו. דאיתא בגמ' [חגיגה יב.] אור שברא הקב"ה ביום ראשון אדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו. היינו שלמרות שהאדם נמצא רק בהווה מסוים, מ"מ שיך שתהיה לו תפיסה ומצב של בהירות עם היקף כ"כ גדול עד כדי כך שחובק במבטו את כל העולם כולו מראשיתו ועד סופו בתוך המבט שלו, ומתוך אספקלריא זו רואה את הכל. זוהי הבהירות של כח החכמה. ומובן מאליו שבמבט זה גם העתיד (הגם שעוד לא יצא לפועל במציאות) נראה כמו ההווה ממש. אלא שאמרו חז"ל (יעו' סנהדרין לח:

אין חיבור בין הרב לתלמיד, וממילא התורה עוברת כאן בלי מסורת) ולכן צריך המלמד להעריך ולהחשיב את התלמיד מאוד (והוא תנאי בסיסי!) עכ"ד.

הרי, שבעת שהמלמד מוסר את תורתו לתלמידו זו היא יצירה והולדה חדשה כפשוטו! ועד כדי שע"י מסירה כהוגן נשרשים הדברים בתלמיד כיאות, כי רוחו של התלמיד נולדת ע"י הרב ומשו"ה נקרא בנו, וממילא כשם שבהבאת ולדות לעוה"ז יתכן מצב של פגם בבנין הגוף וחיי עוה"ז, כן הוא גם ביצירת הולד ע"י הרב המביאו לחיי העוה"ב שניתכן פגימה בצורת הבנין שהתורה אמורה לבנות באדם. זהו ג"כ פשר הלשון המוזכר בחז"ל "בן תורה" כי התורה יוצרת ומולידה בנין, והמלמד הוא האב במהלך זה.

והנה מצוי שיש בכיתה תלמיד טרדן או מפריע, ואז מוסרים לו את הדברי תורה מתוך כעס וחוסר אהבה. וצריך לדעת שבמצב כזה רח"ל יכול להיווצר בני אנוסה או בני שנאה, שקובע בכוחות הנפש של התלמיד נטיה ורגש של שנאה לתורה רח"ל! [ואין זה מחייב קיצוניות אלא כל משהו של שנאה לתורה זה ג"כ שנאה]. אלו הם דבריו הנוקבים של הגר"א ז"ל אשר כל מלמד מחוייב לדעת אותם.

בעית הנושרים

כאן הוא פשר התופעה הרווחת בדורינו שצעירים נושרים החוצה, אם בכיתה ז' או ח' ואם בישיבה קטנה, מחמת שאינם מוצאים טעם בלימוד וכיוצ"ב, אשר חלק גדול נובע מהעובדא שאופן היצירה שלו ע"י המלמד היתה באופן פגום של בני ט' מידות ועי"ז הוכנס בליבו של התלמיד שנאה וריחוק לתורה, וממילא אלו הם התוצאות, שאינו מרגיש סיפוק בלימוד ומחפש בחוץ את הרגשת הבן חורין, ורוכב על הרגשת העצמאות הנובעת מהפינוק והחוצפא ומרגיש ששם ימצא את הפיתרון. על כן מוטל על כל מלמד להיזהר בזה מאוד מאוד בתכלית הזהירות!

ואכן במצב כזה יש לטכס עצה שעכ"פ לא למסור את הד"ת מתוך כעס ורגש של ריחוק, אלא קודם כל לשכך את הכעס ורק אח"כ למסור את הדברי תורה מתוך אהבה, ואז באמת יבנה הבנין בלי פגם.

כל מלמד מחוייב לקבוע דבר זה בנפשו שהוא מתעסק ביצירה ממש והאדם הוא עולם קטן וכשם שעל בריאת העולם אמרו ז"ל אסתכל באורייתא וברא עולם כן הוא ממש במלמד שעיסוקו ביצירת העולם קטן, הרי הוא ג"כ אסתכל באורייתא, וע"י מסירתו אותה - מתוך אהבה - לתלמיד, הוא בונה אותו להיות כבנו ממש. וכאן נמצא הפיתרון לבעית החוצפא יסגא, ע"י שיוקבע באופי נפשות התלמידים אהבת התורה וכבוד התורה.

הגישה לרזי תורה [מתוך הסכמה לנפש אליהו מאמר פתחי שערים שהוצ"ל לאור במהדו"ח בתשס"ט]

היות שבערך שלושים שנה נכנס בציבור צמאון לתורת הרז, אצל אברכים רציניים שרוצים להתעלות טפח מע"ג הקרקע לשאוף מדברי תורת הרז למילוי תשוקה זו, אמנם בנקודה זו שולט ערבוב בגישה לדברים [ידוע דכפי צורת הגופי תורה שלו בין בהבנה בין בבקיאיות כך יהיה אופי זה מתגלה בתפיסת רזי תורה, למבין בעיה זו]. אמנם מי שהורגל בגופי תורה להבנות ויסודות דקות כשיפנה ללימוד זה לא ימצא זאת בתחילת גישתו, וממילא יכול להתפתח מזה חלילה אי חשיבות ללימוד חלק זה. כי הרי הדברים נכתבים בדרך משל ומליצה בלבד כבית יד להפגים, ומי שלא מילא הכוס במים מתוקים ירגיש רק ריקנות. לכן הדפסנו קונטרס זה [פתחי שערים] השווה לכל נפש המשתוקק להכיר את בוראה ולהסביר איך האופן שע"י חלק התורה הזה יתמלא החלל שנמצאים בו ואז הולך תם ילך בטח לעלות להתעדן מה"טל תחיה" הנוזל מחלק תורה זה לרוות צמא נפשו.

עניין ל"ג בעומר - שורש בניין החיים בכלל ישראל

בין הנגלות לנסתרות שבתורה, שהרי באמת הם חד, וכמו צורת האדם, שהנשמה מתראה דרך הגוף, ואיך יתכן סתירה ביניהם, בזמן שאדרבה, צריכה להתראות דרך הגופי תורה, ולא יתכן שתהיה ההנהגה על פי רזי תורה באופן אחר מהנגלה, ואכ"מ).

בחורבן בית שני נפתח תהליך של מיתה לכלל ישראל והתפוררות בגלות, כמו אצל הנפטר אחר קבורתו, והמשיכו להתפורר עד מצב של תרוד רקב. אך כדי להבטיח תחית האומה היו שני תנאים אחר החורבן שמבין שניהם בנו גרעין שיש לו פנים של החזרת הגוף של כלל ישראל והחזרת הנשמה של כלל ישראל, והניחו גרעין זה להתפתח לאחרית הימים. ר"ע ורשב"י, הרב והתלמיד, החזירו את התמונה בתורת גרעין, שממנו יצמח הכל. ר"ע הקיף את כל חכמת תושבע"פ. ובגמ' יבמות סב. אמרו שאחר שנפטר כל תלמידיו הלך אצל רבותינו שבדרום, רבי נחמיה, רבי יוסי, ר"מ ר"ש ורבי יהודה. ובגמ' ריש מגילה אמרו שכולהו סתימתא אליבא דר"ע, שסתם משנה ר"מ סתם תוספ' רבי נחמיה וכו', והיינו שקבלתו של ר"ע בד"ת עבר ונקבע בכל הדורות עד הסוף. המדובר בחלק של גופי תורה, ובזה הועמד בצורת הציור של אורייתא וישראל חד גרעין, שיש גוף שלם. מאידך רשב"י הצטיין בתורת הרז שהוא חלק הנשמתא דאורייתא.

הזוה"ק אינו ספר אחד, אלא מורכב מכמה חיבורים זהר, מדרש הנעלם, רע"מ. השיא שבכל הרזי תורה הוא באדרות, ובפרט באדרא זוטא. שאר החלקים של הזוהר התייחסו לשאר התנאים והאמוראים שהמשיכו את הבית מדרש של רשב"י בשעתו. אבל

[תמצית החלק הראשון של המאמר. עמדנו על דברי החת"ס שבי"ח אייר החל לרדת המן. וברמב"ן מבואר שמהות המן היה מאכל של מלאכי השרת וזיכך את ישראל להיות ראויים לקבלת התורה. קבלת התורה ענינה השגת בהירות מוחלטת על שלטונו ית' בעליונים ותחתונים אתה הארת לדעת וגו'. טעימת תפיסה זו היא מעין עוה"ב שם נמצאת בהירות מוחלטת בעצם ולכן גם היה כח של עדות במן. עדות על השבת ועדות בויכוחים ממוניים למי משתייך עבד, שם נפלו ב' חלקים של מן. מבהירות זו מקור החיים. וממילא ביום הופעת המזון המכשיר את הנפש להשגת הבהירות שענינה חיבור למקור החיים, פסקה תופעת מיתתם של תלמידי ר"ע. ולכן הכל הולך על עניין אחד, בין מה שהמן מעיד על השבת, ובין מה שבשבת ניתנה תורה, הכל סובב על סוגיית אחת, שכולם מדברים שפת היחוד, אלא שכל אחד מדבר בציור שלו, המן בציור המאכל המכשיר את הנפש לשכליות זו, ושבת היא בציור הזמנים, ומתן תורה הוא גילוי היחוד גופא.

פירוש דברי קדשם שישראל ואורייתא חד שכל הפנים שיש בישראל יש בתורה, וכל שיש בתורה יש בישראל, והסיבה לכך היא שהמכוון שבכל גילוי ית"ש הוא זאת התורה - אדם, והמקבל היותר מתייחס ומשתייך לגילוי זה הוא האדם של ישראל, שהוא ואורייתא חד. וממילא כשם שהאדם שלמה מורכב מנשמה וגוף, שזהו התמונה של ה'כל' שיש כאן בכל עומק הדרך, מוכרח שאף בתורה יהיו שני חלקים אלו, כנגד הגוף 'גופי הלכות', שהם הנגלות של תורה, וכנגד הנשמה "נשמתא דאורייתא" שאין נראה להדיא מה היא, הם הם הרזי תורה, שבולטים מתוך הגופי תורה (וכהגר"א שאין שום סתירה

החיבור המיוחד לרשב"י הוא האדרא זוטא, ואמר שם להדיא שדרושים הללו שייכים דוקא לו, ויוצאים דוקא ממנו, שהגיע בהם לשיא של העסק הזה. ומבואר שם שגילה אותם ביום פטירתו. ויש קבלה מהגר"א ז"ל, ששמע הרמ"מ משקלוב, שביום פטירתו של צדיק מגיע לשיא הפריחה שלו, שכל מה שמתקבץ בעבודתו בכל ימי חייו, מתקבץ כבחבילה אחת. והתוכן של ספר זה שאמר ביום פטירתו הוא כולו אחד, שמעיד, איך לגשת לאמונת היחוד בפרטי פרטות דרך כל מה שיש בעוה"ז. והתמונה שה' הוא האלקים אין עוד, האופן לעמוד עליו ולראות אותו בחוש, הוא שם, אלא שבלשונות שבו הוסתרו הדברים רק לזוכה להם, שכולו בדרך משל. נמצא שגילה ביום פטירתו עדות שיש יחוד, לא רק באמונה ומסורה מפי רבותיו, אלא בראיה ברורה. ויום פטירתו הוא ל"ג בעומר, והדברים מטעמים מאוד, שהוא יום שנפתחה בו עדות, וכפי שלמדנו שהוא יום ירידת המן שעניינו הוא פתיחת מהלך של עדות, אלא ששם היה עדות על ענייני משפטים עם הכנה והכשר לעדות של שעת מתן תורה, ששם יהיה הדיבור. ואילו כאן במיתת רשב"י נפתחה העדות לכל מהלך הרז, ויש בזה במדה גדולה הפקעה על כל ההסתר פנים של הגלות. שהרואה את היחוד בברירות אין הסתר. ועשה סדק בכל חשך הגלות. ואמנם כל זה לא היה אלא גרעין, שעדיין היה תוקף הגלות, אך עכ"פ נבנה גרעין שיבנה פירות לעתיד. ומכיון שישיראל ואורייתא חד, נבנתה האפשרות להחזרת נשמתם של ישראל.

ונמצינו למדים, שנבנה המהלך של גופי תורה שבנה ר"ע, ומקביל לזה בנין גופי ישראל, והמהלך של רזי תורה שבנה ר"ש ומקביל לזה בנין נשמות ישראל, ויש להם מהלך שמפילים את מחיצת הגלות כאשר יזכו בשני דרכים, כל אחד בדרכו שלו, וכפי שנבאר.

הנה, אמרו בגמ' ב"ב ח. גם יתנו עתה אקבצם, שבזכות לימוד המשניות, שהם כלל כל גופי תורה מתכנסות הגלויות. ובלשון חז"ל לא אמרו שנגאלים, אלא **שמתכנסות** הגלויות, היינו קיבוץ הגופים והחזרה ממצב הפיזור שבהם, להיות כגוף אחד. ומהלך זה אינו מחייב שיהיה דוקא מתוך הנהגת רחמים, וכפי שיתבאר. אמנם החזרת הנשמה לגוף שצריך לבנות, לשון חז"ל הוא **'יפקון מגלותא ברחמים'**. ונבאר. הנה, כתב בשערי תשובה בענין היגון, שבא מטהרת הנפש דוקא, שחרטה יתכן שיהיה מעורב בו נטית הגוף, אך יגון הוא סוג אחר כפי שמבאר שם, וא"ל לו לבוא אלא מטהרת הנפש. ועל כך מביא מהפסוק בישעיה שיש עדיפות ליגון מאשר לחרטה, כי רוח מלפני יעטוף ונשמות אני עשיתי, שכאשר תצטער הרוח על העון, איך לא ארחם על הנשמות שאני עשיתי אותם. והיינו, שהנשמה היא חלקו של הקב"ה באדם, והגוף נותנים אביו ואמו, וכב' הנשמה היא הבן של הקב"ה, וקרובה אליו ביותר, ודרך המלך לרחם על בנו יותר מעל עבדיו. וכן הוא בענייננו, שכאשר צריך לבנות את כלל ישראל, צריך לבנות את הגוף ואת הנשמה, שיהיה הגוף עי"ז בציור שדומה למעלה. ואז לגבי הפקעת הפיזור של הגוף, הוא בניין החלק הרחוק יותר, ואינו מוכרח שיהיה ברחמים. אמנם בניין הנשמה שקרוב למעלה, שם יש רחמים מרובים יותר, ודוקא משום כך יפקון ביה מגלותא ברחמים דוקא. וכל זה מתוך שאורייתא וישיראל חד, ויש מהלך שונה בבנין הגוף מבנין הנשמה.

המהלך המוקדם ביותר בהפלת ממשלת עשיו היה כאשר נוצרו יעקב ועשיו בבטן אחד, ובלידה, ידו אווזת בעקב עשיו, והיה זה דוקא בעודו של יעקב בפנים ועשיו כבר בחוץ, ופירש"י קודם שזה גומר מלכותו, בא זה ולוקחה ממנו. ובזה היה מניעה לממשלת עשיו. ותוכן ציור זה, שעשיו יצא לחוץ, היינו שכבר נעשה שייר למצב של בחירה, שאף שהוא קטן אינו אלא מחוסר זמן, ומשא"כ בבטן אמו עודנו מופקע מבחירה. ויעקב בעודו

בפנים, ועדיין איננו בר בחירה, מ"מ ישנם מהלכים שיכולים להעביר את ממשלתו של עשיו, אף אם במצב עכשיו מצד מהלכי הבחירה, הדור איננו ראוי. שאף שדרכי הבחירה לא יהיו מותאמים, מ"מ יש מהלך שיעבירו ממשלתו של עשיו. ואי' בדברי הגר"א שאם ח"ו לא יזכו הדורות, כולו חייב, מ"מ כאשר יגיע הזמן להפקיע את שלטון עשיו, יהיה זה נעשה שלא לפי מהלך הבחירה. ואף שמדברים על חזרת בנין האדם, והיכן מצינו מהלכים לבנות אדם במצב שהבחירה צועקת שלא זכה, מצינו זאת בעיקר בריאת האדם שאמרו המלאכים, שכולו מלא שקרים וקטטות ואעפ"כ נברא, שיש מהלכים של עולם חסד יברא כנגד כל הטענות. ובדאי צריך לעשות מעשים לתקן ולהוריד את הטענות, ומ"מ יש כאלו מהלכים כנגד כל הקטרוגים, וכך יתכן מהלך לעתיד לבוא, שאף שמדה"ד תצטק שלא זו, מערבים מהלכים של מעשה בראשית, במהלך של עולם חסד יבנה.

בגמ' סנהדרין אמרו שאין בן דוד בא אלא בדור שכולו זכאי או בדור שכולו חייב. וכל זה מדובר על בנין הגוף, שכל זמן שהאדם הוא גוף בלא נשמה, אין בו בחירה. ומהרגע שנכנסת בו נשמה, הרי הוא בעל בחירה. ועל אף שיש אפשרות של בנין אף שלא זכו, בודאי אין הפי' שלא מתחשבים בקטרוג, שהקב"ה מנהיג את עולמו במשפט. אלא שיש מהלך שאמרו בגמ' פ' חלק מעמיד עליהם מלך שגזרותיו קשות כהמן ועושים תשובה, וכמעשה שהיה בהמן. ומ"מ יש אפשרות ח"ו שמעמידים מלך כהמן ואין עושים תשובה, ואז נהיה ח"ו מבול של יסורים, שיסלק את החוב כמו שתשובה מסלקת את החוב, שיסורים ממרקים ומאפשרים את הבנין הלאה. והלשון ביחזקאל על הנהגה כזו הוא אם לא ביד חזקה ובחימה שפוכה אמלך עליכם. והוא התחלה של מהלך של מלוכה. וכל זה נוגע בבנין הגוף, שאף שיש אפשרות לבנות אף בלי מהלך של בחירה, וצריך לסלק את הקטרוג או בתשובה או ביסורים.

זהו המבול שעברנו לפני ששים שנה. ואחרי מבול זה נפתח שיש במציאות קיבוץ של כלל ישראל, ומכיון שהיה בלי תשובה, ונשאר מצב של דור שלא זכו, הרע חושב שיכולים לרדוף אחריהם אף שהתחיל להתפתח הבנין ולהשחית פעם נוספת מה שיש כאן, שהרי עדיין לא זכו ויש לו מקום לרדוף. אך רדיפה זו היא הרדיפה האחרונה, כיון שהתחיל המהלך של אמלך, והתחיל להיות מדובר על החזרת הנשמת חיים, ששם המלוכה תהיה נקבעת בכל יופיה, והרדוף ללחום במלכות שמים, וביחודו ית' בעולמו, ודאי שיפול, וכמעשה פרעה שאחרי ששלח את ישראל חשב שיוכל לרדוף ולעכב את ההתפתחות שכבר התחילה, ולבסוף טבע בים.

הרדף היום אחר ישראל אינו לא הערבים ולא שום דבר אחר, אלא רק הממשלת זדון, ששאר הדברים אינם אלא לעורר שיש כאן ממשלת זדון. והרדיפה שלהם לאחוז במה שהתחיל וללחום עדיין עם מהלך של מלכות שמים זהו שיפיל אותם. והשי"ת יעזור שיפקון מגלותא ברחמים. עד כאן מדברים ויותר מזה לא יכולים לדבר.

משיעורי וחידושי הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

הדמעות של גאב"ד פוניבז' שהשפיעו לאחר שישים שנה

סיפר לנו הגאון רבי אליהו פייבלזון שליט"א ראש ישיבת 'פתחי עולם', לחוזרים בתשובה, באחד הימים מתדפק על פתחי יהודי כבן שבעים, ורוצה את עזרתי, הכנסתי לביתי, ושאלתי אותו במה אוכל לעזור לך. אמר לי היהודי, אני פרופ' באחד האוניברסיטאות הגדולות כאן בארץ ישראל, לפני זמן קצר יצאתי לפנסיה, והתחלתי לשמור שבת, ואני רוצה שגם אשתי תתקרב קצת לתורה ולמצוות, ולכן באתי אליך, כראש ישיבה לחוזרים בתשובה יש לך נסיון, אולי תוכל להשפיע עליה.

אמרתי לו שאני ינסה, אבל בכל זאת יש לי שאלה עבורו, אם באת אלי, זאת אומרת שאין לך משיהו מסוים שאתה מקושר אליו, איך יהודי כבן שבעים ועוד פרופ' נכבד, מתחיל פתאום לשמור שבת, בלא שמיהו יקרב אותו, סתם מעצמו מתחיל לשמור שבת.

אמר לו אספר לך סיפור ומזה תבין הכל, אמי ואבי נולדו בחו"ל, הם עברו את השואה, ולאחר השואה נישאו, לאחר כמה שנים הם עלו כאן לארץ והתיישבו באשדוד.

היה לי דוד שהיה יהודי שומר תורה ומצוות, וכשאמי התייעצה אתו להיכן כדאי לשלוח את בנה זאת אומרת אותי, בירר הדוד, ויעץ לה לשלוח אותי לבית אבות בבני ברק של הרב יוסף כהנמן גאב"ד פוניבז'. ואכן אמי שמעה לעצתו ושלחה אותי לשם.

בזמנים ההם הנסיעה מאשדוד לבני ברק לא היתה קלה, ולכן אמי אף פעם לא באה לבקר אותי, באחד הימים נקלעה אמי לאזור בני ברק, והחליטה אם אני כבר כאן באזור, אכנס לבקר את בני מחמדי, היא נכנסה לבית אבות, מי כשנכנסה ראתה שמדובר במוסד של שומרי תורה ומצוות, היא קראה לי ואמרה לי, תארוז מיד את החפצים שלך, אנחנו נוסעים מכאן מיד.

ארזתי את חפצי, ואמי לקחה אותי לביתי, הייתי אז ילד בן תשע, הרבה זכרונות אין לי מאותה תקופה, אבל דבר אחד איני יכול לשכוח, ובכל פעם שאני נזכר מכן, יורדות לי דמעות מעיני.

לאחר כמה ימים מתדפק יהודי בדלת, כשאמי פתחה, הציג את עצמו קוראים לי יוסף כהנמן, ואני מנהל את בית האבות בבני ברק, היום נכנסתי לבית אבות, וראיתי שילד חסר שם, שאלתי מיד היכן הילד, אמרו לי שאמו באה לפני כמה ימים, ואמרה לו לארוז את חפציו, ולקחה אותו לביתו.

מיד עליתי על אוטובוס, ונסעתי לביתכם באשדוד, לברר מה קרה, האם לא היה משהו טוב בבית אבות, אני מוכן לעשות הכל כדי לשפר את התנאים של הילד.

אמרה לו האם, הכל בסדר שם, רק אני עברתי את השואה, לא אוכל לתאר לך את הזוועות שראיתי בעיני מה שעוללו לנו הנאצים ימח שם, ובעקבות כך, נתקתי את הקשר עם הדת, וכשראיתי שזה מוסד דתי, לקחתי אותו מיד לביתי, כי איני רוצה שבני יהיה דתי.

הגאב"ד ניסה לדבר על לבה כמה דקות, וכשראה שאין עם מי לדבר, ביקש כסא, והתיישב עליו, והתחיל לבכות, הוא ישב כך עשר דקות, ובכה על עוד נשמה של עם ישראל שהולכת כעת לאיבוד. לאחר מכן ברכם לשלום ויצא.

כבר עברו מאז כשישים שנה, והדמעות האלו לא נותנות לי מנוח, בכל פעם שאני נזכר מזה לבי מתחלחל, כעת התחלתי לשמור שבת, ואני רוצה שתשכנע את אשתי, שקצת תלך בעקבותי.

מספר הרב אליהו אכן דברתי עם אשתו, וברוך השם הצלחתי לשכנעה, וכהיום הוא מניח תפילין בכל יום, והם שומרים שבת, כשרות, ועוד היד נטויה.

יתכן שמרן הגאב"ד למד את דרך זו מרבו החפץ חיים.

אם אתה לא יכול לעשות כלום, לפחות תתעלף

אחד מתלמידי החפץ חיים היה רב באחד העירות ברוסיה, באחת מהפעמים בהם ביקר אצל מרן החפץ חיים, שאלו החפץ חיים נו, מה נשמע בעיר שלכם, הוא הבין שכמובן החפץ חיים לא מתעניין ברכישת החלב והלחם, וגם לא במצב הכלכלי של תושבי העיר, וכל שאלתו נוגעת לעניינים רוחניים, על כן נאנח התלמיד אנחה גדולה.

ומה נשמע בעניין השבת החל החפץ חיים לפרט את שאלתו, נאנח התלמיד ואמר אוי ואבוי הספרים לא רוצים לסגור את המיספרות בערב שבת, וסוגרים רק בלילה, ועוד בעיות בשמירת השבת, נו, ומה עשית בשביל זה, שאל החפץ חיים, השיב התלמיד ומה אני יכול לעשות העם לא שומעים בקולי.

ומה נשמע עם טהרת המשפחה המשיך החפץ חיים לשאול, אוי וי, אוי וי, גרוע מאוד, ומה עשית בשביל זה, מה אני יכול לעשות ממאנים העם לשמוע לדברי.

אמר לו החפץ חיים ומה אתה עושה בשביל חינוך הילדים, השיב התלמיד המצב גרוע ביותר, הילדים נשלחים לבתי ספר של גויים, ואפי' בביה"ס של היהודים מה כבר מלמדים, ומה אני יכול לעשות, אף אחד לא מקשיב לקולי.

אמר לו החפץ חיים למען השבת לא יכולת לעשות כלום, למען טהרת המשפחה לא היתה באפשרותך לעשות כלום, להעמדת החינוך לא היית מסוגל לעשות כלום, אבל להתעלף יכולת. למה לא התעלפת...

פנינים משולחן רבינו הגאון רבי אברהם גנחובסקי זצלה"ה - פרשת אמור תשע"ז -

מת מצוה

לִנְפֹשׁ לֹא יִטְמָא בְּעָמִיו (כ"א א')

כתב במנחת חינוך (מצוה רע"א) דאם יש שני כהנים, כהן שהוא גדול [היינו בן י"ג] וכהן שהוא קטן, ויש מת מצוה, וצריך שרק אחד מהם יטמא למת מצוה, בפשוטו יטמא דוקא הכהן הקטן שהרי הוא אינו מזהר על איסור טומאה.

אך כתב דאפשר דאינו כן, דהרי כיון דליטמא למת מצוה זה מצוה, וקטן לאו בר מצוות, אם כן יטמא הגדול שמקיים בזה מצוה.

א. פיקוח נפש

אך צריך עיון בדבריו, דחזינן דבפיקוח נפש היכא דאפשר על ידי נכרי, עבדינן על ידו, אע"ג דהוה מצוה להתעסק בהצלת נפשות ונכרי לאו בר מצוות הוא. ובפשוטו יש לדמות מת מצוה להנ"ל.

ב. נכרי

הנה לדברי המנחת חינוך, באיכא כהן ונכרי, ואיכא לפנייהם מת מצוה, לא יטמא הנכרי אלא הכהן דהוא חייב בהמצוה.

והנה באמת כדבריו משמע בשולחן ערוך (יו"ד סי' שע"ד סעי' ג') דהרי מבואר התם דאם איכא נכרים שיכולים ליטמא, אכתי הוה מת מצוה, ורק באיכא שם אדם אחר שאינו כהן שיכול ליטמא, אז לא הוה מת מצוה. [הנה ביכול על ידי קטנים ישראלים, יש לומר דאסור לכהן ליטמא, ולא דמי לנכרים].

ותיקשי כהנ"ל דהא לכאורה בפיקוח נפש מצאנו לא כך. וצריך לומר דשאני לענין קבורה על ידי נכרי דהוה בזיון להמת.

ג. קבורה ביום טוב

יש לעיין ביום טוב ראשון דשרינן קבורה דוקא על ידי נכרי, הרי להאמור דעל ידי נכרי הוה בזיון, אם כן למה אינו מותר על ידי ישראל.

וצריך לומר דמשום איסור יום טוב לא התירו אע"פ דאיכא בזיון.

ד. קבורה ביום טוב שני

אך אכתי תיקשי ביום טוב שני, דבליכא נכרים שרינן קבורה על ידי ישראל, אבל באיכא נכרים, אסרינן קבורה על ידי ישראל, (כמבואר ברמ"א סי' תקכ"ו סעי' ד'), ואמאי אסרינן, הרי מתירין איסור דרבנן לצורך מת מצוה, ויום טוב שני הוא רק מדרבנן, ולהאמור אע"פ דאיכא נכרים לקוברו מכל מקום נשאר מת מצוה.

וצריך לומר דבמת שנמצא בביתו יכולים להמתין ואין שריותא דמת מצוה, וגם כהן יהא אסור לו ליטמא אם יכולים להמתין עם המת בבית.

אך אכתי תיקשי, דלכאורה איירי גם כשהמת נמצא ברחוב ביום טוב שני, דבאיכא נכרים אסור על ידי ישראל, ואמאי לא מתירין על ידי ישראל. ויש לומר דמצד איסור יום טוב דרבנן צריך לקרוא לנכרים.

כהן מטמא לאשתו קטנה

כִּי אִם לְשָׂאָרוֹ הִקְרַב אֵלָיו וגו' (כ"א ב')

הנה אמרינן בגמרא יבמות (פ"ט ב') דמטמא גם לאשתו קטנה שנתקדשה על ידי אחיה.

ומקשינן בגמרא דהרי הקידושין חלים רק מדרבנן, אבל מדאורייתא אינה אשתו, ואם כן היאך מיטמא לה, הרי אין חכמים עוקרים דבר מן התורה, והיאך התירו לכהן ליטמא למי שאינה

אשתו אלא מדרבנן.

ומתרצת הגמרא דאשתו הוי כמת מצוה, דמכיון דקרוביה אין יורשים אותה אם כן הם לא יקברו אותה.

ויש לדון בהאי דינא בכמה גווני:

א. נפסלה או נחסרה

הנה אמרינן דכהן מטמא לאשתו, אך אם אשתו נפסלה לכהונה אינו מטמא לה (כמבואר בשו"ע יו"ד סי' שע"ט סעי' ד'). וכן אם נחסרה לאחר מיתה אינו מטמא לה (כמבואר שם סעי' ט').

ותיקשי, דבכהאי גוונא נמי נימא דמכיון דהוא יורשה אם כן הוה כמות מצוה.

ויש לחלק, דהתם דאסר תורה לבעלה ליטמא, אם כן אחרים יטמאו בשבילם, משא"כ בקטנה, דאין כאן איסור מיוחד שהבעל לא יטמא לה. [א"י, ונימא דאע"פ שהיא אשתו רק מדרבנן, מכל מקום לא משמע להו לאנשים שהבעל לא יכול ליטמא].

ב. נפסלה מדרבנן

מעתה, אם נפסלה הקטנה, אין הבעל מיטמא לה, דעכשיו כבר לא הוה מת מצוה דאחרים יטמאו לה.

ולכאורה יהא נפקא מינה בזה בין גדולה לקטנה, דהנה אם נפסלה גדולה רק מדרבנן, ונטמא לה, אינו לוקה, דהרי מדאורייתא מותר ליטמא לה מחמת דהיא אשתו.

משא"כ אם הקטנה נפסלה רק מדרבנן, יש לומר דלקי, דהרי כל ההיתר ליטמא לקטנה הוה רק מחמת דהיא מת מצוה, והרי השתא כבר לא הוה מת מצוה, דהרי כיון שהיא פסולה מדרבנן אם כן אחרים יטמאו לה.

ג. ספק אשתו

הנה אם היא ספק אשתו, [באופן שאין לה חזקה שהיא אשתו], בפשוטו אסור ליטמא לה מספיקא דאורייתא, ושוב אינה מת מצוה מפאת דאסור לו ליטמא לה ואם כן אחרים יטמאו לה.

ד. גדולה וקטנה

אם יש לו שתי נשים, אחת גדולה ואחת קטנה, ויכול ליטמא רק לאחת מהן, יש לומר דשקולות המה, דשתיהם חייבות מדאורייתא, הגדולה משום חיוב דאורייתא מצד אשתו, והקטנה משום חיוב דאורייתא מצד מת מצוה.

חללה לא יקחו

אִשָּׁה זֹנָה וְחִלְלָה לֹא יִקְחוּ וגו' (כ"א ז')

הנה איתא בקרא איסור זונה לכהן, והוא שנבעלה מאדם האסור לה שתנשא לו או מכהן חלל.

וכן איתא בקרא איסור חללה, והוא שנולדה מפסולי כהונה או שנתחללה על ידי ביאת אחד מן הפסולין לכהונה.

וכתב במנחת חינוך (מצוה רס"ז) דלכאורה אם היתה זונה ונבעלה לכהן, ואחר כך בא עליה כהן אחר או הוא, אין לוקין משום חללה, דהרי בלאו הכי מיתסרא משום זונה, ואין איסור חללה חל על איסור זונה.

אמנם לאידך גיסא הקשה, דהרי אמרינן בגמרא קידושין (ע"ז ב') כהן הבא על אחותו, זונה משוי לה חללה לא משוי לה, דאין חללה אלא מפסולי כהונה, חזר ובא עליה, נעשית חללה.

והרי למאי נפקא מינה נעשית חללה, הא אע"פ דנעשית חללה אין לוקין לכהן הבא עליה משום חללה, כיון דהיתה כבר זונה, ואין

איסור חללה חל על איסור זונה. [ולענין הבנים בין כך נעשים ממזרים ואין להם דין כהונה].

ויש לדון ליישב בכמה אנפי :

א. התרו משום אחרון לוקה

כתב במנחת חינוך דזה נראה כוונת מהר"ט (הובא בשער המלך פ"ז ה"ח ד"ה ויש) בקושיותיו, וזוהו הוציא דינו דהא דאין איסור חל על איסור, היינו דוקא לחייבו שנים אבל אם התרו בו משום האחרון לבד לוקה.

ב. הגדיל אחר כך

הנה יש לדון למה שכתב תוספות בזבחים (מ"ה ב' ד"ה אבל) דאע"פ דאין איסור חל על איסור, מכל מקום משכחת לן דאיסור פגול ונותר חלים על איסור מעילה, באופן שהגדיל אחר כך, ואם כן ב' האיסורים חלים בבת אחת. ואם כן גם בנידון דידן נפקא מינה בכחאי גוונא.

ובחזון איש (נשים סי' קל"ד הערות ליבמות לדף ל"ב, ס"ק י"ג י"ד) דן דהא דאמרינן בגמרא יבמות (ל"ג א') דבהגדיל אחר כך חלים שניהם בבת אחת, היינו דוקא באיסור גברא ולא באיסור חפצא, [עיי' שם].

[ואף לתוספות יש לומר דבתרומה שהופרשה לאחר שנעשתה חללה בזה לא נימא בבת אחת].

ג. נדה

תו יש לומר דהיתה נדה בשעה שהיתה זונה, והרי אין איסור זונה חל על איסור נדה, ואחר כך בא ביאה שניה ונעשית חללה, ואחר כך נטהרה ואם כן עכשיו חל איסור זונה מחמת ביאה הראשונה. [א"ה, והרי מביא במנחת חינוך (שם סק"א ד"ה ודוקא) דאיסור זונה חל על חללה, כיון דזנות הוה איסור מוסיף, דשם זנות פוסל אף בישראל].

אלא יש לומר דאם זונה לא חיילא על נדה, אם כן אין כאן איסור כהונה, [א"ה, והיינו דנימא דלא חשיב חללה, דהרי לא נתחללה על ידי ביאת אחד מן הפסולין לכהונה, דהא לא חל איסור זונה].

אך יש לומר דבזה סגי' הא דחייל עצמות האיסור.

ויש לדון עוד, דלכאורה תליא בפלוגתא אחיעזר (ח"א אה"ע סי' ל"ד ד"ה ומש"כ) וחזון איש (נשים סי' קל"ד לדף י"ג א') האם חיילו איסורים על נדה, דנימא דהוה להו מוסיף זמן כיון דעומדת ליטהר מנידותה. [ועיי' מה שכתבנו בזה בפרשת נשא תשע"ד].

ד. פטר חמור

שמעתי מאחד מגדולי הדור שליט"א למידן דנפקא מינה בהך דמתחלת, דהרי כהנים פטורין מפטר חמור, [כמבואר במשנה בכורות ג' ב'], ואם כן בזה שנעשתה חללה ופקע ממנה דין כהונה, אם כן פטר חמור שלה חייב בפדיון.

[ולענין פדיון הבן איכא פלוגתא קמאי (תוספות קידושין ח' א' ד"ה רב כהנא, ורא"ש הלכות פדיון בכור סי' ד') אם אפשר ליתן לכהנת].

והיינו דנימא דזונה הוה אכתי כהנת, ורק חללה מופקעת מכהונה. וציין למה שכתב במשנה למלך (ורד מצוותיך) אי זונה פקע ממנה שם כהונה. שוב ראיתי באמרי משה (סי' י') באורך בכל הני נידונים.

לא הזכיר השבועות

וספחתם לכם ממחרת השבת וגו' (ט"ו כ"ג)

הנה אמרינן בשולחן ערוך (סי' תפ"ט סע' ד') מי ששואל אותו חבירו בין השמשות כמה ימי הספירה בזה הלילה, יאמר לו אתמול היה כך וכך, שאם יאמר לו היום כך וכך, אינו יכול לחזור ולמנות בברכה, דחיישינן למאן דאמר מצוות אין צריכות כוונה.

[באליה רבה (שם) מבאר שהטעם הוא דספירת העומר דרבנן, ובדיני דרבנן קיימא לן דלא צריכות כוונה. אמנם במשנה ברורה (שם ס"ק כ"ב, ובשער הציון ס"ק כ"ו) כתב דאין חילוק בזה בין דאורייתא ודרבנן, דפסק כדעת הגר"א שנחלק על המגן אברהם וסובר דאין חילוק בין דאורייתא דצריכות כוונה ובין דרבנן דאינם צריכות כוונה, אלא טעמא דהשולחן ערוך דחיישנן למאן דאמר דבכל גווני מצוות אין צריכות כוונה].

ומוסיף במשנה ברורה (שם ס"ק כ"ב) דכתבו האחרונים דכל זה איירי ששאל אותו בששה ימים הראשונים, והיינו קודם שהגיע לשבועות, אבל אם שאל בשעה שהגיע לשבועות, אפילו אמר לו היום כך וכך לאו כלום הוא כל שלא הזכיר שבועות, וצריך לחזור

ולספור בברכה.

א. ביאור הדין

וצריך ביאור אמאי יכול לספור בברכה, הרי האומר היום שמונה ימים ולא סיים שהם שבוע אחד, בדיעבד יצא ידי חובתו, ואם כן הכי נמי בעניינתו נימא דיצא ידי חובתו.

אלא ביאור הדין, דאמרינן דמוכח מהא דלא קאמר השבועות דאין כוונתו לצאת כלל, ובכחאי גוונא לא יצא גם למאן דאמר מצוות אין צריכות כוונה.

[ולפי זה באמר היום ל"ג בעומר ודאי יכול לחזור ולספור בברכה. אלא שלכתחילה צריך לזהר גם בשבוע השני].

ב. נפקא מינה בענה בטעות

לפי זה יש לומר נפקא מינה, שאם היה כבר בשבוע השני, וענה לחבירו שהיום שמונה ימים בעומר וטעה ואמר שהם שבוע אחד ושני ימים, במקום לומר שבוע אחד ויום אחד, נמצא דלא אמר השבועות, ומכל מקום נראה דלא יוכל לספור בברכה, דאע"פ שאם אמר רק את הימים, בזה יוכל לספור בברכה, אבל כאן אמר את השבועות, ונהי שטעה בהם, מכל מקום אין לך את ההוכחה שלא נתכוין לצאת, והרי בימים לבד יוצא אף שהשבועות היה שלא כהוגן, ואם כן לא יוכל לברך.

ג. מתקן לשליח ציבור

ואגב יש להעיר, דהוא הדין אם השליח ציבור טעה בספירה, ואחד השומעים תיקנו ואמר לו היום כך וכך, לכאורה לא יוכל לברך. אך כל זה בשבוע הראשון, למאי דהסכים המשנה ברורה דבשבוע השני כיון דלא הזכיר שבועות, יוכל לברך. אך לכתחילה גם בשבוע השני יענה לחבירו אתמול היה כך וכך.

לא אמר היום

הנה יש לשאול כאשר חבירו שאלו כמה ימים לעומר, וענה לו היום שמונה ימים, ותו שאלו היאך זה בשבועות, וענה לו שבוע אחד ויום אחד, האם אחר כך יוכל לספור עם ברכה.

א. צדדי הספק

וצדדי הספק, דלחד גיסא יש לומר דלא יצא בעניינתו, ויכול עדיין לספור בברכה, דהרי כשהזכיר השבועות לא אמר היום, והרי בלא אמר היום לא יצא.

אך לאידך גיסא יש לומר דיצא, דנימא דהרי קודם אמר כבר היום, ואמירתו דשבוע אחד ויום אחד אזיל על מה שאמר מתחילה היום.

ב. היום היה שלא לשם מצוה

אך לכאורה לא יצא, דהרי האמירה הקודמת מוכחא שהיה שלא לשם מצוה, דהרי לא הזכיר שבועות, ונמצא דמילת היום לא נאמרה לשם מצוה.

אך באמת תליא במי שכוון במילת היום להמשיך למשהו אחר, כגון לומר 'היום' אם בקולו תשמעו, ונמלך וסיים לספירת העומר, ולא חזר שנית על מילת היום.

והיה מקום לומר דהיום רק מגלה שמכוין לספירת העומר אך אינו מן המצוה. ואם כן הכי נמי בנידון דידן נימא דמהני גם מה שאמר 'היום' שלא לשם מצוה.

ג. סמך על היום דהשואל

אך יקשה על זה, שהרי אם חבירו שאלו כמה היום לעומר, וענהו ששה ימים, חוזר וסופר בברכה, דאין לו ספירה מכיון דלא אמר היום, אע"פ דהרי מוכח שכונתו לששה ימים לעומר, דהרי אמירתו היה לענות על השאלה ששאלו כמה היום לעומר. [אמנם במאמר מרדכי (שם סק"ו) כתב דיצא, וצריך עיון הא חבירו לא נתכוין להוציאו והיאך תועיל אמירת חבירו].

אמנם יש למידן שאם לא אמר כלל רק חבירו אמר, לא יועיל, אבל כשהוא אמר היום בלא כוונה כן יועיל. ואנוכי לא ידעתי.

[ואחד מגדולי הדור שליט"א קאמר דאע"פ דיש חילוק, אך צריך עיון אם הוא מחלק].

ד. מהו לענין נדרים

כמו כן יש לעיין מהו בנדרים דצריך ביטוי שפתיים, ואמר הריני

ורצה לסיים 'משתדל להיות בן אדם', ובמקום זה סיים מילת נזיר.
ולולא שאיני כדאי, היה נלעג"ד דאין כאן נדר.
ויש לומר דהכי נמי הכא אינו ספירה כשחשב במילת היום לדבר
אחר. ואנכי לא ידעתי.

אך אחד מגדולי הדור שליט"א דייק מתוספות בנזיר נ"ט א' סד"ה
ובית הלל דהוה נדר, דכתבו תוספות דאם אמר הריני נזיר, ואחר כך
נמלך והוסיף מן הגרוגרת, הוי נדר מן הגרוגרות.

ענה לחבירו ולא ספר עוד

**הנה יש לעיין לדינא במי שטעה וענה לחבירו היום ששה ימים
בעומר, והוא שכח לספור אחר כך אותו יום, גם בלילה וגם למחרת
ביום, האם יוכל לספור בברכה ביום השביעי דהרי חיישין לבה"ג.**

א. דעת החתם סופר שלא יברך

הנה בתשובות חתם סופר (ח"ו סי' י"ט) כתב שלא יברך, וטעמיה
דהיה בלא כוונה, דאיהו אזיל כחדעה דבדאורייתא אמרינן דמצוות
צריכות כוונה אבל בדרבנן אמרינן דמצוות אין צריכות כוונה, ואם
כן בנידון דידן דספר ולא כוון לצאת, יהא תליא דאם ספירת העומר
דאורייתא אם כן לא יצא, ואם הוה מדרבנן אם כן יצא, נמצא דהוה
ספק דילמא לא יצא, ואם כן לא יברך למחרת.

[ואירי גם באופן שכתב באגרת ספירת העומר, דלא יברך למחרת, דהרי היה
בלא כוונה].

ב. בספק מברך

לכאורה תמוה, דהא קיימא לן בשולחן ערוך (שם סע' ח') והוא
מתרומת הדשן (סי' ל"ז) דאע"פ דאם שכח לברך באחד מהימים, סופר
בשאר ימים בלא ברכה, אבל אם הוא מסופק אם דילג יום אחד ולא
ספר, יספור שאר הימים בברכה. [וכן בספר ביום, דספירת יום הוה
ספק].

ואם כן הכי נמי נימא בנידון דידן, דאע"פ דהוה ספק מכל מקום
נימא דיכול לספור שאר הימים בברכה.

אך יש לומר דכונתו למאי דכתב בתרומת הדשן (סי' ל"ז) דטעמא
דבספק מברך, דחיישין למאן דאמר ספירת העומר דאורייתא, ואז
הוה ליה ספיקא דאורייתא, ואז להסוברים דבספיקא דאורייתא
מברכין יכול לברך.

ואם כן בנידון דידן לא שייך זה, דכל הצד שיברך רק אם ספירת
העומר דרבנן, ואם כן היאך יברך, הא למאן דאמר ספירת העומר
דאורייתא לא יצא, ויצא רק למאן דאמר ספירת העומר דרבנן, והרי
מספקא לן שמא דאורייתא ולא יצא, ואם כן היאך יברך מספק.

והנה לפי זה נמצא דאם כל הא דיצא בספירה הוא רק לגיסא
דספירת העומר דרבנן, לא מהני. [וכוון הא שכתבנו לעיל באופן שבירך
בבית הקברות].

[אך העירו דמכל מקום בעלמא בספק אם ספר, יש גם ספק אם
כבה"ג או כתוספות, וזה ספק בדאורייתא, ומצרפינן עוד ספק שמא
ספר ולא דילג. ויפה העירו].

ג. גם בדאורייתא אין צריכות כוונה

אך הנה למאי דקיימא לן דגם בדרבנן צריך כוונה, והא דאינו
מברך דלענין ברכה חיישין למאן דאמר מצוות אין צריכות כוונה
ואפילו בדאורייתא, אם כן אכתי יש לעיין בענה לחבירו אם יציל
שיספור למחרת. ועיין לקמן בדברי הזכרון יהודה דסובר דבאמת
יכול לברך.

יכול לברך למחרת

**הנה דן בתשובות זכרון יהודה (למהר"י גרינוולד, ח"א סי' קמ"ו) דבאופן
שאמר היום ל"ג בעומר, ואחר כך שכח לספור אותו יום, האם אהני ליה
שיוכל לספור למחרת בברכה. וכן דן באופן שרק כתב במכתב היום ל"ג
בעומר.**

**וכתב דיוכל לספור למחרת בברכה, דמפאת הא דלא הזכיר השבועות,
הרי אינו מעכב.**

**וכן מפאת הא דלא כיון לספירת העומר, הא בדיני דרבנן לא בעינן
כוונה, ותו, דבמכתב הא באמת נתכוין לספור, [והא נחלקו הפוסקים אם
יצא במכתב],**

**ומפאת הא דקאמר רק בראשי תיבות 'ל"ג', הא איכא דסברי דיצא.
ויש לעיין בדבריו הקדושים של מרן זצ"ל:**

א. לא הזכיר שבועות

חדא, דבמשנה ברורה (שם סי' ק"ב) כתב דלאחר שבוע ראשון ואמר
כך וכך לעומר, ולא הזכיר שבועות, יכול לברך בעצמו, דכאן מוכחא
דלא נתכוין לצאת.

ויש לומר דנחי דבמשנה ברורה כתב דחוזר וסופר עם ברכה, מכל
מקום הרי חזינן דלכתחילה אין לענות גם בשבוע השני לחבירו היום
כך וכך לעומר, דמכל מקום חיישין שיצא, ונימא דבזה סגי לענין
שיוכל לספור למחרת עם ברכה. ומכל מקום צריך ראיה.

ב. גם בדרבנן צריכות כוונה

תו יש לעיין בהא דכתב דרך מצוות דאורייתא צריכות כוונה, אבל
מצוות דרבנן לא צריכות כוונה, הנה כך כתב במגן אברהם (סי' ס"ג)
ויליף לה מהרדב"ז (סי' אלף צ"ד, וראיתי שהעירו שצריך עיון מדברי הרדב"ז
שם), אבל בביאור הגר"א (סי' תפ"ט סע' ד') פליג וסבירא ליה דגם
בדרבנן צריך כוונה, וכן פסק במשנה ברורה (סי' ס' סק"י). [א"ה וכן יש
להעיר גם על דברי החתם סופר הנ"ל].

ג. לא נתכוין למצוה

תו צריך עיון במה שכתב בדמכתב נתכוין לספור, דהרי מכל מקום
לא נתכוין למצוה.

ד. לחוש שאין צריכות כוונה

תו יש לעיין, דחנה הא דמברכין למחרת בספר ביום, כתב בתרומת
הדשן (שם) דמצרפינן השיטות דספירת העומר דאורייתא והשיטות
דבספק דאורייתא מברכין. והשתא להאמור בדעת הזכרון יהודה,
הא כל הא דמהני בלא כונה היינו רק אם ספירת העומר דרבנן ואז
היאך נוכל לברך אחר כך.

אלא יש לומר דמכל מקום נחוש למאן דאמר מצות לא צריכות
כוונה למימר דאיכא ספק ולמחרת יוכל לברך, וכדחזינן דחיישין
להאי מאן דאמר שאם ענה לחבירו לא יוכל לברך אחר כך, הרי
דחיישין לה ואם כן נחוש גם לקולא שיוכל לספור למחרת.

נעשו ברכות לבטלה

**הנה דעת בה"ג דבעינן כל המ"ט ספירות, ואם דילג לא יברך.
וכתב החיד"א (עבודת הקודש, מורה באצבע סי' ז' אות ר"ז) דלדעת
הבה"ג אם דילג יום אחד, גם כל הברכות שבירך עד עכשיו נעשו
ברכות לבטלה. [ועיין בשו"ת דעת סופר דתיקשי לבה"ג דניחוש שמא ימות].**

א. מחר ידלג

לפי זה ביודע שידלג מחר, לא יוכל לברך היום. ואם מספקא ליה
אם ידלג, בזה יש לומר דיברך, דהרי בספק דילג מברכין.

ב. רוב שידלג

אלא יש לעיין מהו כשאינו ספק השקול אלא יש רוב על הדילוג,
כגון אדם שנמצא בעיר שרובה עכו"ם ומיעוטה ישראל, והוציאו אדם
בספירה, ואינו יודע אם הוא עכו"ם או ישראל, האם נצרף המיעוט
לחולקים על הבה"ג.

וכן אדם שהוא גוסס ר"ל, וקיימא לן דרוב גוססים למיתה, האם
יוכל לברך על ספירת העומר. [וכי תימא דיש לחוש שימות בין הברכה
לספירה, יהא הנידון בגוונא שידעינן שעכשיו יחיה].

ג. ספק ספיקא שידלג

יש לדון באופן שמסתפק אם דילג יום אחד, ולמחרת שכח לספור
עד בין השמשות, מי אמרינן דמספק מועיל ספירה בבין השמשות,
ואם כן עדיין יכול להמשיך לספור בברכה, או דלמא שאני הכא
דאיכא שני צדדים שאינו יכול לברך, חדא, דאולי דילג יום אחד,
ושנית, דאולי הבין השמשות היה לילה ונמצא שחסר היום השני.

וכתב בתשובות בית שלמה (אוי"ה סי' ק"ב) כהצד הראשון, וטעמא
דמילתא, דשיטת הבה"ג הוי רק שיטה יחידאה, ומשום הכי כשיש
ספק דאולי כן ספר, כבר לא חוששין לדברי הבה"ג, אע"פ דאיכא גם

ספק ספיקא לפוטרו.

חזינן דאע"פ דאיכא ספק ספיקא שלא ספר, מכל מקום מקילינן שלמחרת יוכל לברך, ואם כן הכי נמי נימא דאע"פ דאיכא רוב שלא ספר, מכל מקום למחרת יכול לברך.

ד. לחלק בין ספק ספיקא לרוב

אך יש לחלק, דרך בספק ספיקא מקילינן לצרף המיעוט ולא ברוב, דהרי חזינן דרוב עדיפא מחזקה, משא"כ ספק ספיקא לא פסיקא לן דעדיפא מחזקה. [נ"ה, עיין ברמ"א יו"ד סי' ק"י סעי' ט' ובט"ז שם סי' ט"ו, ובש"ך שם בדניי ספק ספיקא אות כ"ז ל'].

וכן בספק ספיקא לטהרה מטמאין ברשות היחיד (תוספות בבא בתרא נ"ה ב' ד"ה ר"א), וברוב לטהרה מטהרינן, (א"ה, כמבואר בגמרא כתובות ט"ו א') דבתשעה צפרדעים ושרץ אחד ביניהם טהור אף ברשות היחיד, חזינן דרוב עדיפא מספק ספיקא.

ומכל מקום שפיר יש לומר דמצרפינן המיעוט והלכך יוכל לברך.

ה. עיקר דינא דהבית שלמה

אמנם עיקר פיסקא דהבית שלמה, יש לעיין דחזינן דהאי דינא שספק דילג מברך, מקורו בתרומת הדשן (סי' ל"ה), ויהיב טעמא דאיכא דסברי דספירת העומר דאורייתא, ואף שתוספות סברי דרך מדרבנן, הרי אינהו פליג אבה"ג.

ומתבאר מדבריו דאם היה ספירת העומר דרבנן לא היה מקיל, ואע"פ שכל דינא דבה"ג ספיקא. [נמוזה הוכיח בחיי אדם (כלל ה' סעיף ו') דבספק ספיקא לחיובא לא מברכין].

נמצא לפי זה דהיכא דלכולי עלמא תהא ספירת העומר דרבנן, לא יהא פיסקא דתרומת הדשן ולא יברך, כגון באופן שספק אם דילג, ולמחר ספר בברכה בבית הקברות, דלדעת השולחן ערוך (או"ח סי' ע"א סעי' ז') לא יצא, וזה רק מדרבנן, והשתא לא יוכל לברך דילמא דילג והרי הכא כל חיובו רק דרבנן. [ולדינא קיימא לן לחוש להראב"ד דיצא בבית הקברות ואין מברכין].

שואל את חבירו

הנה אם אדם שואל את חבירו היום כך וכך לעומר, יש לדון אם יוכל אחר כך לספור בברכה, ואיתא בפוסקים (א"ה, כף החיים שם סי' ס"א, וקובץ מבית לוי בשם הגר"ש ואזנר, עניני ניסן עמוד פ"ד) דלא הפסיד הברכה.

וצריך עיון מאי שנה מהעונה לחבירו כך וכך לעומר. וצריך לומר

עניני שבת

מצקת

הנה קיימא לן בלח ונצטנן לגמרי יש בישול אחר בישול. וכתב ברמ"א (סי' ש"ח סעי' ט"ו) דאם עדיין חם מעט אין בישול אחר בישול. אך דעת המחבר דאף בכהאי גוונא יש בישול אחר בישול. [והיינו כל זמן שאינו יד סולדת].

והנה לדעת המחבר, תבשיל לח שנתבשל ועדיין הוא יד סולדת, אם הכניסו לתוך כלי שני, דינו כמו נצטנן ויש בו עתה משום בישול ואסור לבשלו. [נ"ה, דהרי בדבר המונח בכלי שני, נוסף כח מבשל על ידי הבישול]. וכך כתב בפרי מגדים (סי' ש"ח א"א סי' י"ב), וכן הוא ברבינו יונה (מובא בר"ן פרק במה טומנין כ"ב א' בדפי הרי"ף ד"ה והרב). ולפי זה אם מזגו משקין לכלי שני, לדעת המחבר אין לבשלם.

מעתה שאלו, בהכניס לסיר כף והוציאו, היאך מחזיר הכף בחזרה לתוך הסיר, הרי להסוברים דהוא כלי שני, שנסתפקו בזה תוספות בעבודה זרה (ל"ג ב' ד"ה קינסא), וקיימא לן לחומרא לכל הצדדים, אם כן לדעת המחבר היאך מחזיר הכף לכלי ראשון.

א. ספק ספיקא

ויש ליישב ב' אופנים, חדא, דגם לדעת המחבר הוי רק איסור מספק, דהא איכא דסברי דאין בישול אחר בישול אף במשקה ונצטנן

דהתם עונה המספר, וכאן כיון ששואל זה לא לשם ספירה.

[ולא מפאת שאינו יודע, שהרי אף באינו יודע וסופר מספק שני ימים, אסיק בדבר אברהם (נ"א סי' ל"ד) דיש לומר דחשיבא ספירה]. והלכך יש לומר דדמי למי שסבור שנמצא ביום האתמול וסופרו עוד הפעם, ובאמת הוא ביום שלאחר זה, אך טעה וחושב שאתמול יום אחד יותר, דבזה לא הפסיד הברכה וכדכתבו הפוסקים.

נשים לאכול קודם הספירה

הנה כתב ברמ"א (סי' תפ"ט סעי' ד') דכשהגיע הזמן דספירת העומר, אסור לאכול עד שיספור, ואפילו התחיל לאכול פוסק וסופר.

ויש לדון מהו בנשים שמברכות קודם ספירת העומר האם מותר להם לאכול מקודם.

א. במקום צער מותרות

הנה כתב בחיי אדם (סי' קמ"א סעי' ז') לענין תקיעת שופר, דאם קשה לאשה אם אינה אוכלת קודם התקיעות, מותר לה לאכול, כי בלאו הכי מדינא פטורות מתקיעת שופר, ואע"ג שכבר קבלו עליהם לחובה, מכל מקום במקום צער או חולי יש לומר דלא קיבלו על עצמם. משמע דבלא זה לא תאכלו, ואם כן הוא הדין לענין ספירת העומר, נימא דלא יאכלו קודם התקיעות אבל במקום צער מותרות.

ב. חייבות מעיקר הדין

אך יש לדון דהכא גרע, ואסורות אף במקום צער, דהרי לדעת הבה"ג אם שכח יום אחד לא קיים המצוה, נמצא דאם תשכח יום אחד יהיו ברכותיה לבטלה למפרע, [כמו שכתב בחי"א בעבודת הקודש, מורה באצבע סי' ז' אות ר"ז], נמצא דאשה שהתחילה לברך על הספירה, מדינא חייבת להמשיך לספור כל יום, ואם כן עכשיו מדינא חייבת בהספירה ואסור לה לאכול.

ג. אכתי ספק דרבנן

אך צריך עיון, דהא דנעשו למפרע ברכות לבטלה, היינו רק לדעת הבה"ג דהוה רק ספיקא, דהרי איכא דפליגי על בה"ג, ואם כן שוב אין לאסור האכילה, דהנה כתב הגרע"א (כמו שיש למיזן מדבריו בגליון או"ח סי' רע"א על מג"א סי' ק"י) דבספק קרא קריאת שמע מותר לאכול קודם הקריאת שמע השני, מפאת דכל האיסור לאכול קודם קריאת שמע הוה רק מדרבנן, והשתא דמסופק אם חייב בקריאת שמע, יש לומר דלענין האיסור אכילה נימא ספיקא דרבנן לקולא.

ב. ספק דרבנן

עוד יש ליישב, דהנה איכא דסברי דלחלוותי שבכוס הוי פסיק רישיה דלא איכפת ליה, ואינו אסור אלא מדרבנן, ואם כן שוב יש לומר כיון דהוה רק ספק אם יש בישול דאיכא דסברי דאין בישול אחר בישול, שוב מקילין בדרבנן.

אך לפי זה גם בכוס לחה יש להקל אם היה מבושל כל צרכו. אמנם הרי לא דמי למצקת, דהתם סגי בספיקא דמצקת [היינו מה שהבאנו לעיל מתוספות בעבודה זרה דהוה ספק כלי ראשון או כלי שני] ובהא דהוי דרבנן, דנימא בזה ספק דרבנן לקולא. וצריך תלמוד.

ג. פינה ממיחם למיחם

הנה בעיקר הך דינא דרבינו יונה דאסור למיעבד כלי שני לכלי ראשון, תיקשי דבגמרא ריש כירה (שבת ל"ח ב') דיינינן בפניה ממיחם למיחם אם מותר להחזיר, ותיקשי הא בלאו הכי יש כאן איסור בישול, דכשמפנהו לכלי השני הוה ליה כלי שני, ואחר כך מחזירו על האש. ויש לומר דאיירי שהכלי שני חם בחום כלי ראשון דגם הוא היה על האש. [נ"ה, ועיין בחזון איש או"ח סי' ל"ז סי' ק"י].

אבא תרומה להפצת הגליון, בכל תרומה הנך זוכה לסייע להפצת תורת רבינו זצ"ל. וודאי רבינו דצוקלה"ה יתא מליץ יושר לכל הפסיע בהפצת תורתו שיתברכו בכל משאלות לבם. אפשר לתרום דרך גדרים פלוס מס' קופה 9000893 (תורת חסד) או במערכת טלפונית 03-7630585 מס' 346 שילוחה 1

המערכת, סוקולוב 17 ב"ב ט"ו 035703949 L5703949@gmail.com

זאת למודעי הדברים הנדפסים כאן אינם תמיד בלשוננו של רבינו זצ"ל, מפאת שלפעמים דרכו היתה לכתוב בקצרה, ולתועלת המעיינים היה מן הצורך להוסיף תיבות קישור והסבר. הרבה פעמים האריך רבינו בכמה וכמה דרכים ואופנים באותו ענין, ולפעמים עשר ידות על הנדפס כאן, ע"כ במקום שהאריך העתקתו רק חלק מהדברים.

"שלמים מציון"

דברי תורה בפרשת השבוע בהלכה ובאגדה מתורתו של מורנו ורבנו
הגאון הגדול רבי שלוי בן ציון פלמן זצוק"ל

פרשת אמור

ולא תחללו את שם קדשי

"ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל אני ה' מקדשכם". (פרק כ"ב פסוק ל"ב).

התלמיד שפעם הראשונה שמע ממנו כך, זה עשה עליו רושם חזק מאוד, עד שכמעט ולא ידע באיזה עולם הוא חי, אבל בהמשך התרגל לכך כמו דור המדבר שהתרגלו לעמוד האש.

ופעם כשהחפץ חיים שמע על אדם שמעמידים אותו למשפט על עלילת שוא, מכיון שקינא לשם ה' ותורתו, אמר "אני מאוד מקנא באיש הזה שהוא נידון על כבוד שמים, חבל שלא זכיתי בכל ימי חיי להיות נידון וחשוב על כבוד שמים". (שם, עמוד ס"ט).

משמר המלך

בדרשה שמסר החפץ חיים בפתחה לכנסיה הגדולה בשנת תרפ"ג, אמר (שם, עמוד נ"ח) שהדרך היתה אצל המלכים הקדמונים, שכאשר המלך היה יוצא לסייר במדינה, שרי המלוכה היו מלווים אותו רק עד איזה מקום ידוע. ומשם והלאה בכל עיר ועיר שהיה מגיע, היו מושלי העיר יוצאים לקראת המלך, מקבלים את פניו ומלווים אותו עד יציאתו מן העיר. וכשהגיע לעיירות יותר קטנות, היו שרי העיר ההיא מקבלים את פניו ומלווים אותו. וכשהגיע בסוף לכפרים הקטנים, היה שוטר הכפר יוצא לקראת המלך. ובכל מקום שהמלך היה הולך, המושל שהלך עימו הוא היה הממונה לשמור את מרכבת המלך, ולכבדה בכבוד הראוי לה.

והנה המעמד של שוטר הכפר לעומת שרי המלוכה ומושלי המדינות הוא כאין וכאפס. השוטר הזה אין לו כמעט שום חשיבות לעומת אותם מושלים ושרים בכירים. ובכל זאת כאשר המלך עובר בכפר שהוא אחראי על שמירתו, החובה עליו לצאת ולקבל את פני המלך ולשומרו מכל משמר. ואינו יכול לפטור את עצמו בטענה שאיני ראוי לשמור את המלך, שהרי אין לי שום מעמד לעומת השומרים והשרים שתמיד שומרים על המלך. משום שעתה כשהמלך בא לכפרו זוהי חובתו וזוהי מצוותו לשמור על מרכבת המלך בכבוד הראוי לה, ואם יתגרש בתפקידו הוא עלול ליתן על כך את הדין.

הוא הדין - אמר החפץ חיים - לגבי מלכות שמים, באמת בתחילה בעת קבלת התורה אלו שנשאנו את כתר המלך, היו משה רבנו וסיעתו, שהם שמרו על כבוד ה' ותורתו. ולאחר מכן היו דורות של נביאים, תנאים, אמוראים, גאונים, ראשונים ואחרונים, כל אחד בדורו התהלכו בשם ה' ושמרו את משמרת התורה והמצוות.

וכאשר מרכבת המלך הגיעה לדורנו, אי אפשר לפטור את עצמנו בטענה שזהו דור יתום, ואיזה ערך יש לכבוד שלנו למרכבת המלך לעומת כבודם של הראשונים שהיו קדושים וטהורים? משום שאפילו שאנחנו קטנים מאוד, מכל מקום עתה כשמרכבת המלך עוברת בדורנו, חובה עלינו לעמוד על המשמר ולצאת לעזרת ה' ותורתו, ויפתח בדורו כשמואל בדורו. ע"כ דברי החפץ חיים. וכוונת הדברים שאין שום טענה שאדם יכול לפטור את עצמו שאינו ראוי לקדש את ה' ולכבדו, משום שבכל דור ודור לפי ענינו החובה מוטלת על כל בני הדור לכבד ולקדש את ה'. וכל אחד שמתחזק בתורה ובמצוות הרי הוא מכבד את ה' ושכרו גדול לאין קץ, והמתרשל בכך הוא מחלל את ה' שעונשו רב מאוד.

ברוך אלוהי שמעון בן שטח

בירושלמי בבא מציעא בפרק אלו מציאות (הלכה ה') מביא ששמעון בן שטח היה מתעסק לפרנסתו בפשתן, ולאחר מכן היה קשה לו ללכת הרבה כדי ללמד את תלמידיו. ותלמידיו קנו לו חמור כדי שלא יצטרך לטרוח הרבה בהליכתו, אלא יוכל לבוא בקלות ובמהרה ללמדם. ולאחר שקנו את החמור מצאו שתלויה עליו מרגלית יקרה, שנאבדה למוכר שהיה גוי. אמרו לו תלמידיו שאבידת עכו"ם מותרת, והקב"ה

וביראים כותב על המצווה הזו, "ולא תחללו את שם קדשי, את ה' אלוקיך תירא ותעבוד ותן כבוד לשמו ושמור מחללו, דכתיב בפרשת אמור אל הכהנים ולא תחללו את שם קדשי, ומקרא זה נוקב ויורד עד תהום, ובפירוש לאו זה ידור כל הדוים, כי חילול השם ישנו בכמה דרכים ואין להם שיעור, שכל המבזה אפילו מצווה אחת ומיקל כלל בכבוד שמים נקרא מחלל את השם". ובספר "חפץ חיים על התורה" מביא את דברי היראים הללו, והוסיף וכתב על החפץ חיים, "ופעמים רבות היה רבנו מוריד דמעות כשחזר על דברים אלו".

וב"מעשי למלך" שבספר חפץ חיים על התורה (עמוד קס"ז), מספר שפעם החפץ חיים זצ"ל היה בוויילנא ומיהר מאוד ללכת לרכבת, כדי לנסוע עבור דבר חשוב מאוד. ובאמצע הדרך ביקש ממנו אדם אחד להכנס להשלים מנין לתפילת מנחה בבית האבל. ואע"פ שהחפץ חיים כבר התפלל מנחה, בכל זאת נכנס בכדי להשלים להם מנין, ואע"פ שמחמת כן הפסיד את הרכבת. משום שחשש לחילול ה' בכך שיאמר שהחפץ חיים לא בא להשלים מנין.

היכי דמי חילול ה'

ובגמרא ביומא (דף פ"ו א') מצינו שהגדרה של חילול ה' משתנה אצל כל אדם לפי ענינו, ואדם חשוב שאנשים לומדים ממעשיו ודרכיו, הרי אפילו דברים קלים מאוד שלא זהיר בהם יכולים להיות מוגדרים אצלו בגדר חילול ה'. ובגמרא דנו "היכי דמי חילול ה'", ומובאים כמה דברים קלים שהאמוראים אמרו על עצמם שדבר כזה נחשב אצלם כחילול ה' אם אינם זהירים בזה, ואיתא בגמרא "רבי יוחנן אמר, כגון אנא דמסגינא ארבע אמות בלא תורה ובלא תפילין". שאצל רבי יוחנן שהיה גדול הדור יש חשש שאם ילך ד' אמות בלא תורה ותפילין יתפרש הדבר כרפיון מתורה ועבודה, ואנשים יכולים ללמוד ממנו להתרשל בלימוד התורה. וממילא יש ללמוד מכך שאפילו דברים שמדינא אין צורך להקפיד בהם, בכל זאת אם יש חשש שכשלא יקפיד בזה ייצא מכך חילול ה', הרי חובה מצד חילול ה' להקפיד בכך.

ובספר "שיחות חפץ חיים" (עמוד ס"ה אות י"ג) מובא, שבסוף ימיו של החפץ חיים כשנחלש מאוד ולא יכל לעיין בספר, ביקש שיניחו לפניו ספר ובדרך כלל חומש, והיה פותחו כדי שיהיה נראה שהוא מעיין בספר. משום שחשש לחילול ה' שיכול להכנס אליו אדם וכשיראה שהוא יושב ללא שום ספר, יחשוב שהוא יושב בטל, וילמד מכך שאפשר לשבת ולהתבטל, והרי זה חילול ה'.

ורבנו של החפץ חיים, כותב (דוגמה משיחות אבי, עמוד מ"ד אות כ"ב) על החפץ חיים "היה מזהירי כמה פעמים, מחילול כבוד התורה ולומדיה שהוא גם כן חילול ה'. וכששאלתי אותו פעם, הרי איני מפורסם לאדם גדול שילמדו ממני? ענה לי, אל תאמר כן, שאע"פ שבאמת כל השנה אינך נחשב בעיני הבריות לאדם חשוב בכדי שילמדו ממך, אבל כשתעשה איזה דבר לא טוב היצר הרע יגדיל את מעלתך עד לשמים בכדי שאנשים ילמדו ממך, ועל כן צריך להזהר מכך מאוד".

ונקדשתי בתוך בני ישראל

והנה בענין קידוש ה', כותב אחד מתלמידיו של החפץ חיים (שיחות החפץ חיים, עמוד ק"ע אות פ"ו) שהיה עומד על יד החפץ חיים בשעת התפילה, ושמע ממנו עשרות פעמים שהיה אומר בתפילה "תמסר נפשי על קידוש ה', יתקדש שמך על ידי, קח את נפשי על קידוש ה'". וכותב

להזהיר גדולים על הקטנים

והנה בתחילת הפרשה כתוב (פרק כ"א פסוק א') "ויאמר ה' אל משה אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם וגו'". ופרש"י, "אמור ואמרת, להזהיר גדולים על הקטנים". הללו "להזהיר גדולים על הקטנים" יש רמז לגדולים שיהיו זהירים בהנהגותיהם, משום שהקטנים מתבוננים במעשיהם ולומדים מהם. והדברים אמורים כלפי הנהגת האדם בביתו, שבניו ובנותיו מתבוננים במעשיו ולומדים ממנו. וכאשר האבא לומד בחשק, זהיר בברכת המזון לברכה ככוונה, זהיר בתפילה בציבור, וכן כיוצא בזה בשאר המצוות, הרי מעשיו נחקקים בלבותיהם של בניו ובנותיו והם הולכים בדרכיו. ובספר "מוסר השכל" מביא על הפסוק שבפרשת ויהי אם שמוע, "ולמדתם אתם את בניכם לדבר בם בשבתך כביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך", שמדויק בפסוק שהמילים "ולמדתם אתם" כתוב חסר ו', שלא כתוב "אותם" עם ו'. וכתב לבאר שזה בא לרמז לאדם שלא יחשוב שבזה שלומד עם בנו ומלמדו תורה ומצוות יצא ידי חובה. אלא החובה האמיתית להיות בבחינת "ולמדתם אתם" שאתם בעצמכם תהיו דוגמה לבן כדי שיוכל ללמוד ממך איך ללמוד ולקיים את המצוות.

* * *

תמימות תהינה - שכח לספור באחד מהימים אם יכול לברך לחברו מדין ערבות

"וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאתכם את עומר התנופה שבע שבתות תמימות תהינה". (פרק כ"ג פסוק ט"ו).

"תמימות" בספירה, הפסיד את המצווה ושוב אינו יכול לקיימה, מה הוא מוגדר במצוות ספירת העומר. האם בעצמותו הוא מוגדר בגדר בר חיובא, אלא שהוא בגדר אנוס שבאופן זמני אינו יכול לקיים עתה את המצווה, אבל בגוף המצווה הוא חייב ומצווה בה ככל ישראל. וממילא לגבי דין ערבות יש לו ערבות כלפי אחרים, ויכול לברך את הברכה בשביל להוציא את חברו בשומע כעונה, מצד ההלכה של ערבות. או דלמא שבזה שלא ספר באחד מהימים הוא הפקיע את עצמו מעיקר חיוב המצווה, ועתה הוא מוגדר בספירת העומר כגדר לאו בר חיובא, וממילא אין לו דין ערבות בשביל להוציא את חברו בברכה. ויסוד הדבר הוא שכיון שנאמר במצוות הספירה "תמימות תהינה", הרי נאמר בזה שמי שלא מתקיים בו התנאי של "תמימות" אינו בכלל המצווה, ואינו מצווה בה כלל. ומעתה עד כמה שהוא לא מחוייב בעיקר המצווה, הרי אין בכוחו להוציא אחרים ידי חובה במצווה, ועל כן אין לו דין ערבות כלפי אחרים ואינו יכול לברך את ברכת הספירה לאחרים.

ובשערי תשובה (סימן תפ"ט סק"ה) מביא בזה מחלוקת באחרונים, דהפרי חדש סובר שהוא מוגדר כלאו בר חיובא, ואינו יכול לברך את הברכה להוציא אחרים, שכיון שאינו חייב במצווה אין לו דין ערבות כלפיהם. ובמקראי קודש חולק עליו וסובר שהוא רק בגדר אנוס שאינו יכול לקיים את המצווה, אבל בעצם המצווה הוא בגדר בר חיובא, ויכול לברך את הברכה לאחרים ולהוציאם ידי חובה. וכתב בשערי תשובה, "ובברכי יוסף הביא בשם תשובת כנסת הגדולה וסמא דחיי ובית דוד, כהפרי חדש, וסיים והכי נקטינן".

*

נשים בברכת המזון

הנה בחיוב ברכת המזון נשים הגמרא בברכות (דף כ' ב') דנה האם נשים חייבות בברכת המזון מדאורייתא או מדרבנן, ומובא בגמרא שהנפקא מינה בזה הוא אם נשים יכולות להוציא אנשים ידי חובה בברכת המזון, שאם חיובן הוא רק מדרבנן הרי הם בגדר לאו בר חיובא, והכלל בדין להוציא אחרים ידי חובה הוא "כל שאינו מחוייב בדבר, אינו מוציא את הרבים ידי חובתו".

ומבואר בזה שאם אין לנשים חיוב לברך ברכת המזון, הרי אנו מחשיבים אותם בגדר אינו מחוייב בדבר ואינם יכולים להוציא אחרים ידי חובה. ולכאורה לפי זה יש מקום להוכיח שהוא הדין לגבי ספירת העומר, שלפי השיטות שאם שכח לספור יום אחד הרי הוא פטור ממצוות ספירת העומר, אם כן לפי המצב היום הוא למעשה לא חייב במצווה הזו, שהרי בעצם לכל כלל ישראל יש מצווה היום לספור והוא לא חייב בזה. וממילא צריך להיות שהוא בגדר נשים בברכת המזון, שכיון שלמעשה אינו מחוייב בדבר הרי הוא בגדר לאו בר חיובא ואינו יכול להוציא אחרים ידי חובה.

הפקעה מעיקר חיוב המצווה

אבל באמת אינו דומה כלל לספירת העומר, שבברכת המזון אם נשים לא חייבות בברכת המזון מדאורייתא, הרי הם מופקעות מעיקר חיוב המצווה, שהציווי של ברכת המזון מלכתחילה לא נאמר על נשים. ולכן

שלה לו את המרגלית הזו כדי שיותר לא יצטרך לטרוח לפתרונתו אלא יוכל ללמדם כל היום. ושמעון בן שטח אמר להם להחזיר את המרגלית לבעליו, וכששאלו למה הוא מחזיר את המרגלית הרי אבידת עכו"ם מותרת, השיב להם "מה אתון סברין שמעון בן שטח ברברין הוה, בעי הוה שמעון בן שטח משמע בריך אלההון דיהודאי מאגר כל הדין עלמא". ופירש בפני משה, "מה אתון סברין, השיב להם וכי אתם חושבין שמעון בן שטח ברברין הוה שנעשה חטפן ואין להעשיר הוא. בעי הוה שמעון בן שטח משמע, לא כן אלא רוצה הוא שיתקדש שם שמים על ידו ולשמוע שיאמרו בריך אלההון דיהודאי, וזה נוח לו יותר מכל שכר וריוח ממון שבעולם".

והיינו שההנאה הזו שיתקדש שם שמים על ידו, היתה שווה לשמעון בן שטח יותר מכל ההנאות שבעולם, ולכן ויתר על עושר מופלג שיכול היה להרוויח מהמרגלית הזו, בשביל שיתקדש שם שמים בכך שהישמעאלי המוכר יאמר "ברוך אלוהי שמעון בן שטח". רואים מזה את החשיבות הגדולה של לקדש שם שמים, שהיה שווה בעבור זה לוותר על כל הון שבעולם, בשביל שאיזה מוכר גוי יודה וישבח את הקב"ה ויאמר ברוך אלוהי שמעון בן שטח.

נחלקו הראשונים במה שכתוב "תמימות תהינה" בספירת העומר, שצריך לספור את כל הימים בשלמותם, האם ההלכה הזו היא לעיכובא שמצוות ספירת העומר נחשבת למצווה דווקא אם ספר את כל הימים כולם, וממילא אם שכח לספור באחד מהימים, הפסיד את המצווה ושוב אינו יכול להמשיך לספור. או שאין זה לעיכובא, שספירת כל יום ויום מימי הספירה היא מצווה בפני עצמה, וממילא יכול להמשיך לספור בשאר הימים בברכה.

ולהלכה השו"ע (סימן תפ"ט סעיף ח') כותב, שאם שכח לספור באחד מהימים ימשיך לספור בשאר הימים אבל בלא ברכה. ובמשנה ברורה מבאר שימשיך לספור בשאר הימים כדי לחוש לדעות שספירת כל יום ויום היא מצווה בפני עצמה, ומכל מקום יספור בלא ברכה כדי לחוש לדעות שכל הימים הם מצווה אחת.

שליח ציבור ששכח לספור באחד מהימים

מעשה באחד ששכח לספור באחד מהימים, וההלכה היא שסופר בשאר הימים בלא ברכה, והנה באחד מהימים הוא ניגש להיות שליח ציבור בתפילת מעריב, וכשהגיע קרוב לספירת העומר נזכר שאינו יכול לספור בברכה. והמנהג הוא שהשליח ציבור מברך וסופר בקול את ספירת העומר ולאחריו כל הציבור, והוא כיון שאינו יכול לספור בברכה צריך לבקש מאחד מהציבור שיברך במקומו, אלא שהוא מתבייש מאוד שיתוודע לכל הציבור ששכח את המצווה באחד מהימים.

ומשום כן חשב בדעתו לבקש מאחד מהציבור שביום הזה לא יברך בעצמו את הברכה, אלא הוא (השליח ציבור) יברך במקומו את הברכה, ואדם זה ייצא ממנו בברכה מדין שומע כעונה. ובוזה נמצא שאע"פ שלעצמו מצד מצוות הספירה שהוא חייב בה, אינו יכול לברך כיון ששכח לספור באחד מהימים, אבל באופן זה הוא מברך את הברכה בשביל אחד מהציבור שהוא כן חייב בברכה, שהרי ההלכה היא שמדין ערבות אדם יכול לברך ברכת המצווה לחברו, אפילו שהוא עצמו אינו מקיים עכשיו את המצווה. וממילא כאשר השליח ציבור הזה מברך את הברכה בעבור אחד מהציבור שייצא בה מדין שומע כעונה מצד ערבות, מותר לו לברך את הברכה בעבורו. ובכך יוצא שאינו מתבזה בפני כל הציבור בזה ששכח לספור באחד מהימים ספירת העומר.

והנידון בזה האם באמת מי ששכח לספור ספירת העומר באחד מהימים, אם יש לו דין ערבות כלפי זה שיוכל לברך את הברכה בשביל להוציא בה אחרים. דהנה בדין ערבות הכלל הוא שצריך בר חיובא, כדי שאדם יוכל לברך ברכה בשביל להוציא את חברו כאשר הוא בעצמו (המברך) אינו מקיים עתה את המצווה הזו, וכל תכלית הברכה שמברך הוא רק בשביל חברו, צריך שהמברך יהיה מחוייב בעצמו במצווה הזו, ואז נאמרה ההלכה של ערבות שכיון שהוא בעצמו מחוייב בעצם המצווה, ממילא יש לו הכח לברך ולהוציא אחרים בברכה הזו, גם אם הוא בעצמו אינו מקיים עתה את המצווה. אבל מי שאינו מחוייב בעצם המצווה, לא נתחדש בו דין ערבות כלפי אחרים, וממילא אינו יכול לברך את הברכה בשביל חברו.

ומעתה הנידון במי ששכח לספור באחד מהימים ספירת העומר, לפי השיטות שכל הימים הם מצווה אחת, וכיון שהפסיד את ההלכה של

הם נחשבות בגדר לא בר חיובא, וחל עליהם הכלל שכל שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא את הרבים ידי חובתן.

אבל בספירת העומר מי ששכח לספור באחד מהימים, הנידון באחרונים הוא שיש צד לומר שכיון שבעיקר המצווה הוא מחוייב בה, שהרי כשהתחילו ימי הספירה חל עליו חיוב לספור כמו על כל כלל ישראל, אלא שמחמת זה ששכח יום אחד לספור הופקעה ממנו המצווה. ובוזה יש לדון ולומר שאינו מוגדר כאינו מחוייב בדבר, אלא גם אחרי ששכח לספור הוא מוגדר כמחוייב בדבר, אלא שלמעשה הוא אנוס מלקיימה, שההלכה של "תמימות" שנאמרה במצוות הספירה היא מונעת אותו מלקיים את מעשה המצווה. ולכן סובר המקראי קודם שבספירת העומר מי ששכח לספור באחד מהימים מוגדר כבר חיובא כלפי זה שיכול להוציא אחרים ידי חובה בברכה.

אבל הפרי חדש חולק ומדמה את זה לאינו מחוייב בדבר, שסובר שזה ששכח לספור באחד מהימים אינו נחשב רק כאנוס שאינו יכול לקיים את מעשה המצווה, אלא ההלכה של "תמימות" הפקיעה אותו מעיקר המצווה, ולפי המצב שהוא נמצא בו עתה הוא מוגדר כלאו בר חיובא כלל, ועל כן צריך להיות שיחול עליו הכלל שכל שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא את הרבים ידי חובתן, וממילא אינו יכול לברך את הברכה בעבור אחרים שחייבים בספירת העומר.

*

שומע ואינו מדבר בתקיעת שופר

ולכאורה אפשר להביא ראיה לדין זה מדין תקיעת שופר, דהנה בכל התורה כולה הכלל הוא שחרש שמדבר ואינו שומע חייב בכל מצוות התורה, שההגדרה של חרש שפטור מכל המצוות נאמרה דווקא במי שאינו שומע ואינו מדבר, אבל מדבר ואינו שומע נחשב כפקח לכל דבר. והנה בדיני תקיעת שופר כותב השו"ע (סימן תקפ"ט סעיף א' ב') "כל שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא אחרים ידי חובתן. חרש שוטא וקטן פטורים. וחרש, אפילו מדבר ואינו שומע, אינו מוציא דכיון דאינו שומע לאו בר חיובא הוא".

מבואר בשו"ע שלגבי תקיעת שופר, חרש שמדבר ואינו שומע, פטור מתקיעת שופר. שכיון שאינו יכול לשמוע את התקיעה ממילא אין לו האפשרות לקיים את המצווה, ולכן הוא פטור מקיומה. וכותב השו"ע שמשום כן הוא מוגדר במצוות תקיעת שופר כאינו מחוייב בדבר, וחל עליו הכלל שכל שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא את הרבים ידי חובתן.

ולכאורה יש לדון בזה, הרי חרש שמדבר ואינו שומע, בכל התורה כולה הוא מוגדר כפקח, והסיבה שהוא פטור מתקיעת שופר היא משום שבמצוות אינו יכול לשמוע את התקיעה. ואם כן בפשוטו היה צריך לומר שהוא רק בגדר אנוס, שאין לו האפשרות לקיים את המצווה בפועל, אבל בעיקר המצווה הוא כן מוגדר כמחוייב בדבר אלא שפועל אינו יכול לקיימה. וממילא כלפי להוציא אחרים ידי חובתן, לפי ההגדרה הזו הוא יוכל להוציא אחרים ידי חובה, שהרי הוא נחשב כמחוייב בדבר. ובכל זאת אנו רואים שההלכה היא שהוא מוגדר כאינו מחוייב בדבר, ומוכח מזה שמי שאין לו האפשרות לקיים את המצווה מאיזו סיבה שהיא, הוא לא מוגדר רק כאנוס שפטור מקיום המצווה. אלא הוא מוגדר כאינו מחוייב בדבר, שהסיבה הזו שמונעת אותו שלא יוכל לקיים את המצווה, היא מפקיעה אותו מעיקר חיוב המצווה, ולכן הוא מוגדר בזה

מסכת אבות - פרק ד'

איזהו חכם - הלומד מכל אדם

"בן זומא אומר, איזהו חכם הלומד מכל אדם, שנאמר מכל מלמדי השכלתי וכו'". (פרק ד' משנה א').

התבינונות החייט

הסבא מקעלם מבאר בזה, שכל בעל אומנות שעוסק באומנותו, החיות שלו היא באומנותו, ובכל מקום שהוא הולך ובכל דבר שמתבונן המחשבה שלו היא בעיקר על אומנותו, מה הוא יוכל ללמוד מזה ביחס לאומנותו. לדוגמה, חייט, כאשר חייט הולך בין חברות עיקר ההתבוננות שלו עליהם הוא על בגדיהם ומלבושיהם, מאיזה סוג בד הם עשויים, ובאיזה סוג תפרים תפורים הבגדים, וכן כיוצא בזה. כיון שכל חיותו היא באומנות החייטות, ממילא בכל דבר הוא מתבונן מה הוא יכול ללמוד מזה על עסק החייטות שלו, איך הוא יכול לשפר את המלאכה ומה הוא יכול ללמוד מזה על עסקו לעתיד. ולכן אפילו דברים שסתם בני אדם בכלל לא מתבוננים בהם, הרי אצל החייט כיון שזהו עסקו וחיותו, ממילא עיקר התבוננותו הוא בדברים הללו.

וכן באומנות הדפוס, בעל דפוס שעוסק בהוצאת ספרים, כשהוא רואה

הנה כאשר היו שואלים כל אדם מהשוק "איזהו חכם?" מי נחשב לחכם, היה בוודאי אומר שחכם הוא אדם שמבין מצד עצמו כל דבר וענין, ובכל נושא יש לו דעה עצמית ברורה ומבינה, וכיוצא בזה. אבל מי שכל דבר הוא אך ורק לומד מאחרים, ומתבונן באחרים ולומד מהם ללכת לעשות, הוא לא נחשב לחכם. כי אם הוא חכם מה הוא צריך ללכת לאחרים, שישתמש לבד בחכמתו וכך יחליט מה ואיך לעשות, ומה לו לרעות בשדות אחרים. אבל חז"ל שהם בעלי החכמה האמיתית, הם מלמדים אותנו שההגדרה של חכם היא בדיוק ההפך ממה שמקובל בעולם, שהחכם האמיתי הוא דווקא זה ש"לומד מכל אדם".

והנה הפשט לומד מכל אדם, הוא שלומד מכל אדם את דברי החכמה שאפשר ללמוד ממנו. כל אדם יש בו דברי חכמה מיוחדים שאין באחרים, והחכם האמיתי הוא לומד מכל אדם כדי להחכים מהם את חכמתו.

וזה הפשט שאדם חכם נקרא בשם "תלמיד חכם" ולכאורה מהו הלשון "תלמיד" הרי הוא כבר חכם בעצמו ולא רק תלמיד. אלא הפשט הוא שהחכם האמיתי הוא דווקא מי שהוא בבחינת תלמיד שלומד מכל אדם, ומהם ועל ידם הוא מתעלה ומחכים בתורתו ובעבודתו.

אני יודע שהתכוונת אלי

בהספד על מו"ה הגר"ז מלצר זצ"ל סיפרו, שבמקום מגוריו בשכונת "משכנות" בירושלים, היה הגה"צ רבי אריה לוי זצ"ל מוסר כל יום בבית הכנסת שיעור בגמרא בין מנחה למערב. והרבה פעמים היה הגר"ז מגיע לתפילת מנחה ונשאר בבית הכנסת למערב, ובזמן השיעור היה מתיישב בצד ושומע את השיעור יחד עם שאר המתפללים.

בין משתתפי השיעור היה אדם אחד שלא שרר בביתו שלום בית, ובצר לה, לאשתו, ניגשה אל ר' אריה לוי, וביקשה ממנו שכאשר ילמדו בגמרא נושאים הקשורים לעניני שלום בית שירחיב בשיעור את הדיבור על הדברים הללו, ואולי זה יועיל להם שדבריו יכנסו בלב בעלה והשלום והשלווה יחזרו לביתם. ואכן בהזדמנות הראשונה כשלמדו בשיעור דברים הקשורים לעניני שלום בית, דיבר על כך בהרחבה ר' אריה לוי, והאריך בכך הרבה כיד ה' הטובה עליו. וכדיוק באותו היום השתתף בשיעור הגר"ז מלצר, ובסוף השיעור ניגש אל ר' אריה לוי לעניני כולם, ואמר לו בקול "ר' אריה, אני יודע שכל כוונתך בשיעור להוכיח על עניני שלום בית היתה אלי, אני מקבל את הדברים ואשתדל מכאן ולהבא להזהר יותר בכבודה של הרבנית".

זה ההבדל בין חכם לשוטה. חכם כל דבר ששומע הוא חושב בכך על עצמו, מה הוא יכול ללמוד מכך, איך הוא יכול להשתפר בנושא הזה. אבל שוטה בכל דבר ששומע חושב על חברו, וכששומע דברי חזיון בשיעור הוא חושב בעיקר למי התכוונו בדברים הללו, ועל כולם הוא חושב שהתכוונו, חוץ ממנו עצמו.

ספר עיקר התבוננותו בספר הוא על צורת וחיתוך האותיות, על עימוד הספר, וכיוצא בזה. כיון שעסקו הוא בדפוס, ממילא הדבר שמעניין אותו בספרים הוא האותיות והדפים. וסתם אדם כשלוקח ספר בעיקר מתבונן בדברים הכתובים בתוך הספר, אבל אצל בעל דפוס עיקר ההתבוננות הוא לא מה כתוב אלא איך כתוב, מהי צורת האותיות והכריכה. פעם היה ברשותי ככולל ספר צלי"ח על מסכת פסחים, ובאמצע נכנס אדם וכשראה את הספר ביקש לעיין בו, ובמשך זמן ממושך הוא עמד והתבונן הרבה בספר הזה. הדבר היה קצת פלא, משום שלא היה נראה שאותו אדם שייך עתה לסוגיות של מסכת פסחים, ומה יש לו לעיין כל כך הרבה ספר הזה. ולאחר שגמר לעיין אמר, "תראה איזה כתב יפה יש בספר הזה". התברר שהוא עוסק בהוצאת ספרים, וכשראה את הספר התפעל מאוד מהכתב וחיתוך האותיות. ובסופו של דבר לא נחה דעתו, עד שלקח את הספר הזה והוציאו לאור בהדפסה חדשה.

אפילו מהשוטים

ובדרך זה מבאר הסבא מקעלם את דברי המשנה "איזהו חכם, הלומד מכל אדם", שאדם שהוא חכם אמיתי שזהו מהותו ובוזה חיותו, הרי הוא לומד מכל אדם, שהוא מתבונן בכל אדם איזה דברי חכמה יש בו שיוכל ללמוד ממנו, בכדי להחכים את חכמתו.

על שלמה המלך כתוב בפסוק במלכים "ויחכם מכל האדם", ובמדרש דרשו על כך "ויחכם מכל אדם - אפילו מהשוטים". ולכאורה תמוה איזה שבח זה שהיה יותר חכם מהשוטים, הרי השוטים הם הפך החכמה, ומה שייך לומר שבח על החכם מכל האדם שהוא יותר מהשוטים.

ומבארים שהפשט בפסוק הוא ששלמה המלך יחכם מכל האדם, הוא למד את דרכי החכמה מכל האדם, ואפילו מבני אדם שוטים שכולם מתרחקים מהם ובוים להם, בכל זאת שלמה המלך לא נמנע מללמוד מהם את דרכי החכמה שאפשר ללמוד מהם.

לכבוד היארצייט של הצדיק הגאון רבי יוסף שלמה הורביץ זצ"ל שחל השבוע (נלב"ע ט"ו באייר תשכ"ב), נביא עוד כמה דברים שנשמעו מפיו. בשבוע שעבר, ובשנה שעברה (פרשת בחוקותי גיליון 70) כבר כתבם אודותי, שהיה מהצדיקים שניצלו מהמלחמה לבדו, ומן הרב מפוניבז' הגר"ש כהנמן זצ"ל הביאו לישיבת פוניבז', ושם ישב ולמד יומם ולילה בבחור צעיר. ונביא השבוע עוד כמה דברים שנשמעו ממנו.

התקן עצמך בפרודור

ר' יוסף שלמה היה לומד עם בחורים בחברותא, והיה גם משלם להם על כך כמה לירות, כדי שהלימוד יהיה קבוע ורציני. ומאוד הקפיד על זמני הלימוד, להתחיל ללמוד מיד בזמן שקבעו, ללא עיכובים.

ומספר הגאון רבי יוסף ישראל זצ"ל, שהיה בין אלו שזכה ללמוד עימו, שר' יוסף שלמה היה תמיד רוצה ללמוד בהספק גדול, להספיק ללמוד כמה שיותר דפי גמרא. ואת הסיבה לכך אמר בשם החפץ חיים, שאמר שבעולם האמת לא לומדים דברים חדשים, אלא מה שאדם למד בעולם הזה, את זה הוא יכול ללמוד בעולם הבא, אבל דברים שלא למד כאן בעולם, אינו יכול ללמוד בעולם הבא. ומשום כן רצה תמיד להספיק ללמוד כמה שיותר, כדי שבעולם האמת יוכל ללמוד את כל הגמרא הזו.

פעם אחת הגיע מו"ה הגה"צ רבי אליהו לופיאן זצ"ל לכולל פוניבז' ומסר שיחת מוסר, ובין הדברים אמר בשם החפץ חיים כי אם אדם בעולם הזה מתאמץ ללמוד ולהבין את הלימוד כמה שהוא יכול, הרי כשיבוא לעולם האמת הוא זוכה להבין את הלימוד ביתר עומק, וגם דברים שלא הבין כאן בעולם יתנו לו להבין בעולם הבא.

והגר"י ישראל זצ"ל שאל את ר' יוסף שלמה, אם אין סתירה בין שתי השמועות מהחפץ חיים, שהרי הוא אמר בשמו שלא ילמדו דברים חדשים בעולם האמת. והשיב לו ר' יוסף שלמה, ששתי השמועות הם אמת, מצד אחד בעולם האמת אדם לא ילמד דברים חדשים, ומשום כן באמת צריך להספיק ללמוד כמה שיותר כאן בעולם, כדי שזכה ללמוד את הלימוד הזה גם בעולם האמת. אבל מצד שני כמה שאדם כן למד בעולם, אם למד והתאמץ להבין את הלימוד כפי יכולתו, יזכה שבלמוד הזה יתנו לו להבין יותר לעומק.

היה טרף ונשאר טרף

עוד סיפר הגר"י ישראל זצ"ל ששמע מר' יוסף שלמה, שבעת שלמד אצל החפץ חיים בראדן, היה פעם אחת שהחפץ חיים הודיע שהוא רוצה לדרוש בבית הכנסת בעיירה, והוא מבקש מכל התושבים לבוא לדרשה, ושאיש בל יעדר! הדבר היה לפלא בעיני כולם, כי אף פעם לא ביקש החפץ חיים לדבר בבית הכנסת לתושבים, ומה יום מיומנים. כמובן כולם הודרו לקיים את רצון החפץ חיים, ובשעה הידועה היה בית הכנסת מלא מפה לפה, ולא היה בו מקום פנוי בישיבה ובעמידה.

החפץ חיים נכנס, עלה ליד הארון קודש, ואמר משפט אחד "אמריקה זה טרף! זה היה טרף ונשאר טרף". והלך לביתו.

התושבים הבינו טוב טוב כלפי מה היו הדברים אמורים, באותם שנים אמריקה היתה כמדובר שגמנה ליהדות, וכמעט ולא היה אפשרי לשמור שם תורה

ומצוות, אבל מצד שני היה אפשר להתעשר שם בהון גשמי ולחיות חיי רווחה. ובראדן כמו הרבה ערים היתה עניות גדולה מאוד, והשוטט של ראדן לא עמד בפיתוי ועבר עם כל משפחתו לאמריקה. והוא התחיל לשלוח מכתבים לבני העיירה שכדאי להם גם לעבור לאמריקה כדי שייצאו מעניותם, אבל מבין השורות היה ניכר שכבר אינו שומר תורה ומצוות כמו שהיה בראדן. ומכל מקום היו כאלו שדבריו נכנסו אל לבם, והתחילו לדבר על כך שכדאי לעבור לאמריקה. והחפץ חיים שידע מכל זאת פחד שרוח הקרירות הזו תחדור בלבבות התושבים, ויהיו כאלו שיעברו לשם ולא יעמדו בנסיון ויפרקו עול תורה ומצוות כמעשהו של השוטט. על כן ביקש לכנס את כולם, ובמשפט הזה שאמר להם דחה את ספקותיהם, שלא יחשבו כלל ללכת למקום טרף כזה שיכולים לאבד שם את יהדותם. (ועיין בגיליון "כאיל תערוג" לפרשת משפטים תשע"ו (מס' 134) עוד תוספת דברים על כך).

מי האיש החפץ חיים

בלוויה של ר' יוסף שלמה השתתף מו"ה המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל, והספידו, ולידה את המניטה עד בית העלמין כשהוא שוהה במקום עד לאחר הקבורה. והיה זה דבר נדיר מאוד, משום שנולדו הלוויית של אשתו ע"ה לא זכור לתלמידיו שנכנס לבית העלמין, כי היה נוהג כמנהג הגר"א שלא להכנס לבית העלמין. וכאן חרג ממנהגו ושהה במקום עד לאחר הקבורה. ולאחר מכן הספידו גם בשיחה, בישיבה ובכולל.

כשחזר המשגיח מהלוויה, הוא נסע במונית עם כמה מתלמידיו בחזרה לישיבה ולביתו, בדרך דברו התלמידים על כך שר' יוסף שלמה זכה לאריכות ימים, שנפטר כבן מאה שנה, ועד יומו האחרון שקד על תלמודו בצלילות הדעת נהג המונית הבין את שפת האידיש, וכששמע את השיחה התערב ואמר להם שגם בעיירה שהוא היה דר בה לפני המלחמה היו אנשים מאריכים ימים ושנים, וכמעט כולם נפטרו בגילאים מבוגרים מאוד. ואמר, "אני אניד לכם את הסיבה לכך, משום שאז היו אוכלים רק אוכל בריא, והרבה פירות וירקות, ומשום כן לא היו חולים והאריכו ימים".

כששמע את הדברים, שאלו מיד "תגיד לי, האם התגוררו בעיירה שלכם הרבה תושבים או מעט?". השיב הנהג, שזו היתה עיירה קטנה מאוד, ולא היו בה הרבה תושבים. אמר המשגיח, "אם כן זו הסיבה לאריכות ימים, כתוב בפסוק בתהילים "מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב נצור לשונך מרע וגו'", שבזכות זהירות מלשון הרע, זוכים לבריאות ולאריכות ימים, וכיון שבעיירה שלכם היו קצת אנשים, לא דיברו הרבה לשון הרע, כי כמעט ולא היה על מי לדבר, והשמירה מלשון הרע היא גרמה להם לבריאות ולאריכות ימים".

יחי ראובן

מתוך הספר "יחי ראובן" מאוצרותיו של הגאון הצדיק רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל

להזהיר גדולים על קטנים

אָמַר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אֶהֱרֹן וְאֶמְרַתְּ אֲלֵהֶם (כא, א)

וברש"י: "אמר ואמרת - להזהיר גדולים על הקטנים".
הפסוקים הללו עוסקים בסמאת הכהנים, והקב"ה אומר למשה להזהיר את הגדולים לשמר על הקטנים לבל יסמאו.

מקשה על כך **רבי זלמן סורוצקין** זצ"ל: מדוע דוקא במצוה זו מזהרים הגדולים על הקטנים? הלא את כל התורה כלה עליהם להנחיל להם!

הלא, כאשר ילד קטן נוגע במקצה בשבת, אומרים לו: זה מוקצה... כשילד רוצה לאכול משהו, אומרים לו: אל תאכל אם אין לזה הכשר טוב... מה מיוחד, אפוא, במצוה זו, שהתורה מדגישה להזהיר גדולים על הקטנים?

והוא תרץ ואמר, כי אנו רואים יסוד גדול מאד בעניני חנוך, מתוך הדברים הללו: כאשר אב אומר לבנו לא לגעת באבן בשבת, הוא מרים את עינו ורואה שכולם לא נוגעים. כאשר אב מסביר לבנו לא לאכול מאכל שאינו כשר, הוא מתבונן סביבו, ורואה שאכן כולם אינם אוכלים אוכל שאינו כשר. כל איסור אחר ילד מבין - אסור לאכול ללא ברכה, אסור לשלטל מוקצה, כי גם כל החברים שלו נוהגים איסור בדבר.

לא כן במה שנוגע לאזהרות הכהנים על שומאת מתים.

הבה נדמיין לעצמו את המקרה הבא:

באחד הימים משתחרר הילד לביתו מן החדר, משום שגדול הדור נפשה. הוא רץ הביתה ורוצה לצאת עם אבא להלויה, אבל לא. אבא עוצר אותו: "אנחנו איננו הולכים לשם, אנחנו כהנים..."

"ומה אם אנחנו כהנים?" - מתפלל הילד - "האם אנחנו יותר צדיקים מכולם? הרי כל הרבנים הולכים להלויה הזאת..."

כאן מתחילה הבעיה... כאן צריך האב לחנך את בנו כנגד הורם. כשהרב ששמו 'כולם' מתיה, נצב האב בפני בעיה לא פשוטה.

כשצריכים להלחם נגד "כולם", באה התורה ומוזהירה "אמר ואמרת", להזהיר גדולים על הקטנים.

זהו יסוד חשוב מאד בחנוך כל אדם לעצמו ובחנוך הילדים בבית, ומי שישכיל לעשות בו שמוש נכון, יוכל להחזיר לביתו עקרונות חנוכיים רבים ולרומם את הליכות הבית.

הוא יזכיר לילדיו: אנחנו מקפידים על ענין כלשהו יותר מאחרים, משום שאנחנו שונים ואחרים, בגלל היותנו כהנים!

"שמירת" המצוות

וְשִׁמְרַתֶּם מִצְוֹתַי וְעִשִּׂיתֶם אֹתָם אֲנִי ה' (כב, לא)

השתוקקות לקיום המצוה

רש"י מפרש: ושמרתם - זו המשנה, ועשיתם - זה המעשה".

אולם שבעים פנים לתורה, וה"חם סופר" כותב, כי ל"ושמרתם" יש פירוש נוסף, מלשון "ואביו שמר את הדבר" (בראשית לו, יא) - יעקב אבינו ע"ה המתין וציפה לקיום החלומות של יוסף.

בכך באה התורה הקדושה ללמד ולהורות לנו שלא רק לעשות את המצוות, אלא לחכות ולצפות לעשייתן, להשתוקק לעשיית המצוות.

נאמר בגמרא (שבת סג ע"א): "אמר רב חנינא בר אבדי: כל העושה מצוה כמאמרה - אין מבשרין אותו בשורות רעות, שנאמר: 'שומר מצוה לא ידע דבר רע'. אמר רב אסי ואיתימא רבי חנינא: אפילו הקדוש ברוך הוא גוזר גזירה - הוא מבטלה".

במהרש"א הובאו כמה ביאורים מה הכוונה "מצוה כמאמרה", אולם מה שברור הוא, כי ראיית הגמרא היא מהפסקו "שומר מצוה לא ידע דבר רע", היינו, שלא רק שעושה את המצוה, אלא "שומר" מצוה - מצפה ומשתוקק לקיומה, וזוהי המעלה של "מצוה כמאמרה".

אדם קם בבוקר מיצונו. שיחשוב לעצמו: 'אה, עוד מעט אוכה להניח תפילין'! לפעמים הוא מתעורר בבוקר והשאלה הראשונה שעומדת בראשו היא: 'מה השעה? האם אפשר לישון עוד חמש דקות?...' רגע מדוע הנך משתוקק לישון, הרי תיכף שעת הנחת תפילין! תתרגש. מצוות תפילין: תצפה לתפילין.

בישיבת חברון שימש כראש ישיבה **רבי אהרן כהן** זצ"ל, גאון עולם וצדיק, רוב ימיו הוא היה חולני ובעל ייסורים. משקלו היה כמשקל של ילד, והיה חלש מאוד.

ראש הישיבה, **רבי יחזקאל סרנא** זצ"ל, היה גיסו וידע היטב את מצבו וחולשתו. הוא סיפר בלוייתו, כי בהזדמנות שאל אותו: "רבי אהרן, כיצד אתה מצליח לקום להתפלל, מהיכן אתה שואב כוחות להתרומם מהמיטה [מתוך חולשה רבה]?" ורבי אהרן השיב לו: "באמת אין לי כח, אבל כאשר אני נוכר - אוי, צריכים ללכת להתפלל, זה מרומם אותי ממשכבי, מקים אותי".

"ושמרתם מצוותי" - זו ההכנה למצוה, התשוקה למצוה, וכשזוכים, ל"ושמרתם את מצוותי" מתקיים "ועשיתם אותם".

שמירה כפשוטו

אפשר גם לפרש בפשיטות: "ושמרתם מצוותי" מלשון שמירה - לשמור את המצוות, להגן שלא יתקלקלו, שהאיכות תישמר. כי אם לא שת לבו ומקיים מצוה ללא לב, ללא שמחה וללא מחשבה - אין לה ערך רב.

שמעתי פעם מהרבי **רבי שלום שבדון** זצ"ל דבר יקר. על הפסוק "ושמרתם את המצוות" (שמות יב, יז) דרשו חז"ל במכילתא: "מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה". שאל רבי שלום: מדוע דוקא בפסוק זה משמיעה התורה את הכלל "מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה" ולא במקום אחר?

והוא השיב פלאי פלאים, כדי שמצה תהיה חמץ, אין צורך לעשות פעולה כלשהיא בידיים, די אם נניח את המצה ללא עסק. עיסה העשויה ממים ומקמח, אם לא עושים בה דבר, ממילא היא מחמצת.

לכן, דוקא כאן מרמזת לנו התורה ומדגישה "מצוה הבאה לידך אלך תחמיצנה", לומר: דע לך כי כדי לקלקל מצוה ולהפסידה, אין צורך דוקא בעשיית פעולה שלילית, די אם אינך שומר עליה, היא נפסדת ומתקלקלת.

כאשר אדם מברך ברכת המזון, זו שעת קירבת ה'; נודה לך - גיועלדיק, ברית ותורה. "אם לא אמר ברית ותורה לא יצא ידי חובתו", אך גם אם אומר, והראש לא איתו - הוא מאבד הרבה! כך כתוב בספר "יסוד ושורש העבודה" ובספרים נוספים, שכאשר אומר ואינו יודע מה שאומר, אפילו שאמר ברית ותורה, הוא מפסיד את ערך המצוה. אם רק לא שומר ולא מניח את כל כובד משקלו להתרכז ולחשוב מה שמוציא מפיו, מפסיד ברכה זו שהיא מדאורייתא.

אם לא תשים לב - יבוא הגנב!

נספר מעשיה אמיתית, שאינה שייכת לענייני ממש, אבל מוסר ההשכל שייך לכאן. יהודי פלוני הגיע לאמריקה במטרה לאסוף כספים למוסד מסוים. בהגיעו לשם יצא אל הכביש הסמוך לשדה התעופה ונעמד לחפש מוניות.

נהגי המוניות השחורים שם הם דוגמת בני ישמעאל אצלנו, שהצד השוה שבהם - שדרוך להיחלץ ושמירתן עליך.

עצר מונית. הנהג השחור התעניין: "להיכן אתה צריך?"

השיב: לבורו פארק. כמה המחיר?"

הנהג זרק סכום מופרז. האיש התרעם ושען כי הסכום גבוה במיוחד. "בסך הכל לתחילת בורו פארק, לא צריך לעלות כל כך יקר", ככה דיבר איתו לכאן ולשם. בקיצור, עסק קצר של ויכוח, עד שבאו לעמק השווה. לפתע הכושי ברח לו, התניע את המונית ונסע לדרכו.

בריה משונה, כבר סיכמנו על מחיר והכל טוב מדוע ברח?...

טוב. בעוד שניות נוספות תגיע מונית אחרת. בינתיים הוא מסתכל מאחוריו איה המזוודות ומגלה כי אין מזוודות... גנבו לו את המזוודות.

באותו זמן הגיע למקום יהודי ממונטי בשם הרב ניהו זצ"ל [הוא טמון בבית החיים פוניבז'] וראה לפניו יהודי מבוהל, מסתובב ומחפש בבהלה. התעניין מה קרה, והאיש סיפר לו את שארע לו בדקות האחרונות, שנעלמו לו המזוודות.

הרב ניהו אמר לו: "מה, אינך יודע? זו הדרך שלהם. הם שולחים נהג לבלבל לך את הראש - דולר פה דולר שם, אתה מתווכח איתו ובינתיים, עד שאתה עסוק איתו, מגיע רכב נוסף ובו כושי אחר, תופס את המזוודות ובורח.

עובדה זו היא א מוירדיקער לימוד מוסר השכל. אחד מתכסיסיו של היצר הוא: אתה מתחיל לברך ברכת המזון, והוא מיד נכנס ומבלבל לך את הראש - 'אסור לי לשתוק לפלוני על מה שעשה לי אמש...', אחר כך מעלה בדעתך רעיונות כיצד לא לריב איתו, עצות כיצד לבוא עמו לעמק השווה, בינתיים ה'נודה לך ה' אלוסינו!

ברת... אתה ממשיך לומר 'ועל הכל', והוא מעסיק אותך עם הסיפור, אתה מסיים ברכת המזון, ו...אבוי לי, להיכן נעלם ה'ברכת המזון'? גבול לי אותו! הנך מרגיש רגשות חרטה - וכי כך מקיימים מצוות ברכת המזון? מסתכל על עצמך בתימהון, אבל מה אפשר לעשות, ה'ברכת המזון' כבר נעלם ולא ישוב לעולם, הגבול גדול העסיק אותך במשהו אחר, 'בפני ובשפתיו כבדונו' וביתניים הוא גונב ממך את התפילה. "ושמרתם את מצוותי" - תשמרו עליהם מהיצר הרע האורב לגונבם. שמירה מעולה!

מדדגת המלאך הנברא מהמצוה

והאלשיך הקדוש פירש את כפילות הלשון "ושמרתם ועשיתם" כך: מכל מצוה שיהודי עושה נברא מלאך, ולפי המצוה - כך המלאך, אם זו מצוה 'מסכנה', הנעשית ללא מחשבה, ללא התבוננות וללא התלהבות דקדושה - גם המלאך נראה כך, אבל כאשר המצוה נעשית עם כל ההתלהבות - נברא ממנה מלאך עם כל השלמות והחזק, והוא הסגור והמליץ. זהו שאומר הכתוב: "ושמרתם מצוותי", וכתוצאה מכך מה יהיה? - "ועשיתם אותם", אתם תעשו את המצוות, "את ההוייה של המצוה" כלשוננו. מה נהיה מהמצוה? מלאך. אתם תעשו את אותו מלאך, תקבעו כיצד הוא ייראה.

הנפת העומר - שטייגער!

והניף את העומר לפני ה'... ועשיתם ביום הניפקם את העומר כפֶּשֶׁת תמים בן שנתו לעלה (כז, יא-יב)

תנופה - הרמת האוכל הגשמי

בלשון הפסוקים משמע שהנפת העומר היא עיקר הקרבן, וצריך להבין: הרי את העומר מקריבים על גבי המזבח, רק שישנו דין נוסף להניף לפני ההקדשה. ישנם קרבנות נוספים שיש בהם תנופה, ואינם נקראים על שם תנופתם, וכאן פלא, דווקא בקרבן זה הכל מסתובב סביב ההנפה. גם בלשון הגמרא נאמר "יום הניף" - חז"ל הניחו את הדגש על התנופה. מדוע לא על ההקדשה? נאמר בפסוק "אורח חיים למעלה למשכיל למען סור משאול מטה" (משלי טו, כד) - יש צורך תמיד לפסוע לכיוון מעלה, שטייגער, למען סור משאול מטה. כמו המשל הידוע עם האופניים, שאם לא נוסעים ומתקדמים - נופלים. כך הוא גם בעבודת הבורא: "למעלה למשכיל" - עליך לעלות, "למען סור משאול מטה" - כדי שלא תיפול.

בענין עומר התנופה, רואים אנו א'מירדיגע זאך: במשך ארבעים שנה אכלו עם ישראל את המן, שהוא אוכל רוחני שמלאכי השרת אוכלים אותו - "לחם אבירים אבל איש" (תהלים עח, כה), זיו השכינה שנתגשם, והמן הזה שאכלו היה מוכר אותם, גם בגשמיות הרי ראו סביבו ניסים מיוחדים, כי מטבעו היה מאכל רוחני. והנה, מאכל רוחני מרומם את האדם, ואילו מאכל מגושם מטבעו מפריע לאדם לעלות.

מדוע אכילת מאכלות אסורות כה מגונה, עד שעליה אמרו חז"ל (גיטין ז ע"א): "אין הקב"ה מביא תקלה על ידי צדיקים" [נתוספות שם מבארים שהכוונה למאכלות האסורות, לא שאר תקלות] כתב הרמב"ן, כי המאכל נכנס בתוך האדם, מהאוכל נהיה דם ו'הדם הוא הנפש', וכאשר אוכל מאכל איסור - גופו ומותו נשמים, הוא נעשה א'שטיק טריף.

אכילת המן היתה להיפך, האכילה זיכרה את דמם ואת נפשם פנימה, ויכלו ללמוד את התורה בעמקות, כמו שאמרו חז"ל (ילקוט בשלח רמז רנח): "לא נתנה תורה להירשע אלא לאוכלי המן". כך היה במשך ארבעים שנה. הסתיימו ארבעים שנות ההליכה במדבר והגיעו לארץ ישראל, ביום הראשון של חול המועד לא יכלו עדיין לאכול חמץ, אבל מיד כאשר הסתיים 'אסרו חג' - אפו לעצמם לחם שחור של 'ברמן'... כזו ירידה נוראה, ארבעים שנה אכלנו מן ופתאום לחם שהאדם זרע אותו בידיו! הלא דבר הוא!

על כך הגיע מצוות תנופה, יום הניף, להבין שבדיקו להיפך, מן הוא לחם שמים לחם אבירים - "המוציא לחם מן השמים", רוחניות, באכילה זו העבודה היתה קלה - לכל הפחות אל תקלקל. אבל כעת עבודת האכילה יש בה הרבה יותר שטייגן, כאשר אוכלים לחם מן הארץ, לחם מגושם, העבודה היא איכותית יותר - על האדם לקחת את הגשמיות ולהשתמש בה לשם שמים, לאכול את הלחם לשם מצוה, את הברכה הוא מברך בשלמות, בכונתה הרצויה, ובכך מכניס את הרוחניות בתוך הגשמיות, הופך את הגשמיות לרוחניות. זה מירעדיק, זו עבודה רצויה לפני השי"ת!

"והניף" - אדם לוקח מאכל בהמה ומניפו, מגבירו כלפי מעלה. את הלחם הזה אני משייך למי שהשמים שלו, "לשם שמים", זו לא ירידה, זו עליה גדולה הרבה יותר - "למעלה למשכיל", שטייגן.

אכילה לשם שמים

העבודה שלנו היא לחיות לשם שמים - "וכל מעשיך יהיו לשם שמים" (אבות ב, יב). ה"מסילת ישרים" (פרק טו) כבר מאריך אודות אכילת הצדיק שהיא כהקדבת קרבן על המזבח. ידוע המעשה עם הדיבוק בחיי הגאון מוילנא שאמר, כי יש לו פחד מהרב אליהו מוילנא שאם הוא יאמר לו לצאת הוא יאלץ לצאת. שאלוהו: מדוע אתה מפחד מהגר"א, הרי אינו עושה תעניות? השיב הדיבוק: "האכילה והשתיה שלו מפחדים אותי הרבה יותר מהתעניות של משהו אחר". כיצד עושים זאת? קשה מאוד, הלא יש לאכול טעם טוב, נכון שגם במאכל טוב אומרים 'לשם שמים', אבל יש גישמעק, זה טעים.

ואמנם היו יחידים שהשתדלו לא לטעום כמעט את הטעם. על ה"חתם סופר" זצ"ל מסופר שרק בלע את האוכל, לא לעס - לא הרגיש את הטעם, וה"חזון איש" זצ"ל כותב על עצמו במכתב: "לא זכיתי לשום תענוג מתענוגי החיים". שמעתי בעדות שה"חזון איש" התבשא: "איני יודע מתי צריכים לאכול, אלא שכשמביאים את האוכל אני יודע שמן הסתם צריך לאכול", לא היתה לו שום שייכות לאכול ולאכילה.

על האדמו"ר בעל ה"אמרי אמת" מגור זצ"ל מספרים, שהרופא ביקר אצלו ובדקו, ואמר: "הוא יבש לחלושין, הגוף שלו צריך דחוף קצת שומן. עליו לאכול כמות מסוימת של חמאה כדי להבריא את גופו". הרבי שמע את דברי הרופא ואמר: "אם הרופא אומר, ודאי שנשמע בקולו, הרי הגוף זקוק לשומן".

למחרת הגיע הגבאי לחדרו ובידו שתי פרוסות מרוחות בחמאה. הרב'ה הסתכל עליו בתמיהה: "מה נשתנה היום מתמדי, שהלחם מרוח בחמאה?" השיב הגבאי: "הרב'ה אמר שיש לשמוע לרופא, לכן הבאתי".

"מה פתאום?" תמה הרבי "חמאה מורחים על הלחם? לא ולא! אבל כיון שאין אפשרות לאכול חמאה סתם כך, מביאים את החמאה עם הקפה וכאשר שותים קפה אוכלים את החמאה, וכך נכנס השומן, אבל לחם בחמאה - מאן דבר שמיה!"

אך, כאמור, כאלו דברים שייכים רק ליחידים. זה לא קל בכלל! תנסו אתם לשתות קפה עם חמאה...

אמר פעם **מרן רבי אהרן לייב שטיינמן** שליט"א: אדם צריך לעשות מעשים לשם שמים, אבל מה לעשות, לפעמים הוא מוסר שיעור ורצונו בקצת פרנסה או בכבוד, וחסר לו את הלחם שמים. אולם אל לו להתיימש לחלושין, חלילה, שיכניס **קצת** לשם שמים במעשה. נכון, הנך מעוניין בפרנסה, אבל רצונך גם ללמד יהודים תורה - גם לשם שמים. אמת שכעת לא תזכה ללשם שמים בלבד, אבל תשדל להכניס ולתבל בתוך המעשים גם לשם שמים.

"יש שזוכים שהמעשה שעושים יהיה כולו לשמים - בלתי לה' לבדו, אבל אנחנו לכל הפחות נשלב משהו לשם שמים. גם באכילה אפשר להכניס מעט לשם שמים [אדם יכול לבחון את עצמו אם אוכל מעט לשם שמים, כאשר יש לפניו לחם טעים ולחם שני פחות טעים אבל הוא בריא, שאם יאכל מהלחם הבריא - יתברר שאוכל גם לשם שמים ולא רק לשם הטעם והטעמים].

מעשי ראובן

חולי כליות, מטבע מחלתם, נאלצים למעט בשתייה. על מנת לשכך את הצימאון העז, הם משתמשים בכדורי קרח קטנים, אותם ניתן לגלגל בפה במשך זמן רב. בבית החולים ישנה מכונה מיוחדת לייצור כדורי קרח והחולים לוקחים ממנה קרח ככל צורכם. ישנם אף המגדילים לעשות ונוהגים להביא מבייתם קופסאות אחסון ולמלא אותן בכדורי קרח כדי לקחתם לביתם.

באחד הימים, בעת שרבי ראובן שהה בבית החולים, פנתה אליו בתו ובקשה לקחת כוס חד-פעמית עם מעט כדורי קרח, כדי שיוכל להשתמש בהם בביתו.

"בסדר", ענה רבי ראובן, "אבל צריך לבקש רשות". הבת פנתה אל האחיות שלא הבינה את פשר שאלתה: "בוודאי אין בעיה, בשביל זה המכונה נמצאת בבית החולים!"

היא שבה אל אביה וחזרה בפניו על התשובה שקיבלה, אבל רבי ראובן לא הסתפק בדברים.

"ממי לבקש רשות?" חקר. "מהאחות?" תמה רבי ראובן, "היא לא בעלת הבית פה, צריך לבקש רשות ממנהל בית החולים!"

אחת מבנותיו של רבי ראובן ששבה מביקורה אצלו, אמרה לילדיה בזו הלשון: "אין לכם מושג איך אני מרגישה כשאני נמצאת ליד סבא! כשאני נמצאת לידו, אני מרגישה כי אני על יד 'אמבטיה רותחת של יראת שמים'!"

דינים הנוהגים בימי העומר

נהגו שלא לעשות מלאכה בין אנשים¹ ובין נשים מפסח ועד עצרת משקיעת החמה ואילך² עד לאחר שספר³ וי"א דהמנהג הוא רק עד ל"ג בעומר ורק שיעור כדי קבורה משקיעה ואילך⁴.

ל"ג ימים בין פסח לעצרת נוהגים בהם אבילות על תלמידי ר"ע ונחלקו בזה המנהגים וכדלהלן אמנם לכו"ע על אחד ממנין הל"ג אומרים מקצת היום ככולו ומותר לאחר שתנץ החמה, יש שבחרו מיום ב' של פסח עד ל"ג בעומר ומשם והלאה עד שבועות לא קיבלו עליהם שום איסור ובחרו יום ל"ג בעומר למקצת היום ככולו, ויש שנהגו מב' אייר עד שבועות ממש וגם הם בחרו יום ל"ג בעומר למקצת היום ככולו⁵, ויש שנהגו מיום א' דר"ח אייר עד ראשון של ימי ההגבלה ובחרו ראשון של ימי ההגבלה למקצת היום ככולו ולדבריהם יום ל"ג בעומר אינו ממנין הל"ג ימים והותר לגמרי אף מבערב, ויש שנהגו להקל רק בר"ח אייר ל"ג בעומר ומר"ח סיון והלאה ולדבריהם נמצא יותר מל"ג ימים⁶ ויתפוס כל אחד כפי מנהג מקומו⁷ ובספק יש להקל⁸.

באלו ל"ג ימים נוהגים שלא לישא אשה⁹ ולהחזיר גרושתו מותר¹⁰ לארס ולקדש נמי מותר¹¹ ומותר לעשות סעודת אירוסין בלא ריקודין ומחלות וכ"ש ריקודין ומחלות של רשות דאסור¹² [ניתכן שריקודין ומחלות של רשות אסור בכל ימי הספירה מיום ב' של פסח עד העצרת¹³] להתספר אסור¹⁴ זולת בעל ברית¹⁵ והיינו סנדק מוהל ואבי הבן¹⁶ שמותרים אפ"י ביום שלפני המילה סמוך לערב ואם המילה בשבת מותרים בע"ש אף קודם חצות¹⁷ וכן אותם המותרים להסתפר בחוה"מ¹⁸ [עי' סי' תקלא והשכיח שבהם קטן עד י"ג עי' משנ"ב תקלא סקט"ז].

נזדמן לו באותם ל"ג ימים ענין שצריך לברך עליו שהחיינו מברך¹⁹.

ל"ג בעומר

ל"ג בעומר מותר לאחר שתנץ החמה²⁰ ולא מבערב²¹ הואיל וצריך מקצת היום להיות ככולו²² ויש מהאחרונים שמקילין להסתפר מבערב ומ"מ נשואין לא יעשה כ"א ביום ל"ג בעומר ולא בלילה שלפניו זולת בחל ל"ג בעומר

בערב שבת והוא שעת הדחק לעשות ביום אפשר שיש להקל אף בלילה שלפניו²³.

חל ל"ג בעומר ביום ראשון נוהגים להסתפר ביום ו' לכבוד שבת²⁴.

יום ל"ג בעומר מרבים בו קצת בשמחה ואומרים שיר המעלות בברכהמ"ז²⁵ וא"א תחנון²⁶ ואף במנחה של ל"ב משום ערב ל"ג בעומר²⁷ וא"א צידוק הדין אלא על אדם גדול שמת²⁸.

אבל מתפלל לפני התיבה בל"ג בעומר²⁹.

אין להתענות בל"ג בעומר ומ"מ אם נתענה תענית חלום א"צ למיתב תענית לתעניתו³⁰ אבל חתן ביום חופתו מתענה³¹.

שבועות

מר"ח סיון עד אחר אסרו חג א"א תחנון³² ואין מתענים בהם³³ והמתענה בהם תענית חלום א"צ למיתב תענית לתעניתו³⁴ אבל חתן ביום חופתו מתענה בהם³⁵ ואומרים קודם ברכהמ"ז שיר המעלות³⁶.

נוהגים לשטוח בשבועות עשבים בבית הכנסת והבתים³⁷ ומותר אף ביו"ט עצמו³⁸.

הדלקת נרות

מברך על הנר אקב"ו להדליק נר של יו"ט³⁹ וא"צ לברך שהחיינו על הנר מיהו במקום שנהגו אין למחות בידם⁴⁰ ויזהרו לא לענות אמן בקידוש על ברכת שהחיינו דלא ליהוי הפסק ובדיעבד אם ענו אי"ז מעכב.

ברכת שהחיינו תיבת לזמן (הזה) ה' בחיריק ולא בפתח⁴¹. בשונה משבת שמדלקת ואח"כ מברכת, ביו"ט מברכת ואח"כ מדלקת⁴² (מיהו יש מי שאומר דלא פלוג⁴³).

אסור לכבות אש ביו"ט שלא לצורך או"נ⁴⁴ לפיכך לא תכבה הגפרור לאחר ההדלקה אלא תניחנו עד שיכבה מאליו.

מעריב

מאחרין להתפלל מעריב בכניסת שבועות בצאה"כ⁴⁵.

חותם ברכה אמצעית מקדש ישראל והזמנים⁴⁶ חתם מקדש השבת⁴⁷ או מקדש ישראל⁴⁸ לא יצא וחוזר לראש

1 משנ"ב תצג סק"ח 2 שו"ע תצג ס"ד 3 משנ"ב תצג סקי"ט 4 שעה"צ תצג או' טז 5 משנ"ב תצג סקי"ד 6 משנ"ב תצג סקט"ו 7 משנ"ב תצג סקט"ו 8 שעה"צ תצג או' יד 9 שו"ע תצג ס"א 10 משנ"ב תצג סק"א 11 שו"ע תצג ס"א 12 משנ"ב תצג סק"ג 13 שעה"צ תצג או' ד 14 שו"ע תצג ס"ב 15 תצג ס"ב ברמ"א 16 משנ"ב תצג סקי"ב 17 משנ"ב תצג סקי"ג 18 תצג ביה"ל ד"ה נוהגים 19 משנ"ב תצג סק"ב 20 משנ"ב תצג סקי"י 21 תצג ס"ב ברמ"א 22 משנ"ב תצג סקי"י 23 משנ"ב תצג סקי"א 24 תצג ס"ב ברמ"א 25 משנ"ב א סקי"א 26 תצג ס"ב ברמ"א 27 משנ"ב תצג סק"ט 28 משנ"ב תכ סק"ד 29 משנ"ב תרעא סקמ"ד 30 משנ"ב תקסח סקל"ז 31 משנ"ב תקעג סק"ז 32 תצד ס"ב ברמ"א 33 משנ"ב תצד סק"ז 34 משנ"ב רפח סק"ט 35 משנ"ב תקעג סק"ז 36 משנ"ב א סקי"א 37 תצד ס"ג ברמ"א 38 משנ"ב תצד סק"ט ועי' שו"ע שח סק"ט 39 שו"ע תקיד סי"א 40 משנ"ב רסג סק"ג 41 משנ"ב תרעו סקי"א 42 משנ"ב רסג סק"ז 43 שם 44 שו"ע תקיד ס"א וס"ב 45 משנ"ב תצד סק"א 46 שו"ע תפז ס"א 47 שם 48 משנ"ב תפז סק"ב

הברכה ⁴⁹ ואם תיקן תוכ"ד יצא ⁵⁰ ודוקא בשלא התחיל עדין רצה ⁵¹ עקר רגליו חוזר לראש התפילה ⁵².

שכח לומר אתה בחרתנו ואמר יעלה ויבא יצא ⁵³ ואפי' נזכר קודם שחתם הברכה א"צ לחזור לאתה בחרתנו ⁵⁴ שכח שניהם לא יצא אע"פ שאמר והשיאנו ⁵⁵.

ליל יו"ט

טעה בקידוש בחתימת מקדש ישראל והזמנים דינו כבתפילה ⁵⁶.

תקנו להרבות בסעודה בשבועות ⁵⁷ לפי שהוא יום מתן תורה ⁵⁸.

נוהגים בכמה מקומות לאכול מאכלי חלב ⁵⁹ ודבש ⁶⁰.

האוכלים בליל שבועות מאכלי חלב ואח"כ בשר א"צ להפסיק ביניהם בברכהמ"ז ⁶¹ אבל יזהרו ליקח מפה אחרת ⁶² ולהחליף הלחם הואיל ואסור לאכול בשר וחלב מלחם אחד ⁶³ ומשום כן נהגו לאפות לחם אחד עם המאה דאז בודאי יצטרך לחם אחר לאכול עם הבשר ⁶⁴.

יום יו"ט

בשבועות שניעורין כל הלילה מותר להתפלל קודם הנץ, דכשילכו לביתם בהשכמה טורח הוא להתקבץ שנית ומ"מ יזהרו מלקרות ק"ש קודם זמן משיכיר את חבירו דזה אסור לכתחילה ⁶⁵.

הנעורים כל הלילה דיני ברכות כדלהלן: נט"י ואשר יצר יברך רק לאחר שעשה צרכיו ⁶⁶ ציצית יפטור בברכה שמברך על הטלית גדול ⁶⁷ ברכת התורה אם ישן שינת קבע על מיטתו בתחילת הלילה מברך ⁶⁸ ואם לא ישן כלל בלילה אבל ישן ביום (בעיו"ט) שינת קבע על מיטתו ג"כ מברך ואין ברכת אהבת עולם של מעריב פוטרת אם לא

למד מיד אחר התפילה ⁶⁹ או אפי' למד כל שכיון לא לצאת באהבת עולם אינה פוטרת ⁷⁰ ובסתמא יש דעות בפוסקים ויראה לצאת מאחר ⁷¹ גם אם לא יצא מאחר ברכת אהבה רבה פוטרת ברכת התורה ⁷² אם למד מיד אחר התפילה ⁷³ והיינו שלא הפליג בעסקיו אבל כל עניני התפילה ומה שהולך להביא ספרים עדין חשיב למיד אחר התפילה כל שלא הפסיק בדיבור ⁷⁴ אלקי נשמה ומעביר שינה אם ישן בלילה ששים נישמין יכול לברך ואם לא יראה לצאת מאחר ⁷⁵ ושיעור ששים נישמין י"א דהוא ג' שעות וי"א דהוא יותר מחצי שעה וי"א דהוא מעט יותר משלוש דקות ⁷⁶.

נוהגים לומר רות בשבועות בלא ברכה ⁷⁷.

אקדמות מילין אומרים קודם שהכהן מתחיל לברך ⁷⁸.

אין לקרות קטן למפטיר הואיל וקורין המרכבה למפטיר ⁷⁹ ונוהגים בקצת מקומות שגדול וחכם קורא זאת ההפטר ⁸⁰.

שכח בברכהמ"ז יעלה ויבא אם נזכר אחר שאמר ברוך אתה (של הקל אבינו) חוזר ליעלה ויבא ואומר אח"כ ובנה ירושלים וכו' ⁸¹ ואם נזכר אחר שאמר ברוך אתה ד' מהנכון שיסיים למדני חוקיך כדי שלא יהיה השם לבטלה והוי כלא סיים הברכה וחוזר ליעלה ויבא ⁸² התחיל ברוך אתה ד' אמ"ה ולא אמר עדין תיבת הקל ימשיך אשר נתן ימים טובים לעמו ⁸³ ישראל לששון ולשמחה את יום חג השבועות הזה ברוך אתה ד' מקדש ישראל והזמנים ⁸⁴ ומברך ברכת הקל אבינו וכו'. ובנזכר אחר שאמר תיבת הקל (אבינו) חוזר לראש ברכהמ"ז ⁸⁵ ודוקא בב' סעודות ראשונות של יו"ט אבל אח"כ א"צ לחזור ⁸⁶.

יבורך המצלם ומפיץ לזיכוי הרבים

להערות:

054-8495635

49 משנ"ב תפז סק"ד 50 שו"ע תפז ס"א 51 תפז ביה"ל ד"ה תוכ"ד 52 משנ"ב תפז סק"א 53 שו"ע תפז ס"ג 54 משנ"ב תפז סק"ב 55 משנ"ב תפז סק"א 56 משנ"ב תפז סק"ב 57 משנ"ב תפז סק"א 58 שעה"צ תקכ"א או' יג 59 תפז ס"ג ברמ"א 60 משנ"ב תפז סק"ג 61 משנ"ב תפז סק"ז 62 משנ"ב תפז סק"ז 63 משנ"ב תפז סק"ד 64 משנ"ב תפז סק"ז 65 משנ"ב פט סק"א 66 משנ"ב תפז סק"א 67 משנ"ב תפז סק"א 68 משנ"ב מז סק"ה 69 משנ"ב מז סק"ה 70 מ"ז ביה"ל ד"ה פוטרת ועי' נב ד"ה ומ"מ שהניה בצ"ע 71 מז ביה"ל ד"ה פוטרת 72 שו"ע מז ס"ו ובמשנ"ב שם סק"ג 73 משנ"ב מז סק"ז 74 מז ביה"ל ד"ה אם למד מיד 75 משנ"ב מז סק"ד 76 ד' ביה"ל ד"ה דוד 77 תפז ס"ט ברמ"א 78 משנ"ב תפז סק"ב 79 משנ"ב רפב סק"ג 80 תפז משנ"ב סק"ד 81 משנ"ב קפ"ח סק"ב 82 משנ"ב קפח סק"ב 83 משנ"ב קפח סק"ח 84 שו"ע קפח ס"ו 85 שו"ע קפח ס"ו 86 משנ"ב קפח סק"ו

ניתן להשיג את הקובץ מודפס בערים הבאות:

אופקים

052-7635246 (סמיד)

בבתי הכנסת:

קיויתי

שיויתי

נחלת משה

לעד

054-8415551 (הופנר)

אצל הנציגים בישיבות:

בני ראובן

כנסת יחזקאל

תורה בתפארתה

תורת חסד

בבתי הכנסת:

דרך החיים

מאור שרגא

אחיעזר

הר"ן

אשדוד

רובע ג' - קרית חרדים

054-8454846 (וינגרטון)

רובע ד'

052-7668323 (מונק)

רובע ט'

077-7656779 (בלומנטל)

אשקלון

050-4181543 (לוי)

באר שבע

052-7628911 (היקלי)

בית שמש

קריה

02-9910398 (פינקלשטיין)

בבתי הכנסת:

שערי תורה

ישיבת אור לישירים

רמה ג'

בבתי הכנסת: אהבת תורה

02-9920797

יפה נוף

054-8488951 (וקסלר)

רמה א'

בבתי הכנסת:

כולל עטרת שלמה

בבתי הכנסת: לב אליהו

ביתר

גבעה א'

בבתי הכנסת: אשכנז

זכור לאברהם

גבעה B

בבתי הכנסת:

בני הישיבות

בני תורה

קהל חסידים

דרכי תורה

בית חלקיה

050-4156578 (מז)

בני ברק

שכון ג' / יהודה הנשיא

053-3145900 (גולדשטון)

ויזניץ

050-4192923 (טסלר)

בבתי הכנסת:

אוהל משה ורחל - רח' פרל

אוהל תמר

אשכנז רח' יעל

הדר

ישיבת תפארת ישראל

04-8699455 (חסידים)

בבתי הכנסת: צא"י

חבריה

קרית שמואל

בבתי הכנסת: חניכי הישיבות -

שערי דעת רח' המגנים 32

בבתי הכנסת: אהבת שלום

פלז סטון

02-5335545 (כל בו אלן)

יסודות

בבתי הכנסת: המרכזי

ירוחם

בבתי הכנסת: המרכזי

052-7627788 (מיכאל)

ירושלים

בית וגן

02-6449498 (שעיר)

הפיסגה 46

בבתי הכנסת:

אמשינוב

מנין אברכים

בית ישראל

ישיבת מיר

052-7677676 (לוי)

בר אילן/נוה צבי

054-8474651

גאולה

053-3172626 (אלה)

חנות גל פז (מלכי ישראל)

גבעת זאב

בבתי הכנסת: ברכות שמואל

רח' גבע 054-8422492

גבעת שאול

זופניק

בבתי הכנסת: אוהל יונתן

בכולל ישכר באוהליך

גוש 80

בבתי הכנסת: בראשות הגאון ר'

דן סגל שליט"א

גילה

בבתי הכנסת: חזון נחום

052-7653820

הר נוף

בבתי הכנסת:

אמרי שפר

קהילת בני תורה

חניכי הישיבות - רח' ברנד

כנסת

054-8429113 (גרס)

מאה שערים

בבתי הכנסת: תפארת בחורים

מטרסדורף

ישיבת בית שמואל

בבתי הכנסת: היכל שמואל

נוה יעקב

052-7677676 (לוי)

בבתי הכנסת:

בני הישיבות

חניכי הישיבות מרכז

מגן אברהם

תורה ותפילה

סורוצקין

בבתי הכנסת:

אהבת תורה

באר שמואל

היכל שמואל

סנהדריה

בבתי הכנסת: פאג"י

עזרת תורה

054-8474651 (אלקין)

בית הכנסת בית ישראל

קרית יובל

052-7639488

רוממה

בית כנסת חניכי הישיבות

רמות א'

054-8408719 (גולדשטון)

בבתי הכנסת:

משכן שרגא

שערי תבונה

רמות ג'

בבתי הכנסת:

חניכי הישיבות צא"י

053-3120780 (גליקסברג)

מרום הרים

רמות פולין

בבתי הכנסת: אוהל יוסף

053-3180324 (דורוני)

רמת שלמה

בבתי הכנסת:

המרכזי

חזון אי"ש

שערי חסד

054-8498969 (קירט)

מודיעין עילית

בכוללים:

עטרת שלמה,

ישכר באוהליך, הר"ן

כתר תורה הרב אברמוב

פוניבז'

בית אבא

מגדל עוז

חפציבה

052-7143196 (דרמר)

ישיבת כנסת יצחק

בבתי הכנסת: המרכזי

נאות הפסגה

052-7608620

קרית ספר

בית הכנסת קהילת משך

053-3127555

בבתי הכנסת: קהילת קצות

החושן

ברכפלד

ישיבת מיר

בבתי הכנסת: קהילת ר' עקיבא

בבתי הכנסת:

אוהל תורה

חניכי הישיבות רשב"י

גרין פארק

בבתי הכנסת: בני הישיבות

גבעה הדרומית

בבתי הכנסת: זכרון משה

מיצד

בבתי הכנסת: מצודת דוד

מצפה רמון

אצל ידידינו ר' איבגני

בוגוסלבסקי הי"ו

נס ציונה

מוסדות אור תורת שלום

בכולל בראשות הרב יפת

שליט"א

נתיבות

054-8454356 (טרבלסי)

ישיבת שחר שכיח

נתניה

רמת אפרים

052-7664668

בבתי הכנסת: מנין אברכים רח'

גבע 25 054-8452828

(וייס)

ישיבת עטרת מתתיהו

054-8479928 (סעידוב)

פתח תקוה

גני הדר

בבתי הכנסת:

אוהל אברהם

מקוה בש"ט

מרכז העיר

אבי עזרי

ישיבת לומז'ה

כפר אברהם

כולל אוהל רחל

050-4187771

צפת

בבתי הכנסת: אוהל דב רח'

האחד עשר

קרית אתא

ישיבת מאקאווא

052-7626243

קרית גת

בבתי הכנסת:

בבתי הכנסת: קרעטשניף

קהילת בני תורה

רחובות

050-4101805

ישיבת מאור התלמוד

כולל בר שאול

לב לאחים

רמנים

גבעה א'

052-7606491

ישיבת כפר חסידים

053-3136168

גבעה ב'

כולל נר ישראל בית יצחק

052-7183722

בבתי הכנסת: שבת אחים

גבעה ג'

052-7171992 (פרקש)

בנה ביתך

בבתי הכנסת: היכל משה

רמת השרון

בבתי הכנסת: מאור חזקיהו

בכולל הוד צבי

חל ציון

בבתי הכנסת:

אבי עזרי

המרכזי חסידי

הרצה

08-9924520

ישיבת תפארת-תושיה

המעוניינים להפיץ באזור מגוריהם יפנו ל: 053-3145900

ניתן לקבל קובץ זה בכתובת מייל: k.gilyonot@gmail.com | להנצחות ע"ג הקובץ ניתן לפנות ל: 053-3145900

